

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Zuzana Machová

**Volební právo cizinců v komunálních
volbách České republiky a jeho využití**

Diplomová práce

Praha 2012

Autor práce: **Zuzana Machová**

Vedoucí práce: **PhDr. Petr Jüptner, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2012**

Bibliografický záznam

MACHOVÁ, Zuzana. *Volební právo cizinců v komunálních volbách České republiky a jeho využití*. Praha, 2012. 102 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce PhDr. Petr Jüptner, Ph.D.

Abstrakt

Diplomová práce si klade za cíl zhodnocení využívání volebního práva cizinci ve volbách do zastupitelstev obcí v České republice. Práce poukazuje na přístup ostatních členských států Evropské unie k možnosti výkonu volebního práva cizinců ve volbách do zastupitelstev obcí, na legislativní vymezení této možnosti a samotné právní postavení cizinců v České republice. Stěžejní část pak spočívá v osobních zkušenostech vybraných cizinců a starostů či pracovníků městských úřadů s výkonem volebního práva ve volbách do zastupitelstev obcí. Informace získané během výzkumného šetření umožňují představení skutečné praxe týkající se výkonu volebního práva cizinců. Odкрývají důvody, které cizince vedou či naopak odrazují od aktivní účasti ve volbách, přinášejí názory na úroveň informovanosti cizinců o možnosti volebního práva i na státem stanovené podmínky pro jeho samotné přiznání. Názory a postřehy cizinců jsou konfrontovány s názory starostů a pracovníků městských úřadů i příslušných státních institucí.

Abstract

Diploma thesis sets itself a task to evaluate the using of voting right by foreign nationals in local elections in the Czech Republic. The thesis shows the approach of other member states of European Union to the voting right of foreign nationals in local elections, the legislative

framework and the legal position of foreign nationals in the Czech Republic. The centre point of the thesis lies in the real experience of the foreign nationals and mayors or workers of municipal authorities with voting right in the local elections. Information gained during the research allows to study the practice of voting right. During the research there were discovered reasons why the foreign nationals participate or not in local elections. There were explained opinions of foreign nationals about the quality of information of their possibility to participate in local elections and about the conditions of voting right declared by state. Opinions and ideas of foreign nationals are compared with the opinions and experience of mayors or workers of municipal authorities and state institutions.

Klíčová slova

volební právo, komunální volby, cizinci, obec, Evropská unie, evropské právo

Keywords

electoral law, local elections, foreign nationals, municipality, European Union, european law

Rozsah práce: 184 274 znaků (bez poznámek pod čarou)

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 14.5.2012

.....

Zuzana Machová

Děkuji tímto PhDr. Petru Jüptnerovi, Ph.D. za vedení této práce, inspiraci, cenné připomínky a vstřícný přístup. Zároveň děkuji všem respondentům, kteří se se mnou podělili o své osobní zkušenosti a názory.

Vymezení předmětu výzkumu

Podle Listiny základních práv a svobod patří volební právo mezi práva politická. Občané mají možnost podílet se na veřejném životě svým aktivním nebo pasivním přístupem a účastnit se tak při rozhodovacích procesech ve společnosti. Česká republika se svým členstvím v mezinárodních organizacích zavázala k naplňování mezinárodních úmluv, které vytváří prostor pro nabývání volebního práva i pro občany jiných států. Se samotným vstupem České republiky do Evropské unie došlo k ještě výraznějším změnám v souvislosti s rozšiřováním volebního práva. Každému občanu Evropské unie, splňuje-li základní podmínky, je na území České republiky umožněno účastnit se komunálních voleb a voleb do Evropského parlamentu. Tímto způsobem byla zajištěna rovnost volebního práva všem občanům členských států

Zdůvodnění výběru a významu zkoumaného předmětu

Členské státy Evropské unie umožňují občanům jiného státu využívat volebního práva v komunálních volbách. Při implementaci do právního systému zůstaly některé státy Unie pouze u rozšíření tohoto práva na občany Unie, jiné tuto hranici ještě posunuly a zahrnuly i občany pocházející ze států mimo Evropskou unii. Pro potřeby diplomové teze poskytnu vymezení možností volebního práva cizinců i v ostatních členských státech ucelenější pohled na současnou situaci v Evropě ale i u nás v České republice. Se vstupem České republiky do Evropské unie se rozpoutala veřejná i odborná diskuze, týkající se rozšiřování volebního práva. Byly přijaty právní úpravy, které v současnosti stanovují podmínky nabývání tohoto práva i pro občany členských států. Ve své diplomové práci bych se tedy chtěla zaměřit na využití volebního práva cizinci v komunálních volbách České republiky. Toto téma jsem si vybrala,

jelikož se dotýká velmi aktuální problematiky rovnosti volebního práva, jeho rozšiřování na území České republiky a jeho reálnou aplikací. Domnívám se, že podrobnější pohled na praktické využívání tohoto práva cizinci by mohl pro obor politologie nabídnout zajímavé a cenné informace.

Postup a cíle práce

Cílem mé diplomové práce bude analýza využívání volebního práva cizinci na území České republiky. Jakým způsobem je tato možnost právně ošetřena, zda-li cizinci vůbec projevují zájem podílet se na formování obecních zastupitelstev a fungování politického a veřejného života v obcích.

V obecné části se nejdříve zaměřím na vymezení volebního práva cizinců v zemích Evropské unie. Na rozdíl v nabývání volebního práva mezi cizinci, kteří pocházejí ze států Unie a kteří nikoliv. Dále se budu zabývat analýzou přijímání právních úprav v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie, které v současnosti cizincům umožňují účastnit se voleb do obecních zastupitelstev, případně diskuzí, která se s tímto tématem objevila.

V hlavní části mé práce se pak podrobněji zaměřím na rozsah využívání tohoto práva cizinci na území České republiky. Zmapuji úroveň informovanosti cizinců o jejich možnosti účastnit se komunálních voleb. Pokusím se odpovědět na otázky, jako je například způsob, jakým v praxi probíhá zápis cizinců do seznamu voličů, v jaké části země dochází k největšímu využívání této možnosti, případně které menšiny projevují zájem o účast v těchto volbách a jaké jsou jejich nejčastější důvody. Dále se zaměřím na možnosti pasivního volebního práva cizinců, jeho podmínky a s tím související právo sdružování. Pokud mohou cizinci kandidovat, jakou formu kandidatury poté nejčastěji volí, nebo zda-li už byl v nějakém případě zvolen občan cizího státu do zastupitelstva.

Stěžejní částí mé diplomové práce pak budou případové studie obcí, které mají významné zkušenosti s využíváním volebního práva cizinci.

Zaměřím se na několik obcí, které mají znatelnější voličskou účast cizinců a pokud to bude možné, tak i na obce, které mají již zkušenosti se zvolením cizinců do zastupitelstva. Zhodnotím tak využívání volebního práva v praxi a bude-li to možné, tak i případné pozitivní či negativní dopady na fungování zastupitelstva i celé obce.

Výzkumná strategie

Klíčovou metodou mé práce budou polostrukturované rozhovory s představiteli příslušných ministerstev, statistického úřadu, se zástupci vybraných obecních úřadů, případně s cizinci, kteří se pasivně či aktivně účastní komunálních voleb. Dále budu vycházet ze studia dokumentů, z odborné literatury, časopisů a zdrojů na internetu.

Předpokládaná osnova práce

1. Úvod
2. Stať
 - 2.1. Volební právo cizinců v zemích EU
 - 2.1.1. Cizinci ze zemí EU x cizinci mimo země EU
 - 2.2. Právní úpravy volebního práva cizinců v ČR
 - 2.3. Rozsah využívání volebního práva cizinci v ČR
 - 2.3.1. Ministerstvo vnitra, Český statistický úřad, tajemníci vybraných obecních úřadů
 - 2.3.2. Případové studie obcí
3. Závěr

Obsah

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK	3
ÚVOD.....	4
CÍLE PRÁCE	4
METODA VÝZKUMU.....	5
STRUKTURA PRÁCE	5
ZDROJE DAT	7
1. POLITICKÁ A OBČANSKÁ PARTICIPACE NA ZÁKLADĚ MEZINÁRODNÍCH DOKUMENTŮ	8
1.1 Mezinárodní a evropské dokumenty	8
1.2 Dokumenty Evropské unie	11
2. KOMPARACE PŘÍSTUPU ČLENSKÝCH STÁTŮ K VÝKONU VOLEBNÍHO PRÁVA CIZINCŮ	15
2.1 Volební právo občanů Evropské unie.....	18
2.1.1 Aktivní volební právo.....	19
2.1.2 Pasivní volební právo.....	21
2.2 Volební právo občanů z nečlenských států Evropské unie.....	21
2.2.1 Aktivní volební právo.....	22
2.2.2 Pasivní volební právo.....	23
2.3 Členství v politických stranách.....	25
3. LEGISLATIVNÍ VYMEZENÍ VOLEBNÍHO PRÁVA CIZINCŮ V ČESKÉ REPUBLICE .	26
3.1 Základní vymezení volebního práva ve volbách do zastupitelstev obcí.....	27
3.1.1 Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů.....	28
3.1.1.1 Aktivní volební právo cizinců.....	28
3.1.1.1.1 Práva a povinnosti cizinců pro výkon aktivního volebního práva	30
3.1.1.1.2 Pasivní volební právo cizinců.....	31
3.1.2 Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění jeho pozdějších úprav.....	32
3.2 Právo cizinců na členství v politických stranách.....	33
4. PRÁVNÍ RÁMEC POSTAVENÍ CIZINCŮ V ČESKÉ REPUBLICE.....	34
4.1 Vymezení pojmu a pobytu cizince.....	34
4.1.1 Občané ze zemí EU, Norska, Švýcarska, Lichtenštejnska a Islandu.....	34
4.1.1.1 Přečasný pobyt občana Unie.....	34
4.1.1.2 Trvalý pobyt občana Unie	35
4.1.1.2.1 Podávání žádosti o povolení k trvalému pobytu	36
4.1.2 Občané ze zemí mimo EU.....	37
4.2 Právní vymezení působnosti institucí v otázkách vstupu a pobytu cizinců na území České republiky	39
4.2.1 Ministerstvo vnitra	39
4.2.2 Policie ČR.....	40
4.2.3 Ministerstvo zahraničních věcí.....	40
5. STATISTIKY POČTU CIZINCŮ.....	41
5.1 Statistiky počtu cizinců v Evropské unii.....	41
5.2 Statistiky počtu cizinců v České republice.....	42
6. VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	45
6.1 Metodologie výzkumu.....	45
6.1.1 Metoda výzkumu a její zdůvodnění.....	45
6.1.2 Popis výzkumného vzorku a zdůvodnění jeho volby	46

6.1.2.1	Postup při hledání výzkumného vzorku.....	48
6.1.3	Strategie sběru dat.....	49
6.2	Výsledky výzkumu	51
6.2.1	První okruh otázek na cizince.....	51
6.2.1.1	Dílčí závěry.....	55
6.2.2	První okruh otázek na zástupce městských úřadů	55
6.2.2.1	Dílčí závěry.....	56
6.2.3	Druhý okruh otázek	57
6.2.3.1	Dílčí závěry.....	62
6.2.4	Třetí okruh otázek.....	62
6.2.4.1	Dílčí závěry.....	67
6.2.5	Čtvrtý okruh otázek.....	67
6.2.5.1	Dílčí závěry.....	76
6.2.6	Pátý okruh otázek.....	77
6.2.6.1	Dílčí závěry.....	79
6.3	Propojenost institucí v otázce volebního práva cizinců.....	80
ZÁVĚR.....		81
SUMMARY		91
POUŽITÁ LITERATURA		93
SEZNAM PŘÍLOH.....		102

Seznam obrázků a tabulek

Obrázek 1 - Časová přímka přijatých dokumentů.....	14
Obrázek 2 - Rozsah a míra volebního práva cizinců ve 26 státech.....	16
Obrázek 3 - Přehled členských států Evropské unie podle jejich přístupu k volebnímu právu cizinců ve volbách do zastupitelstev obcí	24
Obrázek 4 - Počet cizinců se zaevidovaným pobytem ze zemí EU, Norska, Islandu, Švýcarska a Lichtenštejnska.....	44
Tabulka 1 - Kategorie států podle přístupu k volebnímu právu cizinců	17
Tabulka 2 - Volební právo cizinců ve volbách do zastupitelstev obcí napříč členskými státy EU	18
Tabulka 3 - Přehled typů pobytů občanů Unie na území České republiky	36
Tabulka 4 - Přehled typů pobytů občana ze zemí mimo EU.....	39
Tabulka 5 - Počet cizinců v zemích Evropské unie v roce 2010.....	41
Tabulka 6 - Počet obyvatel (z toho cizinců) podle krajů.....	43
Tabulka 7 - Rozdělení odpovědnosti.....	88
Tabulka 8 - Souhrnný přehled nedostatků v systému a návrhů na změny	89

Úvod

Evropská integrace je v současnosti často skloňovaným pojmem. Z důvodu existujících problémů pak v pozitivním, ale i v negativním slova smyslu. K posílení vzájemných vazeb mezi jednotlivými členskými státy Unie a k prohloubení jejich spolupráce jsou v rámci Evropské unie aplikovány nástroje integrační politiky. Rozšiřování volebního práva uvnitř států i na občany pocházející z jiného členského státu pak lze považovat za jeden z těchto nástrojů.

Volební právo patří mezi politická práva každého občana. Evropská unie přiznává každému občanu Unie, který pobývá v jiném členském státě, volební právo ve volbách do zastupitelstev obcí a do Evropského parlamentu. Pro Českou republiku se s jejím vstupem do Evropské unie staly původní smlouvy a akty Společenství závaznými. Musely být provedeny příslušné právní úpravy tak, aby došlo k harmonizaci právního řádu České republiky a Evropské unie. Do nově vznikajícího zákona o volbách do zastupitelstev obcí byly tehdy poprvé zahrnuty změny, které v současnosti opravňují cizince, pocházející z členských států Evropské unie, k výkonu volebního práva ve volbách do zastupitelstev obcí.

Problematika integrace cizích státních příslušníků, žijících na českém území, je stále velmi aktuálním tématem. Jedním z důvodů je každoročně zvyšující se počet cizinců v České republice, kteří pocházejí z členských států Unie, ale i z takzvaných třetích zemí. Otázky, související s životem cizinců v českém prostředí, se tedy stále více dostávají do povědomí českých občanů. O aktuálnosti tématu svědčí i stále probíhající diskuze, týkající se možného rozšíření volebního práva i na občany z takzvaných třetích zemí.

Cíle práce

Jedním z cílů této práce je zhodnocení faktického využívání volebního práva cizinci ve volbách do zastupitelstev obcí. Důležitým předpokladem pro zpracování tématu bude výběr vhodných případů, kdy cizinci splňují všechny zákonem stanovené podmínky pro přiznání volebního práva v České republice a navíc této možnosti účasti ve volbách aktivně

využívají. Výzkumná část této práce se zaměří na postoj vybraných cizinců k možnosti výkonu volebního práva ve volbách do zastupitelstev obcí. Budou zachyceny důvody, které vedou či naopak odrazují cizince od jejich aktivního využívání volebního práva. Na základě osobních zkušeností cizinců budou odkryty názory na úroveň informovanosti cizinců, na státem nastavené mechanismy systému a na jednotlivé podmínky, které musí cizinec před výkonem volebního práva splnit. Cílem je i navrnutí případných změn, které by posloužily ke zjednodušení mechanismů přiznávání volebního práva nebo jeho samotného výkonu. V práci bude zkoumán i vzájemný vztah mezi jednotlivými institucemi, které nesou z hlediska volebního práva odpovědnost.

Metoda výzkumu

Pro dosažení cílů práce byla použita kvalitativní metoda případové studie. Sběr dat probíhal formou polostrukturovaných rozhovorů. Tato metoda byla doplněna kvalitativní analýzou srovnávající zkušenosti členských států Unie s výkonem volebního práva ve volbách do zastupitelstev obcí. Při zpracování tématu byla použita i analýza dokumentů. Bližší informace o výběru metody výzkumu, výzkumném vzorku a průběhu jeho hledání, strategii sběru dat a vymezení jednotlivých okruhů otázek, použitých při rozhovorech, jsou součástí metodologické části šesté kapitoly práce.

Struktura práce

Práce je rozdělena do šesti kapitol. První část se věnuje přehledu základních mezinárodních a evropských dokumentů, které se problematiky lidských práv, ale hlavně pak práv volebních, týkají. Časový přehled jednotlivých pramenů je zachycen od roku 1945 do současnosti. Blížeji jsou představeny hlavně dokumenty přijaté OSN, Radou Evropy a Evropskou unií.

Komparativní pohled na přístup jednotlivých členských států Evropské unie k volebnímu právu cizinců je hlavním tématem druhé kapitoly práce. Z hlediska možnosti výkonu aktivního a pasivního volebního práva cizinců jsou jednotlivé členské státy rozděleny do dvou skupin. První

skupinu tvoří státy Unie, které výkon volebního práva ve volbách do zastupitelstev obcí přiznávají pouze občanům Unie. Druhá část této kapitoly se pak věnuje státům, které toto právo rozšířili i na občany, pocházející z nečlenských států Evropské unie. Cílem této kapitoly je srovnání existujících pravidel a podmínek, které jsou v jednotlivých členských státech Unie nastaveny a vytvořit tak ucelenější pohled na možnosti výkonu volebního práva cizinců napříč všemi státy Unie.

Třetí kapitola se zaměřuje již pouze na Českou republiku, konkrétně na legislativní úpravy, které byly v souvislosti s možností volebního práva cizinců do českého právního řádu zavedeny. Stěžejním zákonem této části práce je zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů, který slouží k definování základních pravidel, práv a povinností pro výkon aktivního a pasivního volebního práva cizinců. Okrajově se kapitola věnuje i zákonu č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění jeho pozdějších úprav a vymezení práva cizinců na členství v politických stranách v České republice.

Čtvrtá kapitola se věnuje právnímu postavení cizinců v České republice. Konkrétně pak stručnému přehledu jednotlivých typů pobytů cizinců na území České republiky, podmínkám, které musí cizinec pro získání pobytu splnit, jeho právům a povinnostem. Opět jsou cizinci rozděleni do dvou skupin podle země původu. Cizincům, pocházejícím z členských států Unie je pro účely práce v této kapitole vyhrazen větší prostor než skupině cizinců, kteří jsou státními příslušníky nečlenského státu Unie. V souvislosti s podmínkami pro přiznání volebního práva je pak nejvíce prostoru věnováno možnostem na získání trvalého pobytu. Součástí kapitoly je i právní vymezení působnosti institucí v otázkách vstupu a pobytu cizinců na českém území.

Statistický přehled počtu cizinců v členských státech Unie a přehled nejčastěji migrujících národností je součástí páté kapitoly této práce. Část kapitoly se pak konkrétně zabývá počtem cizinců na území České republiky, základním přehledem o cizincích v jednotlivých krajích i nejčastěji žijícím etnikem.

Šestá kapitola je empirickou a tedy stěžejní částí této práce. Úvodní část kapitoly se podrobněji věnuje metodologii výzkumu. Hlavní část je pak založena na zjištěních, která vyplývají z výzkumného šetření.

Zdroje dat

Při zpracování tématu práce se vycházelo z dokumentů, přijatých mezinárodními institucemi, z ústavních zákonů a dalších právních předpisů členských států Evropské unie. Nejvíce informací pak bylo čerpáno z právních předpisů České republiky, týkajících se výkonu volebního práva ve volbách do zastupitelstev obcí a vstupu a pobytu cizinců na českém území. Z odborné literatury se získala data a informace o volebním právu cizinců, zkušenostech členských států nebo metodologii výzkumu. Zdrojem dat pro stěžejní část práce byly výsledky šetření.

1. Politická a občanská participace na základě mezinárodních dokumentů

1.1 Mezinárodní a evropské dokumenty

Myšlenka základních práv a svobod si do současné podoby prošla dlouhým historickým vývojem. Principy základních práv a svobod byly zpočátku přiznávány pouze v rámci vnitrostátního uspořádání. S mezinárodní ochranou lidských práv se setkáváme až v průběhu 20. století.

Historické události 20. století posílily snahy o definování základních lidských práv a svobod, zaručení lidské důstojnosti a spravedlnosti. Politická práva se stala součástí nově krystalizující mezinárodní ochrany lidských práv. Právo pokojného sdružování a možnost rovného přístupu k volbám byla Valným shromážděním OSN zakotvena již v roce 1948 ve Všeobecné deklaraci lidských práv. Článek 21 Deklarace přiznává *každému právo, aby se účastnil vlády své země a to přímo a nebo prostřednictvím svobodně volených zástupců* (OSN, 1948).

O dva roky později byla Radou Evropy přijata Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod. S platností poslední novelizace z roku 2010 zaručuje Úmluva každému z politických práv svobodu sdružování a shromažďování (Rada Evropy, 2010). Přesto je Článkem 16 Úmluvy umožněno smluvním stranám případné omezení politické činnosti cizinců (Rada Evropy, 2010).

I Mezinárodní pakt o občanských a politických právech z roku 1966 zaručuje občanům států právo účastnit se veřejných záležitostí, volit a být voleni v pravidelně se opakujících volbách a vstupovat do veřejných služeb své země (OSN, 1966, čl. 25).

V roce 1981 bylo Výborem ministrů Rady Evropy schváleno doporučení, zvažující další kroky k posílení občanské participace na místní úrovni (Rada Evropy, 1981). Státy měly být motivovány k dodržování principu subsidiarity a k posílení reprezentativní

demokracie. Vládám členských států Rady Evropy bylo doporučeno, aby přijaly politiku, která umožní větší občanskou participaci na místních úrovních a posílí tak jejich vliv na proces rozhodování. Opatření, která měla být členskými státy zavedena, se týkala například vzájemné informovanosti a propojenosti mezi občany a volenými zastupiteli. Obecní zastupitelé měli zajistit větší transparentnost a snazší přístup ke všem obecním aktivitám (Rada Evropy, 1981, s. 2). Další kroky vedly k posílení participace i těch občanů, kteří se do té doby potýkali s obtížemi při uplatňování svého práva na místní úrovni. Jednalo se o zapojení žen, dobrovolných organizací nebo i na lokální úrovni skupin sociálně a ekonomicky znevýhodněných¹ (Rada Evropy, 1981, s. 2). Doporučení také poprvé přistupuje k otázce participace cizích státních příslušníků, kteří se integrují a jsou tedy vnímáni jako součást místní úrovně. Dodatek 5 pak přichází s návrhem na zajištění jejich informovanosti a na místní úrovni umožnění jejich zapojení do veřejných záležitostí. V neposlední řadě pak členské státy vybízí, aby cizincům byly nastoleny stejné podmínky jako ostatním občanům a aby jejich vzájemné vztahy a soužití bylo ze strany státu podporováno (Rada Evropy, 1981, s. 3).

Zásadní právní úpravou role místních samospráv se v roce 1985 stala Radou Evropy přijatá Evropská charta místní samosprávy, která definovala v členských státech Rady Evropy společná pravidla pro ochranu a posilování místních samospráv. Poprvé tak byla zdůrazněna důležitost existence místních orgánů, kterým náleží správa věcí veřejných v rozsahu zákonem stanovených pravomocí (Rada Evropy, 1985). Podle druhého odstavce článku 3 Charty jsou členové zastupitelských místních orgánů voleni na základě přímého, všeobecného a rovného volebního práva. Jakákoliv opatření v podobě jmenování podřízeného výkonného orgánu nemůžou omezit právo občanů na shromažďování nebo na jejich další formy přímé účasti (Rada Evropy, 1985, čl. 3 odst.2).

Z hlediska účasti cizinců na veřejném životě byl v roce 1992 na půdě Rady Evropy ve Štrasburku vytvořen dokument pod názvem Evropská úmluva o účasti cizinců na veřejném životě na místní úrovni (Rada

¹ Podle Dodatku 2.5 k Doporučení přijaté Radou Evropy patří mezi sociálně a ekonomicky znevýhodněné skupiny například starší lidé, hendikepované osoby, nezaměstnaní.

Evropy, 1992). Úmluva je rozdělena do tří hlavních částí. První část je pak dále členěna na kapitoly A až C. Smluvní strany by měly usilovat o informovanost cizinců o jejich právech a povinnostech na místní úrovni (Rada Evropy, 1992, čl. 10). Kromě základních práv na svobodu projevu, názoru, sdružování by podle kapitoly A Úmluvy mělo být na místní úrovni cizím státním příslušníkům umožněno jejich zapojení do veřejného plánování a rozhodování. Druhá kapitola B definuje nutnost odstranění překážek, které by cizincům bránily vstupovat do poradních orgánů na lokální úrovni. Oblasti s vysokým podílem obyvatel ze zahraničí jsou nabádány k vytváření takových podmínek, které vznik podobných poradních orgánů umožní. Poskytovat cizincům prostor pro formulaci jejich názorů a přání, která se týkají činnosti místních orgánů, a ovlivňovat tak tím jejich vztah k otázkám veřejného života. Kapitola C pak hovoří o volebním právu cizích státních příslušníků v komunálních volbách. Smluvní strany přislíbí udělení aktivního i pasivního volebního práva cizincům na místní úrovni za předpokladu, že splňují stejné požadavky, které se vztahují na občany státu a pokud legálním způsobem pobývají na území daného státu po dobu pěti let.² Pouze v případě války nebo v situaci ohrožení veřejného života mohou být práva, která jsou Úmluvou cizincům přiznána, podle článku 9. 1 dočasně omezena.

Přestože Evropská úmluva o účasti cizinců na veřejném životě na místní úrovni definuje pravidla pro nastavení práv a povinností cizinců, je smluvním stranám ponechán prostor pro případné úpravy. Státy, které se k dokumentu zavázaly, si mohly zvolit, zda-li cizincům na svém území umožní jen právo na svobodu projevu, shromažďování, jak to stojí v kapitole A a nebo jestli jejich práva rozšíří o kapitoly B a C (Rada Evropy, 1992). Podle článku 6.2 může navíc smluvní strana při schvalování Úmluvy projevit svůj záměr, že se při posilování účasti cizinců omezí pouze na jejich aktivní volební právo.

² Podle článku 7 Úmluvy může být smluvní stranou zkrácen požadavek na délku pobytu.

1.2 Dokumenty Evropské unie

Od svého vzniku se Evropské společenství výrazným způsobem proměnilo. Zakládající smlouvy prošly rozsáhlými změnami, členská základna byla několikanásobně navýšena. Zásadní proměna Společenství proběhla s vytvořením Smlouvy o Evropské unii, podepsané členskými státy v Maastrichtu v roce 1992. Ta v souvislosti s otázkou politické a občanské participace zavádí občanství Unie. *Každá osoba, která má státní příslušnost členského státu, je občanem Unie* (EU, 1992, čl. 8). Smlouva dále definuje práva a povinnosti každého občana Unie. Volebního práva občanů Unie se dotýká článek 8b Smlouvy, který přiznává každému občanu *mající bydliště v členském státě, jehož není státním příslušníkem, právo volit a být volen v obecních volbách v členském státě, v němž má bydliště, za stejných podmínek jako státní příslušníci tohoto státu* (EU, 1992).

Výkon tohoto práva si vyžádal další právní úpravu a tak v roce 1994 byla přijata Směrnice Rady, která stanovila pravidla pro výkon aktivního a pasivního volebního práva v obecních volbách pro občany Evropské unie. Každý, kdo je občanem Unie, ale není státním příslušníkem členského státu, ve kterém má bydliště a splňuje-li státem stanovené podmínky, může volit a být volen ve volbách do zastupitelstev obcí (EU, 1994).

Směrnice nechává členským státům prostor pro vlastní úpravu právních předpisů, vytvoření podmínek ještě předtím, než bude volební právo zakotveno. Například ve věci jmenování cizinců do funkcí výkonného orgánu územní samosprávy (EU, 1994, čl. 5.3). Naopak podle článku 6 Směrnice mají občané Unie, pobývající v jiném členském státě, stejné podmínky při neslučitelnosti funkcí jako jejich státní příslušníci. Kapitola II blíže rozebírá výkon aktivního a pasivního volebního práva. Volič musí v členském státě projevit zájem o výkon volebního práva. Pokud tak učiní, musí mu členský stát umožnit jeho zápis do seznamu voličů v dostatečném předstihu před konáním voleb. Pro zápis do seznamu voličů a při podávání kandidatury předkládá občan Unie, pobývající v jiném členském státě, stejné doklady jako státní příslušník daného členského státu. Jeho zápis v seznamu voličů je veden do té doby, dokud není úředně vymazán z důvodu, že již nesplňuje podmínky pro výkon volebního práva. V případě

kandidatury v členském státu Unie může být občan Unie požádán o uvedení své adresy pobytu v členském státě a čestné prohlášení své státní příslušnosti. Stejně jako v případě zápisu do seznamu voličů se i při podávání kandidatury musí státní příslušník jiné země prokázat stejnými doklady jako kandidát s občanstvím daného členského státu (EU, 1994, čl. 9.1).

Přílohu Směrnice pak tvořil seznam územních samosprávných celků jednotlivých členských států, kterých se výkon volebního práva týkal. Tento seznam byl v roce 1996 doplněn o přehled správních územních jednotek nových členských států Rakouska, Finska a Švédska³ (EU, 1996).

Amsterodamská smlouva z roku 1997, pozměňující Smlouvu o Evropské unii, která vešla v platnost v roce 1999, se stala právním základem pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku členských států Unie. Znění článků 8 Smlouvy o EU⁴, zavádějící občanství Unie, i článku 8b Smlouvy o EU⁵, definující aktivní i pasivní volební právo do místních zastupitelstev, jsou v Amsterodamské smlouvě zachovány ve stejné podobě jen s rozdílem změny v číslování článků (EU, 1997). Smlouva z Nice z roku 2001 pak nepřinesla v souvislosti s úpravou volebního práva občanů Unie žádné změny.

Dalším dokumentem, který upravuje práva občanů Unie, je nepochybně Listina základních práv Evropské unie. Poprvé byla vyhlášena předsedy Evropského parlamentu, Rady a Komise na zasedání v Nice v prosinci roku 2000. Listina nenabyla právního účinku, byla jakýmsi katalogem práv Evropské unie. V následujících letech došlo k právním úpravám Listiny a snahám o začlenění do nově vznikající Smlouvy o Ústavě pro Evropu. Po neúspěšné ratifikaci této Smlouvy se Listina základních práv Evropské unie stala právně závaznou až v roce 2009 se vstupem Lisabonské smlouvy v platnost. Text Listiny vymezuje základní lidská práva v oblasti solidarity, svobody, rovnosti, důstojnosti a občanství. Z politických práv definuje každému právo na svobodu projevu a názoru, shromažďování a sdružování. Článek 40 pak opět přichází s právem

³ Tato čtvrtá vlna rozšíření Evropské unie proběhla v roce 1995.

⁴ Obsah článku 8 Smlouvy o EU je v Amsterodamské smlouvě uveden pod článkem 17.

⁵ Obsah článku 8b Smlouvy o EU je v Amsterodamské smlouvě uveden pod článkem 19 (1).

občana Unie *volit a být volen v obecních volbách v členském státě, v němž má bydliště za stejných podmínek jako státní příslušníci tohoto státu* (EU, 2010).

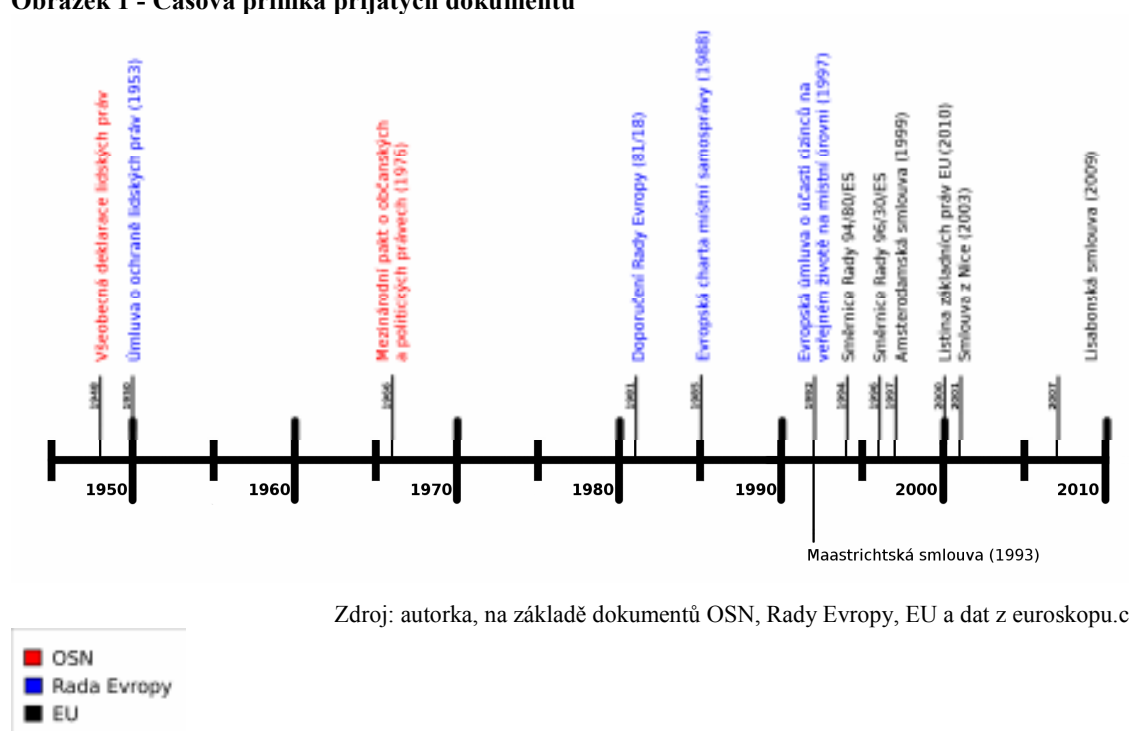
I Smlouva o Ústavě pro Evropu, pokud by nakonec vstoupila v platnost, by pokračovala v posilování práv státních příslušníků členských zemí Evropské unie. Článek I-10 Smlouvy opět definoval pojem občanství Unie, kdy každý občan členského státu nabývá občanství Evropské unie automaticky. Článek III-267 Smlouvy nově hovoří o společné politice přistěhovalců, konkrétně pak o přijetí určitých opatření a stanovení podmínek pobytu přistěhovalců, definování práv příslušníků třetích zemích či boji proti obchodování s lidmi a nedovolenému pobytu na území členských států. Evropská unie se snažila povzbudit členské státy aby podporovaly integraci legálně pobývajících státních příslušníků třetích zemí (EU, 2004, čl. III-267 odst. 4). Přestože byla členskými státy podepsaná v prosinci roku 2004, po neúspěšné ratifikaci, která byla vyžadována ve Francii a Nizozemsku, nevešla Smlouva o Ústavě pro Evropu nikdy v platnost.

K posledním změnám ve fungování Evropské unie došlo až v roce 2009 ratifikací Lisabonské smlouvy. Ta pozměňuje již zmiňovanou Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství. V konsolidovaném znění Smlouvy o založení Evropského společenství, která byla touto smlouvou přejmenovaná na Smlouvu o fungování Evropské unie, je opět definováno občanství Unie, které doplňuje občanství státního příslušníka určitého členského státu (EU, 2010, čl. 20). Smlouva stanovuje práva a povinnosti občanů Unie, mezi které patří i aktivní a pasivní volební právo v obecních volbách v členském státě, ve kterém má občan Unie bydliště (EU, 2010, čl. 22).

K problematice státních příslušníků ze třetích zemí byla v roce 2003 přijata Směrnice Rady 2003/109/ES, která blíže řeší právní postavení těch, kteří v členském státě dlouhodoběji pobývají. Po pěti letech nepřetržitého a oprávněného pobytu může státní příslušník třetí země získat *právní postavení dlouhodobě pobývajícího rezidenta* (EU, 2003, čl. 4). Směrnice definuje oblasti, ve kterých mají tito rezidenti rovné zacházení jako ostatní občané státu, volební právo mezi ně ale nepatří.

Integrace cizích státních příslušníků představuje zásadní prvek řízení migrace obyvatel. Oboustranný proces, kterého se musí účastnit nově příchozí i všichni občané uvnitř členského státu. Státy by měly vytvořit podmínky, které cizincům umožní zapojení se do všech sfér společenského života. Zapojení cizinců do formulování politik na místní úrovni, tedy té, která se jich bezprostředně týká, může vést ke zkvalitnění jejich života v cizím prostředí a napomoci tak jejich úplné integraci do společnosti (EU, 2004a).

Obrázek 1 - Časová přímka přijatých dokumentů⁶

Zdroj: autorka, na základě dokumentů OSN, Rady Evropy, EU a dat z eurosokpu.cz.

⁶ Rok v závorce za názvem dokumentu značí rok platnosti.

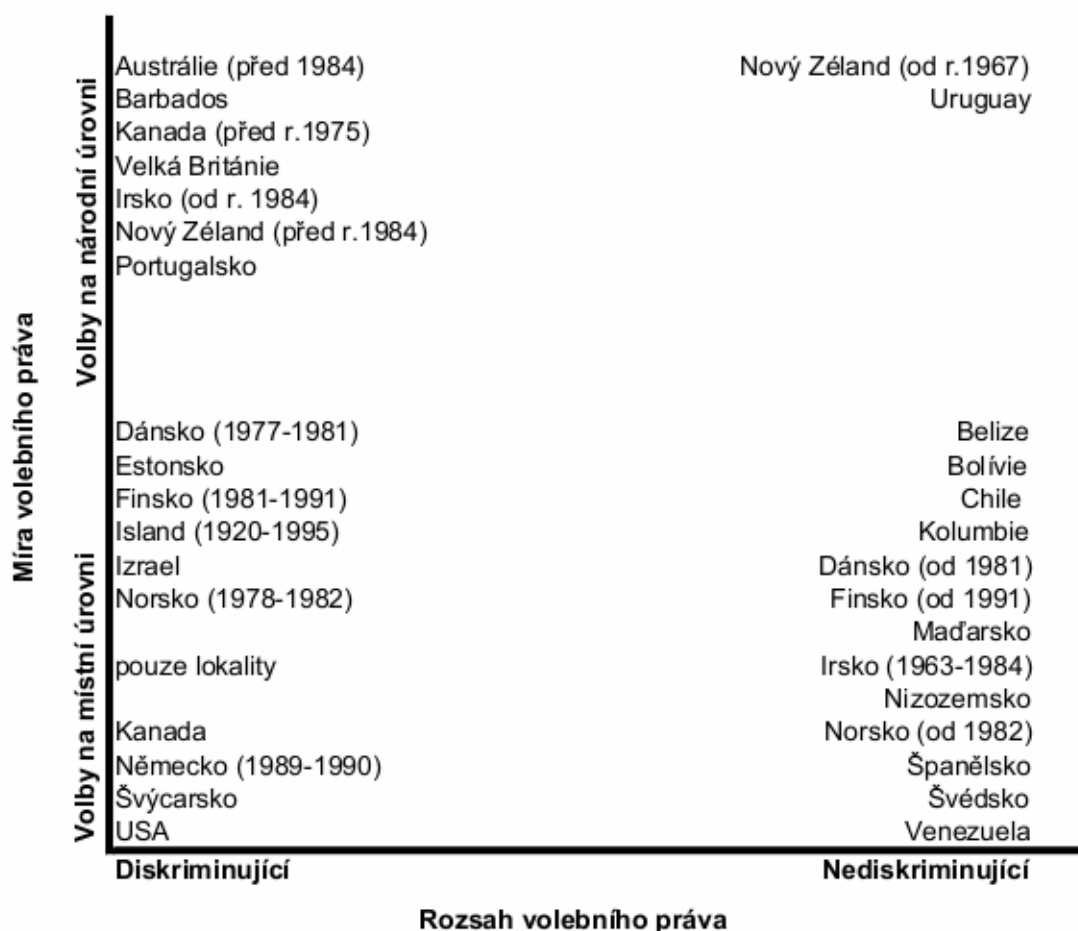
2. Komparace přístupu členských států k výkonu volebního práva cizinců

Možnosti nabývání volebního práva cizích státních příslušníků jsou uvnitř každého státu upraveny různými způsoby. Liší se i z hlediska typu voleb, kterých se mohou cizinci zúčastnit. Nejčastěji je jim umožněna participaci při místních a regionálních volbách. Států, které přiznávají toto právo i na parlamentní úrovni, je pak nepatrné množství.

V souvislosti s volbami do zastupitelstev obcí stojí tedy na jedné straně skupina států, které nevylučují žádné cizince z jejich možnosti účasti ve volbách. Na druhé naopak ty státy, které volební právo přiznávají jen občanům z konkrétních zemí. David C. Earnest (2003) v této souvislosti hovoří o diskriminujících a nediskriminujících režimech. Slovo diskriminace používá ve smyslu omezeného přístupu k volebnímu právu na základě státní příslušnosti. Do první skupiny řadí z historické zkušenosti například Portugalsko nebo Velkou Británii, jejichž přístup k volebnímu právu cizinců je ovlivněn jejich koloniální minulostí (Earnest, 2003, s. 9). I Skandinávské země, které v současnosti volební právo přiznávají všem cizím státním příslušníkům, se v počátcích jeho rozšiřování omezily pouze na občany, pocházející ze severských zemí (Earnest, 2003, s. 10). Pokud jde o samotnou Evropskou unii, i tu řadí David C. Earnest (2003) mezi diskriminující režimy. Právními úpravami o fungování Evropské unie je totiž volební právo definováno pouze ve prospěch občanů Evropské unie.

Za nediskriminující režimy považuje Davida C. Earnesta (2003, s. 11) takové státy, které přiznávají volební právo cizím státním příslušníkům bez rozdílu jejich státní příslušnosti. V současnosti se jedná o nejčastější formu volebního práva cizinců. Jediná podmínka, která je v tomto případě zpravidla požadovaná, je délka jejich pobytu na území cizího státu (Earnest, 2003, s. 11).

Obrázek 2 - Rozsah a míra volebního práva cizinců ve 26 státech

Zdroj: autorka, na základě (Earnest, 2003, s. 5).

David C. Earnest (2003, s. 4) vytvořil ve své další práci kategorizaci států podle jejich přístupu k otázce rozšiřování volebního práva cizinců.⁷ První kategorii tvoří státní celky, které po dlouhé diskuzi cizincům volební právo nepřiznaly. Do druhé skupiny patří ty země, kde otázka volebního práva spadá mezi pravomoci jednotlivých územních jednotek.⁸ Přiznání volebního práva cizincům záleží tedy pouze na jejich rozhodnutí. Třetí i čtvrtá skupina států přiznává toto právo pouze některým národnostním skupinám cizinců, s tím rozdílem, že třetí kategorie povoluje účast jen v komunálních volbách, zatímco čtvrtá skupina i při volbách do parlamentních a národních zastupitelských orgánů. Pátá a šestá kategorie se pak od třetí a čtvrté liší pouze v tom, že volební právo přiznávají bez rozdílu příslušnosti k národu.

⁷ Kategorizace se netýká pouze členských států Evropské unie.

⁸ Do této skupiny patří například Německo, Švýcarsko, USA, Kanada.

Tabulka 1 - Kategorie států podle přístupu k volebnímu právu cizinců

Kategorie států podle přístupu k volebnímu právu cizinců	
1	volební právo nebylo cizincům přiznáno
2	možnost rozšíření volebního práva spadá do pravomocí územních jednotek států
3	volební právo v obecních volbách na základě státní příslušnosti
4	volební právo v obecních i parlamentních volbách na základě státní příslušnosti
5	volební právo obecních volbách bez rozdílu státní příslušnosti
6	volební právo v obecních i parlamentních volbách bez rozdílu státní příslušnosti

Zdroj: autorka, na základě (Earnest, 2003, s. 4).

Jen napříč Evropskou unií lze pozorovat rozdílné přístupy k výkonu volebního práva cizích státních příslušníků. Úroveň politické participace je závislá na možnostech, které konkrétní stát cizincům nabízí. Ty se samozřejmě stát od státu liší. Ať už se jedná o získávání přechodných či trvalých pobytů, nabývání státního občanství, jejich práva sdružování, účasti v politických stranách či samotného aktivního a pasivního volebního práva. Příčiny těchto rozdílů mezi státy lze hledat hned v několika rovinách.

V první řadě nelze opomenout skutečnost, že klíčový dokument, Směrnice Rady z roku 1994, definující pravidla pro výkon aktivního i pasivního volebního práva, je právní normou, která vyžaduje legislativní opatření členského státu. Směrnice je tedy závazná pokud jde o výsledek, kterého má být její cestou dosaženo, konkrétní metody si pak ale každý členský stát volí sám (Týč, 2006, s. 95- 96). Už od samého počátku je tedy mezi státy vytvořen prostor pro stanovení vlastních pravidel, které se pak samozřejmě různou měrou odlišují. Čím přísnější podmínky jsou státem stanoveny, tím obtížnější je i zapojení cizích státních příslušníků do správy věcí veřejných.

Na druhou stranu se členské státy vyznačují odlišným politickým systémem. Liší se svým administrativním členěním, velikostí a funkcí teritoriálních, politických jednotek, postavením a mírou zodpovědnosti zástupců jednotlivých místních samospráv (Waldrauch, 2003, s. 6). Rozsah místní úrovně je proto v každém ze států chápán odlišným způsobem.

Marco Martiniello (2006, s. 83) pak považuje za jednu z příčin rozdílného přístupu jednotlivých členských států i jejich odlišné zkušenosti s migrační politikou. Kdy na jedné straně stojí státy, které se s vlnami migrujících obyvatel potýkají již několik desetiletí a na té druhé ty státy, pro které se téma migrace a politické participace cizinců stává důležitým teprve během posledních let.

2.1 Volební právo občanů Evropské unie

V Evropské unii nalezneme členské státy, které přiznávají volební právo pouze státním příslušníkům členských států ale i ty, které aktivní a mnohdy i pasivní volební právo rozšířily i na státní příslušníky z jiných zemí. Pro větší přehled poslouží následující tabulka.

Tabulka 2 - Volební právo cizinců ve volbách do zastupitelstev obcí napříč členskými státy EU⁹

STÁT	VOLEBNÍ PRÁVO				
	občané ze států EU			občané ze států mimo EU	
	aktivní	povinnost registrace pro výkon vol.práva	pasivní	Aktivní	pasivní
Belgie	A	A	starosta, aldermen	5 let P	N
Bulharsko	TP	X	starosta	N	N
Česká republika	TP(5 let)	A	starosta, místostarosta, radní Prahy	N	N
Dánsko	A	N	bez výjimek	3 roky P	A
Estonsko	A	X	A	TP(3 roky)	N
Finsko	A	N	bez výjimek	2 roky P	A
Francie	A	A	starosta, místostarosta	N	N
Irsko	A	N	bez výjimek	A	A
Itálie	A	A	starosta, místostarosta	N	N

⁹ Všechny členské státy Evropské unie přiznávají občanům Unie aktivní a pasivní volební právo. Tabulka slouží ke shrnutí všech informací, které se o každém státu podařily v souvislosti s tímto tématem zjistit. Hledání údajů o využívání volebního práva cizinců v členských státech Evropské unie bylo zkomplikováno nedostatkem příslušného materiálu, proto v případě některých států nejsou v tabulce uvedeny bližší podrobnosti a jejich postoj k aktivnímu a pasivnímu volebnímu právu cizinců je označen pouze příslušným písmenem. Při sestavování tabulky byly osloveny i ambasády a velvyslanectví, dodnes ale nebyly některé údaje z jejich strany sděleny. V případě nutnosti registrace cizince pro výkon volebního práva značí v tabulce písmeno N automatický průběh registrace cizince.

Kypr	A	A	A	N	N
Litva	TP	X	A	TP(5 let)	A
Lotyšsko	A	A	A	N	N
Lucembursko	5 let P	A	starosta, aldermen	5 let P	A
Maďarsko	TP	N	starosta	A	N
Malta	A	A	A	N	N
Německo	A	A/N	starosta, místostarosta	N	N
Nizozemsko	TP(5 let)	N	bez výjimek	5 let P	A
Polsko	TP	A	starosta	N	N
Portugalsko	A	A	bez výjimek	2/3 roky P	4/5 let P
Rakousko	A	A/N	starosta, místostarosta,	N	N
Řecko	10 let P	A	starosta, místostarosta, předseda obecní rady	N	N
Rumunsko	A	X	A	N	N
Slovensko	TP	A	bez výjimek	TP(3 roky)	A
Slovinsko	A	X	A	TP(8 let)	N
Španělsko	A	A	bez výjimek	Norové	Norové
Švédsko	A	N	bez výjimek	3 roky P	A
Velká Británie	A	A	bez výjimek	Commonwealth, Irové	Commonwealth, Irové

Zdroj: autorka, na základě použité literatury.

Legenda	
A	ano
N	ne
X	informace nenalezena
TP	trvalý pobyt
P	pobyt

2.1.1 Aktivní volební právo

Se vstupem do Evropské unie se členské státy zavázaly k udělení volebního práva na místní úrovni každému občanu Unie. Z tohoto hlediska se nabývání volebního práva liší pouze formálními požadavky, které si jednotlivé země stanovily. Podmínky upravující výkon volebního práva cizího státního příslušníka, včetně těch, které cizince vylučují z této možnosti, jsou v jednotlivých zemích zpravidla definovány jejich ústavou a příslušným zákonem.

Nejčastější podmínkou pro výkon volebního práva je minimální délka pobytu cizince na území státu, která se obvykle pohybuje mezi dvěma až pěti lety. Ze všech států Unie je nejdelší období stanoveno v Řecku a to na

deset let (Waldrauch, 2003, s. 10). V některých státech je zase přiznání volebního práva cizinci závislé na jeho pobytovém statusu, nejčastěji se jedná o povolení k trvalému pobytu. V případě Lotyšska je cizinci uděleno volební právo i v situaci, pokud je v dané obci, kde budou volby probíhat, vlastníkem nemovitosti (The Election Law on City and Town Council, 1994, čl. 5.3).

Další požadavek, který byl některými členskými státy stanoven, je nutnost registrace cizince.¹⁰ Jinými slovy musí cizinec z vlastní iniciativy projevit tímto způsobem zájem o účast ve volbách. Nejčastěji se jedná o registraci v seznamu voličů, což bylo zavedeno například ve státech Beneluxu, Francii, Itálii, Španělsku, Polsku nebo Portugalsku. Jiné státy naopak vyžadují, aby byl cizinec před dnem konání voleb zapsán v populačním registru nebo aby v dostatečném předstihu písemně deklaroval svoji vůli účastnit se voleb.¹¹ Cizinci pobývající v Belgii jsou navíc před volbami povinni podepsat deklaraci, ve které prohlašují, že jsou seznámeni s belgickým právem a s Ústavou, kterou budou dodržovat.

Skupině států, které tuto podmínku nevyžadují, vévodí již tradičně severské země, Finsko, Švédsko a Dánsko. V případě Rakouska a Německa je situace komplikovanější z důvodu odlišného přístupu jednotlivých spolkových zemí. Z devíti rakouských spolkových zemí není registrace povinná ve Vídni, v Horních Rakousích, Korutanech a v městě Graz (Waldrauch, 2003, s. 9). V Německu je naopak ze šestnácti spolkových zemí registrace povinná pouze ve dvou a to v Bavorsku a v Sasku (Waldrauch, 2003, s. 10). Registrace cizince musí navíc proběhnout ve stanovenou lhůtu několika dní nebo dokonce i měsíců před volbami. V případě Lotyšska je například lhůta stanovena na devadesát dní (The Election Law on City and Town Council, 1994, čl. 5.3).

S institutem povinných voleb se v případě již jednou proběhlé registrace voliče setkáváme například v Rakousku, Belgii, Řecku a Lucembursku (Waldrauch, 2003, s. 9-12).

¹⁰ Viz Tabulka 2

¹¹ Taková situace nastává v Bulharsku, kde je občan jiného členského státu, pobývající na území Bulharska, povinen písemně deklarovat svoji iniciativu účastnit se komunálních voleb.

2.1.2 Pasivní volební právo

I z hlediska pasivního volebního práva pro občany, pocházející ze států Unie, se členské státy liší v omezeních, která při implementaci vnitrostátních prováděcích předpisů stanovila. Zpravidla se jedná o vyloučení občanů Unie z možnosti přímé kandidatury nebo jmenování do určitých funkcí místních zastupitelských orgánů, jako je starosta nebo místostarosta. Mezi takové státy patří třeba Francie nebo Itálie.¹² V případě Belgie a Lucemburska je vyloučena kandidatura na pozici starosty a aldermena.¹³ Opět v případě Rakouska a Německa se situace liší v jednotlivých spolkových zemích. Německé Bavorsko a Sasko neumožňuje kandidaturu na pozice starosty a místostarosty (Waldrauch, 2003, s. 10). Rakouské Štýrsko vylučuje kandidaturu na místostarostu a další spolkové země Korutany, Dolní a Horní Rakousy, Vorarlbersko, Tyrolsko a město Salzburg na funkci starosty (Waldrauch, 2003, s. 9).

Stejně jako v případě aktivního volebního práva platí pro některé státy požadavek na splnění minimální délky pobytu. V Lotyšsku kromě podmínky délky pobytu může být cizinci umožněna kandidatura, pokud opět v obci vlastní nemovitost nebo pokud alespoň poslední čtyři měsíce na území dané obce podniká či je vázán pracovním poměrem (The Election Law on City and Town Council, 1994, čl. 8).

V případě pochybností o volitelnosti cizího občana, využívají některé státy možnosti zažádat mateřskou zemi o potvrzení jeho platnosti volebního práva v zemi původu. K této situaci může dojít například ze strany Nizozemska, Španělska, Itálie nebo Belgie (Waldrauch, 2003, s. 9-12).

2.2 Volební právo občanů z nečlenských států Evropské unie

Z dvaceti sedmi členských států jich patnáct z nich rozšířilo volební právo i na občany, pocházející z nečlenských států Unie. Podle Davida C. Ernesta (2005, s. 26) bylo zaručení volebního práva občanům Unie prvním

¹² Viz Tabulka 2

impulsem, který vedl v některých státech k jeho postupnému rozšiřování. Pozitivní zkušenosti a ohlasy s fungováním zavedených změn pak logicky zvedly vlnu dalších zájemců o jejich schválení. Mezi státy, které se pro ostatní staly inspirací, patří třeba Nizozemsko nebo severské země Švédsko a Finsko (Earnest, 2005, s. 26). V případě Nizozemska, bylo volební právo zavedeno již na počátku osmdesátých let, ale pouze ve městech Rotterdam a Amsterdam, které měly poměrně vysokou populaci cizích státních příslušníků (Earnest, 2005, s. 15). V rámci celého Nizozemska pak mohli cizí státní příslušníci, bez rozdílu národnosti a pokud splnili požadavek pěti let pobytu, volit po roce 1986, kdy byly dokončeny všechny nutné reformy (Earnest, 2005, s. 15).

2.2.1 Aktivní volební právo

Mezi členské státy, které nepřiznávají cizincům z nečlenských států volební právo, patří Bulharsko, Česká republika, Francie, Itálie, Kypr, Lotyšsko, Malta, Německo, Polsko, Rakousko, Řecko a Rumunsko.¹⁴ Malta sice po šesti měsících pobytu umožňuje na základě reciprocity mezi členskými státy Rady Evropy cizím státním příslušníkům nabytí volebního práva, ale v současnosti se toto právo neaplikuje na jiné, než členské státy Evropské unie (Waldrauch, 2006, s. 111).¹⁵

Napříč státy Unie, které rozšířily působnost volebního práva i na občany jiných než členských států, byly opět nastoleny různé podmínky.¹⁶ Státy jako Belgie, Dánsko, Finsko, Lucembursko, Nizozemsko a Švédsko si opět stanovily požadavek na minimální délku pobytu na území státu. Nejčastěji se jedná o délku pobytu pěti let, jako je to například v případě států Beneluxu. S nejnižším požadavkem dvou let se pak setkáme ve Finsku. V severských zemích je navíc zavedena podmínka zápisu cizinců do populačního registru před dnem konání voleb (Waldrauch, 2003, s. 17-18).

Druhá skupina států zavedla opět požadavek na získání povolení k trvalému pobytu, na jehož základě bude cizím státním příslušníkům

¹³ Funkce aldermen by se v českém prostředí dala přirovnat k funkci člena Rady.

¹⁴ Viz Tabulka 2

¹⁵ Rada Evropy má 47 členských států, z toho 27 z nich je zároveň i členem Evropské unie.

¹⁶ Viz Tabulka 2

přiznáno volební právo. Počet let, který byl členskými státy stanoven na možnost vydání povolení k trvalému pobytu, se pohybuje od tří let například u Estonska až po hranici osmi let u Slovinska. V případě Estonska je povinnost tří let pro trvalý pobyt doplněna požadavkem na pětiletý pobyt cizince v dané obci (Waldrauch, 2006, s. 110).

Princip reciprocity je používán ve Španělsku a Portugalsku. Portugalsko uděluje volební právo již po dvou letech pobytu všem občanům států, se kterými má uzavřené vzájemné smlouvy a kde je úředním jazykem portugalština. (Waldrauch, 2003, s. 23). Občané ostatních států, vázané vzájemnou dohodou, nabývají volebního práva po třech letech (Waldrauch, 2003, s. 23). Naopak druhý stát na Pyrenejském poloostrově, Španělsko, uplatňuje princip reciprocity jen vůči občanům pocházejících z Norska (Waldrauch, 2003, s. 23).

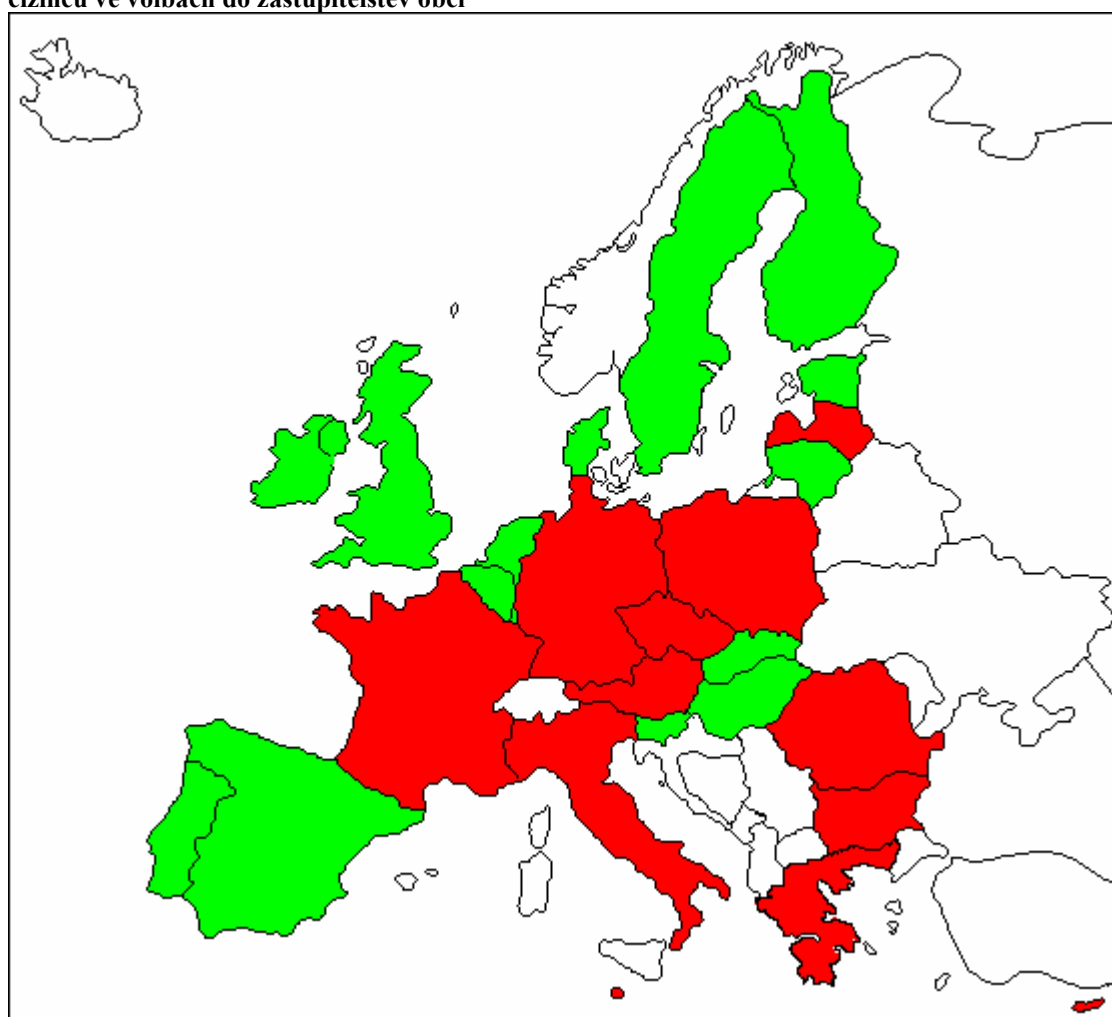
V případě severských zemí Unie byla nastavena méně přísná vzájemná pravidla. V Dánsku, Finsku a Švédsku neexistuje pro udělení volebního práva požadavek minimální délky pobytu pro občany ostatních Skandinávských zemí a to včetně i nečlenských států Unie jako je Norsko a Island. (Waldrauch, 2006, s. 110-112). Velká Británie pak naopak umožňuje volit v komunálních volbách jen občanům Commonwealthu a Irsku, ale zato bez podmínky minimální délky pobytu (Waldrauch, 2006, s. 112). Irsko a Maďarsko jsou jedinými státy, které přiznávají volební právo cizím státním příslušníkům nečlenských států Unie bez jakéhokoli požadavku na minimální délku pobytu.

2.2.2 Pasivní volební právo

Právo na podání kandidatury ve volbách do zastupitelstev obcí přiznává občanům ze zemí mimo Evropskou unii celkem deset členských států.¹⁷ Mezi ně patří například severské země Dánsko, Finsko a Švédsko. Ze zemí Beneluxu pak Lucembursko a Nizozemsko a nebo Irsko, Litva a Slovensko. Podmínka minimální délky pobytu pro udělení pasivního volebního práva je zpravidla shodná s délkou pobytu, která je stanovena pro výkon aktivního volebního práva. V případě Portugalska a Španělska je opět kandidatura přiznána občanům, se kterými mají státy uzavřeny

vzájemné dohody. V Portugalsku je situace shodná jako v případě aktivního volebního práva, s jediným rozdílem délky pobytu cizinců, která se pohybuje mezi čtyřmi až pěti lety (Waldrauch, 2006, s. 111). Velká Británie pak stejně jako v případě aktivního volebního práva umožňuje kandidaturu jen občanům ze států Commonwealthu a Irska (Waldrauch, 2006, s. 112). Mezi státy, které povolují cizincům aktivní volební právo, ale naopak jim neumožňují nabýt pasivního volebního práva patří Belgie, Estonsko, Maďarsko a Slovinsko.¹⁸

Obrázek 3 - Přehled členských států Evropské unie podle jejich přístupu k volebnímu právu cizinců ve volbách do zastupitelstev obcí

Zdroj: autorka, na základě použité literatury.

■	volební právo přiznáno pouze občanům Unie
■	volební právo přiznáno i občanům mimo EU

¹⁷ Viz Tabulka 2

¹⁸ Viz Tabulka 2

2.3 Členství v politických stranách

S volebním právem bez pochyby souvisí možnost zakládání politických stran a jejich následné členství. Mezi členskými státy Evropské unie opět existují rozdílné přístupy k přiznávání tohoto práva cizím státním příslušníkům. Některé státy umožňují členství bez dalších výhrad, příkladem je třeba Švédsko, a jiné zase na základě dalších podmínek. Podle studie k východiskům migračních politik Konsorcia nevládních organizací pracujících s migranty v České republice patří mezi státy, které právo na členství v politických stranách nepřiznávají, Bulharsko, Rumunsko, pobaltské státy Litva, Lotyšsko a Estonsko a pak například Slovensko a Česká republika. Z bývalých států východního bloku je pak Maďarsko jedinou zemí, která právo na členství cizincům umožňuje.

3. Legislativní vymezení volebního práva cizinců v České republice

Česká republika požádala o přistoupení k Evropské unii v roce 1996. Jednání o podmínkách členství započala v roce 1998 a trvala až do zahájení summitu Evropské unie v Kodani roku 2002. Výsledkem jednání byla Společná smlouva o přistoupení k Evropské unii platná pro všech deset zemí, které se měly stát členskými státy (Tisková zpráva MZV, 2003).

Ke dni vstupu České republiky do Evropské unie měla být Smlouva o přistoupení v souladu s dalšími mezinárodně právními závazky, kterými byla Česká republika v té době vázána. Aby byla zachována i zásada sbližování a souladu práva docházelo již během vyjednávání o přistoupení k harmonizaci právního řádu České republiky s řádem Evropské unie (Tisková zpráva MZV, 2003). V okamžiku platného členství se pak původní smlouvy a akty přijaté Společenstvím staly pro Českou republiku závaznými.

Z hlediska výkonu volebního práva, které je právními předpisy Evropské unie přiznáno v obecních volbách všem občanům Unie, kteří pobývají v jiném členském státě, jehož nejsou státními příslušníky, musely být ze strany České republiky provedeny změny v příslušných zákonech.

Při přípravách návrhů zákonů byl kladen důraz na harmonizaci práva se směrnicí Rady EU, jakožto klíčovým dokumentem, která definuje podmínky výkonu volebního práva občanů Unie při volbách do zastupitelstev obcí. Směrnice nemá v žádném případě ovlivňovat předpisy členského státu, které upravují aktivní a pasivní volební právo kteréhokoliv z jeho státních příslušníků, kteří sídlí mimo území tohoto státu a státních příslušníků třetích zemí, kteří v tomto státě mají bydliště (EU, 1994, čl. 1 odst. 2). Právní vymezení těchto pravidel spadá výhradně do kompetencí členských států.

Směrnice Rady EU 94/80/ES byla tedy následně transponována do zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, a 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí. Legislativní zpřesnění v podobě poznámky pod čarou, odkazující na směrnici, přinesl zákon č. 320/2009 Sb.¹⁹

3.1 Základní vymezení volebního práva ve volbách do zastupitelstev obcí

Nejvyšším právním předpisem, který zakotvuje volební právo v České republice, je ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Podle odst. 2 čl. 18 Ústavy má každý občan České republiky, který dosáhl osmnácti let, právo volit do obou komor Parlamentu ČR. Zásadní podmínkou pro výkon volebního práva je tedy občanství České republiky.

Územní samosprávě je věnována Hlava sedmá, Ústavy, která definuje její základní rámec. Čl. 101 odst. 1 říká, že obec je samostatně spravovaná zastupitelstvem, jehož členové jsou podle čl. 102 voleni v tajném hlasování na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva.

Listina základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky, deklaruje mimo základních práv, práv na ochranu menšin, hospodářských a sociálních práv i práva politická. Každý má právo na svobodu projevu, vyjadřovat a šířit své názory, svobodně se shromažďovat a sdružovat (čl. 17-20). Občané pak mají podle článku 21 Listiny právo podílet se na správě veřejných věcí přímo a nebo prostřednictvím volených zástupců. Listina zaručuje všeobecné a rovné volební právo na základě tajného hlasování. (čl. 21).

Ústava ani Listina základních práv a svobod v žádném ze svých článků nehovoří o možnosti nabývání volebního práva cizími státními příslušníky.²⁰ V obou právních předpisech ale existují články, které říkají, že podrobnosti k výkonu volebního práva či organizaci voleb jsou

¹⁹ Zákonem č. 320/2009 Sb. byla do této doby provedena poslední změna zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí.

²⁰ Příkladem jiné úpravy ústavního zákona může být odst. 4 čl. 16 Ústavy Rumunska, který výslovně říká, že vstupem Rumunska do Evropské unie je každému občanu Unie, pokud splní požadavky stanovené příslušným zákonem, umožněno aktivní a pasivní volební právo ve volbách do zastupitelstev obcí.

stanoveny příslušnými zákony.²¹ Pro přijetí příslušných změn je tedy ponechán prostor v konkrétních zákonech.

3.1.1 Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů

Poslední změna zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a změně některých zákonů (dále jen „zákon o volbách do zastupitelstev obcí“) proběhla v roce 2009 změnou zákona č. 320/2009²². Návrh zákona, který se připravoval ještě v dobách probíhajícího jednání o přistoupení České republiky k Evropské unii, byl upraven tak, aby se jeho podoba co nejvíce přiblížila k právním úpravám platným v členských státech Evropské unie (Vládní návrh č. 968/0, 2001). Poprvé tak byly do právního řádu České republiky zaneseny úpravy, které rozšiřovaly působnost volebního práva. Změny, související s pravidly stanovené směrnicí, se promítly jen do některých paragrafů zákona.

3.1.1.1 Aktivní volební právo cizinců

Zákon o volbách do zastupitelstev obcí ve své nejnovější podobě upravuje v souladu s právem Evropského společenství²³ podmínky výkonu volebního práva, organizaci voleb a rozsah soudního přezkumu (§ 1 odst.1). Zákon rozšiřuje okruh osob, kterým je přiznáno právo volit a být volen ve volbách do zastupitelstev obcí. Podle § 4 odst. 1 má právo volit do zastupitelstva obce, města nebo hlavního města Prahy:

- a. *občan obce, za předpokladu, že jde o státního občana České republiky*
- b. *a státní občan jiného státu, jemuž právo volit přiznává mezinárodní úmluva, kterou je Česká republika vázána a která byla vyhlášena ve Sbírce mezinárodních smluv (dále jen „občan cizího státu“).*

²¹ Článek 20 Ústavy a odstavec 3 článku 21 Listiny základních práv a svobod.

²² Zákonem č. 320/2009 Sb. byla do zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí, vložena nová poznámka pod čarou č.1 ve znění: *Směrnice Rady EU 94/80/ES ze dne 19. prosince 1994, kterou se stanoví pravidla pro výkon práva volit a být volen v obecních volbách pro občany Unie s bydlištěm v členském státě, jehož nejsou státními příslušníky.*

²³ Slovní spojení „v souladu s právem Evropského společenství“ bylo do zákona vloženo změnou zákona č. 320/2009 Sb.

Česká republika je vázána Smlouvou o přistoupení k Evropské unii. Vzhledem k tomu, že v českém prostředí nebyla přijata žádná další dvoustranná mezinárodní smlouva, která by upravovala volební právo ve volbách do zastupitelstev obcí, je toto právo přiznáno prozatím jen občanům členských států Unie.

Výkon aktivního volebního práva přísluší občanům Unie pouze v případě splnění zákonem stanovených podmínek. Pro občana jiného státu, ale i občana České republiky, je stanovena podmínka trvalého pobytu v obci²⁴ či v městské části²⁵ a dosažení věku nejméně osmnácti let nejpozději v den voleb²⁶ (§ 4 odst. 1). Podle Důvodové zprávy k návrhu zákona č. 968/0 není rozhodující stav, kde se občan zdržuje, ale místo, kde je hlášen k trvalému pobytu.

Vymezení překážek výkonu volebního práva je shodné pro všechny osoby, kterým je podle § 4 zákona aktivní volební právo přiznáno. Nejzásadnější překážkou výkonu volebního práva může být omezení osobní svobody z důvodu výkonu trestu odnětí svobody nebo zbavení způsobilosti k právním úkonům (§ 4 odst. 2 písm. a) a b)).

Každá osoba, která splňuje podmínky pro výkon volebního práva, se může navíc podle § 2 zákona č. 22/2004 Sb., o místním referendu a o změně některých zákonů, účastnit hlasování v místních referendech.

Volby se konají na základě všeobecného, rovného a přímo práva, prostřednictvím tajného hlasování. I zásada všeobecného volebního práva je použita ve smyslu přiznání volebního práva státnímu občanu České republiky, ale i státnímu občanu jiného státu bez ohledu na národnost, pohlaví, sociální původ či náboženské vyznání (Vládní návrh č. 968/0, 2001).

Volebním orgánem je podle zákona o volbách do zastupitelstev obcí Státní volební komise, Ministerstvo vnitra, Český statistický úřad, krajský a další zákonem definované úřady, starosta, primátor a okrsková volební komise. Státní volební komise je podle § 7 zákona stálým volebním

²⁴ V obci, městě nebo hlavním městě Praha.

²⁵ Pokud je občan České republiky a občan jiného státu, jemuž je právo přiznáno mezinárodní úmluvou, hlášen k trvalému pobytu v městské části nebo v městském obvodu, případně v městské části hl. města Prahy, může volit do zastupitelstva v této městské části nebo obvodě.

orgánem na úseku voleb, který kromě jiného koordinuje organizaci a průběh voleb do zastupitelstev obcí a zveřejňuje celkové výsledky voleb. Ministerstvo vnitra je podle zákona ústředním orgánem na úseku voleb, zajišťuje přípravu, průběh a provedení voleb. Podle § 8 odst. 2 písm. e) zákona poskytuje ministerstvo pro účely vedení stálých seznamů voličů a dodatků stálých seznamů voličů informace z evidence pobytu osob i pobytu cizinců. Český statistický úřad pak zajišťuje technický systém pro zpracování výsledků, poskytuje výsledky voleb a vytváří zápisy o průběhu sčítání hlasů a výsledcích voleb (§ 9 odst. 1, 2). Krajské, pověřené a obecní úřady pak podle zákona koordinují potřebné náležitosti pro řádný průběh a uskutečnění voleb na úrovni krajů nebo obcí. Okrsková volební komise zajišťuje pořádek ve volební místnosti, kontroluje průběh hlasování, sčítá hlasy a vystavuje zápisy o průběhu voleb a výsledcích sčítání (§ 16).

3.1.1.1 Práva a povinnosti cizinců pro výkon aktivního volebního práva

Státní občan jiného státu, který splňuje zákonem stanovené podmínky pro výkon volebního práva ve volbách do zastupitelstva obcí, se musí na vlastní žádost nechat obecním úřadem²⁷ zapsat do dodatku stálého seznamu voličů (§ 28). Pokud tak neučiní do dvou dnů před dnem konání voleb²⁸ nebude občanu jiného státu v den voleb umožněn výkon volebního práva. Stejně jako občan České republiky, tak i občan jiného státu může být zapsán pouze v jednom ze seznamů. Volič si podle zákona může ověřit svůj úřední zápis v seznamu voličů nebo v dodatku stálého seznamu voličů (§ 28 odst. 2). K vyškrtnutí voliče z dodatku stálého seznamu může dojít na základě jeho osobní žádosti nebo pokud volič pozbude svého volebního práva (§ 28 odst. 1). Jakmile se jednou cizinec do dodatku stálého

²⁶ Konají-li se volby ve dvou dnech, vztahuje se podmínka dosažení plnoletosti, nejpozději k druhému dni voleb.

²⁷ Podle §14 zákona spadá do pravomocí příslušného úřadu vedení stálého seznamu voličů a dodatku stálého seznamu voličů.

²⁸ Dle odst. 4 §28 zákona o volbách do zastupitelstev obcí jsou oba seznamy voličů uzavřeny v 16.00 dva dny před dnem konání voleb.

seznamu voličů v obci zapíše, je pro nadcházející volby do zastupitelstev obcí veden v dodatku již automaticky.

Starosta obce je podle zákona povinen nejpozději patnáct dnů před dnem konání voleb zveřejnit oznámení o době a místě konání voleb do zastupitelstev obcí (§ 17 odst. 1). V oznámení musí být zveřejněna informace o povinnosti občana České republiky i občana jiného státu, kterému zákon přiznává volební právo, prokázat při hlasování svou totožnost a státní občanství (§ 17 odst. 2).

Způsob a zásady hlasování jsou pro všechny voliče stejné. Svou totožnost a státní občanství prokazuje státní občan České republiky občanským průkazem nebo cestovním pasem. Po cizinci je podle zákona vyžadován průkaz o povolení k trvalému pobytu (§ 33 odst. 3). Pokud při příchodu do volební místnosti neprokáží voliči výše zmiňované náležitosti, nebude jim hlasování umožněno (§ 33 odst. 5).

Státní občan jiného státu, kterému je přiznáno volební právo, se může podle § 17 zákona stát členem okrskové volební komise, která zajišťuje průběh hlasování včetně sčítání hlasů. Cizinec je pouze vyloučen z možnosti stát se zapisovatelem volební okreskové komise z důvodu výkonu funkce, která vyžaduje minimálně dobrou znalost českého jazyka v mluvené i psané formě (Vládní návrh č. 968/0, 2001). Podmínkami pro členství v komisi je trvalý pobyt v obci, dosažení plnoletosti nejpozději v den složení slibu²⁹ a žádné existující překážky ve výkonu volebního práva. Členem komise se nemůže stát ani volič, který ve volbách do zastupitelstva kandiduje (§ 17 odst. 1).

3.1.1.2 Pasivní volební právo cizinců

Pasivní volební právo je také definováno zákonem o volbách do zastupitelstev obcí. Právo být volen je zde stanoveno odkazem na aktivní volební právo. Podle § 5 zákona může do zastupitelstva obcí, městského obvodu nebo části kandidovat každý volič, u kterého nenastaly žádné zákonem definované překážky ve výkonu volebního práva.

Zákon o volbách do zastupitelstev obcí nevyžaduje pro výkon pasivního volebního práva po občanova jiného státu jeho zápis do dodatku stálého seznamu voličů. Splňuje-li podmínku plnoletosti a povolení k trvalému pobytu v obci může uplatnit své právo být volen do funkce zastupitele obce. Přestože je funkce starosta a místostarosta volena z řad členů zastupitelstva, podle odst. 2 §103 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, mohou tyto funkce zastávat pouze státní občané České republiky. Stejně pravidlo platí i pro funkci člena rady hlavního města Prahy, tedy i primátora a jeho náměstků (Zákon č. 131/2000Sb., § 69 odst. 1).

Na státního občana jiné státu, který se rozhodne podat v obci kandidaturu, jsou při jeho zápisu na kandidátní listinu kladeny stejné požadavky jako na státní občany České republiky. Podle čl. 9 směrnice Rady EU 94/80/ES může členský stát před kandidaturou vyžadovat po cizinci čestné prohlášení o státní příslušnosti nebo o platnosti jeho pasivního volebního práva v zemi původu. Při transpozici směrnice do českého zákona nebyly ale žádné z těchto možných požadavků zahrnuty.

3.1.2 Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění jeho pozdějších úprav

Zákon o obcích definuje občana obce podle § 16 jako fyzickou osobu se státním občanstvím České republiky a s trvalým pobytem v dané obci. Občanu obce, který dosáhl plnoletosti, je přiznáno aktivní i pasivní volební právo ve volbách do zastupitelstva obce a další práva spojená s účastí na správě věcí veřejných.³⁰ Podle následujícího § 17 zákona nabývá výše zmiňovaných práv, včetně práva volit a být volen, i *fyzická osoba, která dosáhla věku 18 let, je cizím státním občanem a je v obci hlášena k trvalému pobytu, stanoví-li tak mezinárodní smlouva,³¹ kterou je česká republika vázána a která byla vyhlášena.*

²⁹ Člen komise skládá slib svým podpisem pod znění slibu, které zní: *Slibuji na svou čest, že budu svědomitě a nestranně vykonávat svoji funkci a budu se při tom řídit Ústavou, zákony a jinými právními předpisy České republiky* (odst. 4, § 17).

³⁰ Podle § 16 zákona č. 128/2000 Sb. má občan obce právo na vyjádření svého názoru a stanoviska při zasedání zastupitelstva, podání připomínek k orgánům obce nebo například právo na vyjádření se k návrhu rozpočtu za uplynulý kalendářní rok.

³¹ Jedná se o již výše zmiňovanou Smlouvu o přistoupení k Evropské unii.

3.2 Právo cizinců na členství v politických stranách

Listina základních práv a svobod zaručuje každému právo na svobodné sdružování s ostatními v různých spolcích a organizací (čl. 20 odst. 1). Právo zakládat a sdružovat se v politických stranách je ale podle Listiny přiznáno pouze státním občanům České republiky (čl. 20 odst. 2). Ani zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a politických hnutích, tuto základní podmínku nerozšiřuje na občany jiných států. Občané jiných států mohou tedy ve volbách do zastupitelstev obcí kandidovat pouze formou nezávislé kandidatury.

Stanovy všech v současnosti parlamentních politických stran³² umožňují členství ve straně pouze občanům České republiky. V případě politické strany ČSSD je ve stanovách článkem 13 definováno i postavení občana jiného státu Evropské unie. Občan Unie se na vlastní žádost může stát spolupracovníkem ČSSD za předpokladu, že je členem nějaké evropské politické strany sdružené ve Straně evropských sociálních demokratů (PES). Stanovy v současnosti neparlamentní Strany zelených pak pro změnu hovoří o možnosti cizího státního příslušníka stát se příznivcem strany v případě vyplnění registračního formuláře.

³² ČSSD, ODS, TOP 09, KSČM a VV.

4. Právní rámec postavení cizinců v České republice

4.1 Vymezení pojmu a pobytu cizince

Podmínky vstupu a pobytu cizinců jsou upraveny zákonem č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky (dále jen „zákon o pobytu cizinců“) a částečně i zákonem č. 325/1999 Sb., o azylu, v jejich platných zněních. Zákon o pobytu cizinců definuje cizince jako *fyzickou osobu, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie*³³ a občanů ze zemí mimo Evropskou unii. Následně vymezuje jednotlivé druhy pobytu.

4.1.1 Občané ze zemí EU, Norska, Švýcarska, Lichtenštejnska a Islandu

Občané ze zemí Evropské unie, Norska, Švýcarska, Lichtenštejnska a Islandu³⁴ mohou na území České republiky pobývat přechodně (déle než tři měsíce) a nebo na základě povolení k trvalému pobytu.

4.1.1.1 Přechodný pobyt občana Unie

Občané Unie a jejich rodinní příslušníci, kteří jsou také občany EU, mohou na území České republiky pobývat přechodně na základě průkazu totožnosti nebo cestovního dokladu bez jakékoliv dalšího povolení k pobytu. V případě předpokládané délky pobytu, která přesáhne třicet dnů, má občan Unie jedinou povinnost a to ohlásit svoji přítomnost policii do třiceti dnů ode dne svého vstupu na území (Zákon č. 326/1999 Sb., § 93

³³ Podle odst. 3 § 1 zákona o pobytu cizinců na území ČR jsou do kategorie občanů EU zařazeni i občané států, kteří jsou vázáni mezinárodními smlouvami s Evropským společenstvím a občané, kteří jsou vázáni smlouvou o Evropském hospodářském prostoru. Jmenovitě občané Švýcarska, Norska, Lichtenštejnska a Islandu.

³⁴ Pro účely této kapitoly bude skupina občanů EU, Norska, Švýcarska, Lichtenštejnska a Islandu označována zkráceně jako „občané Unie“.

odst. 2). Splnil-li tento úkol podle § 103 zákona u svého ubytovatele, povinnost hlásit místo pobytu na policii se na cizince již nevztahuje.

Občan Unie může podle zákona o pobytu cizinců z vlastní vůle zažádat o vydání potvrzení o přechodném pobytu občana EU. Ministerstvo vnitra vystaví potvrzení, pokud cizinec plánuje na území České republiky pobývat déle než tři měsíce a pokud během svého dosavadního pobytu neohrozil zásadním způsobem bezpečnost státu či nenarušil veřejný pořádek (§ 87a odst. 1). Potvrzení o přechodném pobytu není podmínkou pobytu občana Unie na území České republiky.

Zákon definuje náležitosti, které musí občan Unie i jeho rodinný příslušník, který je sám občanem členského státu Unie, při podávání žádosti předložit. Jedná se o průkaz totožnosti a doklady, které potvrzují účel pobytu, zdravotní pojištění či zajištění ubytování (§ 87a odst. 1).

V případě rodinného příslušníka občana Unie, který není sám občanem EU, ale jeho plánovaný přechodný pobyt na území překročí tři měsíce, je tento rodinný příslušník naopak podle zákona o pobytu cizinců povinen požádat Ministerstvo vnitra o povolení k přechodnému pobytu (§ 87b odst. 1). Podle odst. 3 § 87b zákona je povolení k přechodnému pobytu vydáno ve formě pobytové karty rodinného příslušníka občana Unie. Zákon dále stanoví důvody pro zamítnutí žádosti nebo důvody, které vedou k ukončení přechodného pobytu rodinného příslušníka.

4.1.1.2 Trvalý pobyt občana Unie

Občan Evropské unie může podle zákona o pobytu cizinců zažádat Ministerstvo vnitra o povolení k trvalému pobytu na území České republiky zejména pokud splní podmínku pěti let nepřetržitého přechodného pobytu na území (§ 87g odst. 1). Rodinnému příslušníku občana Unie je na jeho žádost vydáno povolení k trvalému pobytu po pěti letech nepřetržitého pobytu na území nebo po dvou letech nepřetržitého přechodného pobytu, pokud je minimálně jeden rok rodinným příslušníkem občana Unie (§ 87h odst. 1). Požadavek nepřetržitého

přechodného pobytu je zachován, pokud občan Unie pobývá mimo území České republiky méně jak šest měsíců ročně³⁵ (§ 87g odst. 7).

Zákon o pobytu cizinců definuje i další případy, kdy může ministerstvo vydat povolení k trvalému pobytu občanu EU. Jedná se například o situace, kdy je trvalý pobyt cizince na území v zájmu České republiky nebo zažádal-li cizinec o povolení z humanitárních důvodů (§ 87g odst. 2-3).

Rodinný příslušník občana Unie, který pochází ze zemí mimo Evropskou unii, může zažádat o povolení k trvalému pobytu za stejných podmínek jako rodinný příslušník se státním občanstvím členského státu Unie.

Tabulka 3 - Přehled typů pobytů občanů Unie na území České republiky

	Typ pobytu		Na základě	Povinnosti
Občané EU	Přechodný pobyt	občana EU	cestovní doklad	pobyt nad 30 dní ohlásit na policii
			potvrzení o pobytu	na vlastní žádost, potřebné doklady
		rodinného příslušníka mimo EU	potvrzení o pobytu	povinnost zažádat
	Trvalý pobyt	občana EU	5 let nepřetržitého pobytu	potřebné doklady
			5 let nepřetržitého pobytu	potřebné doklady
		rodinného příslušníka občana EU	2 roky nepřetržitého pobytu a 1 rok v rodinném vztahu	potřebné doklady

Zdroj: autorka, na základě zákona č. 326/1999 Sb.

4.1.1.2.1 Podávání žádosti o povolení k trvalému pobytu

Občan EU i jeho rodinný příslušník podává podle zákona žádost o povolení k trvalému pobytu na Ministerstvu vnitra. K žádosti o povolení k trvalému pobytu musí podle § 87i zákona předložit:

- cestovní doklad
- doklad, který potvrzuje splnění podmínky nepřetržitého pobytu na území
- doklad o zajištění ubytování
- fotografie

³⁵ Zákon stanovuje výjimky, za kterých může nepřítomnost občana Unie přesáhnout dobu šesti měsíců.

Dokladem o zajištění ubytování může být například doklad, který potvrzuje vlastnictví nebo užívání domu nebo bytu, který je označen číslem a je určen pro bydlení, ubytování nebo rekreaci (§ 87i odst. 2).

Podle informací ze stránek Ministerstva vnitra je požadavek na předložení dokumentu, který potvrzuje délku pobytu, vyžadován jen v případě, že tato informace není patrná z evidence ministerstva. Občanům EU jsou za doklady, které délku pobytu potvrzují, uznány například i pracovní smlouvy nebo platby zdravotního pojištění.

Žádost o povolení k trvalému pobytu se podává na příslušném formuláři. Všechny doklady musí být předloženy v českém jazyce. Pokud to situace vyžaduje, musí být do českého jazyka úředně přeloženy.

Pokud nejsou objeveny důvody, které by vedly k zamítnutí nebo k pozastavení žádosti o povolení k trvalému pobytu, vydá podle zákona ministerstvo občanu Unie i jeho rodinnému příslušníku potvrzení a průkaz o povolení k trvalému pobytu (§ 87j odst. 1). Na průkazu jsou uvedeny osobní údaje držitele, číslo cestovního dokladu, adresa trvalého bydliště, rodné číslo³⁶ a další záznamy, týkající se jeho pobytu na území České republiky (§ 87r odst. 2). Doba platnosti průkazu, který lze opakovaně prodloužit, je deset let (§ 87r odst. 3).

4.1.2 Občané ze zemí mimo EU

Cizinec ze zemí mimo Evropskou unii je podle zákona o pobytu cizinců povinen do tří dnů po příjezdu na území České republiky nahlásit na policii místo svého pobytu (§ 93 odst. 1). Stejně jako v případě občanů unie, nemusí tuto povinnost splňovat cizinec, který tak již provedl u svého ubytovatele.

Občané z třetích zemí mohou na území České republiky pobývat krátkodobě bez vízové povinnosti, na základě udělení krátkodobého nebo dlouhodobého víza, s povolením k dlouhodobému nebo trvalému pobytu.

Z hlediska krátkodobého pobytu cizince na území České republiky byl na základě nařízení Rady (ES) č. 539/2001, ve znění pozdějších úprav,

³⁶ Cizinci, kterému bylo uděleno povolení k pobytu zajistí rodné číslo Odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra.

vytvořen seznam států, pro jejichž občany, při pobytu kratším než tři měsíce, platí vízová povinnost a seznam zemí, jejichž občané této povinnosti nepodléhají.³⁷

Dlouhodobé vízum je podle zákona o pobytu cizinců uděleno Ministerstvem vnitra na žádost cizince v případě, že jeho pobyt na území státu vyžaduje delší dobu než tři měsíce (§ 30 odst. 1). Zákon dále definuje podmínky a náležitosti žádosti o vízum. Vízum, k délce pobytu nad tři měsíce, se cizincům uděluje i za účelem strpění jejich pobytu na území. Zpravidla se jedná o situace, kdy cizinec nemůže zemi opustit, z důvodů existujících překážek, které nemůže ovlivnit. Jako například jeho svědectví ve vyšetřování trestného činu (§ 33 odst. 1). Maximální platnost dlouhodobého víza je šest měsíců (§ 30 odst. 3).

Žádosti o povolení k dlouhodobému pobytu zpravidla navazují na dlouhodobá víza cizinců, kteří plánují na území České republiky pobývat dobu delší než jen šest měsíců (§ 42 odst. 1). Iniciativou cizince, který o povolení dlouhodobého pobytu usiluje, může být společné soužití rodiny, ochrana na území státu, zaměstnání, studium nebo vědecký výzkum, prováděný v České republice. Žádost o povolení k dlouhodobému pobytu může podat i rezident jiného členského státu Evropské unie, který hodlá na území České republiky pobývat delší dobu než jen tři měsíce (§ 42c odst. 1).

Občané třetích zemí mohou o povolení k trvalému pobytu, podle zákona o pobytu cizinců, zažádat obecně po pěti letech nepřetržitého pobytu (§ 68 odst. 1). Splní-li cizinec tuto podmínku délky pobytu je mu přiznáno i právní postavení dlouhodobě pobývajícího rezidenta v Evropském společenství na území České republiky (EU, 2003, čl. 4). Do požadavku na nepřetržitý pobyt se započítává i doba pobytu, kterou cizinec na území České republiky strávil na dlouhodobé vízum i na základě povolení k dlouhodobému pobytu (§ 68 odst. 2). Kratší doba čtyř let nepřetržitého pobytu je stanovena pro cizince, kteří na území státu pobývají v rámci přechodného pobytu po ukončení řízení o udělení

³⁷ Mezi státy s vízovou povinností patří podle přílohy 1 nařízení Rady (ES) č. 539/2001 například Afghánistán, Bangladéš, Čína, Ekvádor a Rusko. Argentina, Brazílie, Izrael a Spojené státy Americké patří zase naopak do skupiny států bez vízové povinnosti.

mezinárodní ochrany (§ 67 odst. 1). V dalších případech může být žádost podána i bez podmínky délky pobytu. Jedná se například o situaci, kdy o trvalý pobyt žádá cizinec z humanitárních důvodů nebo jde-li o zájem České republiky (§ 66).

Tabulka 4 - Přehled typů pobytů občana ze zemí mimo EU

Typ pobytu	
Občané ze zemí mimo EU	krátkodobě bez víza na 3 měsíce
	krátkodobě s vízem na 3 měsíce
	dlouhodobě s vízem nad 90 dní
	dlouhodobý pobyt
	trvalý pobyt

Zdroj: autorka, na základě zákona č. 326/1999 Sb.

4.2 Právní vymezení působnosti institucí v otázkách vstupu a pobytu cizinců na území České republiky

Vstup a pobyt cizinců na území České republiky je v kompetencích Ministerstva vnitra, Ministerstva zahraničních věcí a Policie ČR. V posledních letech došlo k převedení několika agend, týkajících se správních činností, z působnosti Policie ČR na Ministerstvo vnitra. Poslední novelizace zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců, která upravuje i pravomoci příslušných státních orgánů, nabyla účinnosti k 1. lednu 2011.

4.2.1 Ministerstvo vnitra

Ministerstvo vnitra zodpovídá za problematiku mezinárodní migrace a s ní související mezinárodní ochranu České republiky. Při výkonu státní správy dohlíží nad činností policie. Zákon o pobytu cizinců hovoří o ministerstvu jako o nadřízeném orgánu Ředitelství služby cizinecké policie (§ 165). Gestorem Ministerstva vnitra pro výkon působnosti v otázkách mezinárodní migrace, vstupu a pobytu cizinců na území České republiky a dalších souvisejících oblastech je Odbor azylové a migrační politiky.

Do rozsahu působnosti ministerstva patří podle zákona agendy udělování dlouhodobých víz, povolení k dlouhodobému, přechodnému i

trvalému pobytu cizinců. Rozhoduje o přiznání i zrušení postavení dlouhodobě pobývajícího rezidenta a plnění dalších úkolů, vyplývajících ze zákona. Při výkonu svých pravomocí využívá dat a informací, vedených v informačním systému cizinců.

4.2.2 Policie ČR

V rámci působnosti Policie ČR vykonává pravomoci vstupu a pobytu cizinců na území České republiky Ředitelství služby cizinecké policie, jeho detašovaná pracoviště a obory cizinecké policie (§ 161 odst. 1). Podle místa pobytu je cizinci přiděleno nejbližší odpovědné pracoviště cizinecké policie (§ 161 odst. 2).

Ředitelství služby cizinecké policie podle § 163 zákona kontroluje a řídí činnost jednotlivých odborů cizinecké policie, zabezpečuje plnění závazků vyplývajících z mezinárodních smluv. V rozsahu své působnosti řídí informační systém cizinců, dále například rozhoduje o označení osoby za nežádoucí, zajišťuje eskontní činnost vyhoštěných cizinců, provádí pobytovou kontrolu. Na hraničním přechodu také rozhoduje o udělení krátkodobého víza, o odepření vstupu cizince na území České republiky, o správním vyhoštění cizince a dalších možných přestupcích.

Odbory cizinecké policie jsou podřízenými správními orgány Ředitelství služby cizinecké policie. V otázce krátkodobého víza přísluší odborům cizinecké policie podle § 164 zákona rozhodovat o prodloužení platnosti a doby pobytu tohoto typu pobytu, o jeho zrušení a dále o ukončení pobytu, na který se vízová povinnost nevztahuje. V rozsahu své působnosti pak opět řídí informační systém cizinců nebo řeší správní přestupky.

4.2.3 Ministerstvo zahraničních věcí

Kompetence Ministerstva zahraničních věcí z hlediska vstupu, pobytu a vycestování cizinců z území České republiky se týkají udělování víz a povolování pobytu cizincům, kteří požívají výsady a imunity podle mezinárodního práva (§ 166). Ministerstvo zahraničních věcí tedy podle zákona rozhoduje o udělování víz na dobu kratší než tři měsíce.

5. Statistiky počtu cizinců

5.1 Statistiky počtu cizinců v Evropské unii

Migrace obyvatel do zemí Evropské unie, ale i mezi jednotlivými členskými státy, se během posledních let stala významným fenoménem. Podle demografické zprávy Eurostatu³⁸ pobývalo na celém území Evropské unie v roce 2010 přibližně 32,4 miliónů cizinců, kteří tak tvořili 6,5 procenta z celkové populace Evropské unie. Počet cizinců ze zemí mimo Evropskou unii převažoval nad počtem cizinců s občanstvím Evropské unie. Občanů z členských států, kteří v roce 2010 pobývaly za hranicemi jiného státu Unie, bylo asi 12,3 miliónů. Přibližně 80 procent z celkového počtu cizinců žilo podle údajů Eurostatu v Německu, Španělsku, Itálii, Velké Británii a Francii. Německo se pak ze všech členských států stalo nejvíce vyhledávanou destinací. Největší podíl cizinců na celkové populaci státu mělo Lucembursko.

Tabulka 5 - Počet cizinců v zemích Evropské unie v roce 2010

Celkový počet cizinců		Občané z jiných členských států EU		Občané ze států mimo EU		
000s	% z celkové populace	000s	% z celkové populace	000s	% z celkové populace	
EU27*	32 425.5	6.5	12 299.4	2.5	20 126.1	4.0
Belgie	:	:	:	:	:	:
Bulharsko**	23.8	0.3	3.5	0.0	20.3	0.3
Česká republika	424.4	4.0	137.0	1.3	287.4	2.7
Dánsko	329.8	6.0	115.5	2.1	214.3	3.9
Německo	7 130.9	8.7	2 546.3	3.1	4 584.7	5.6
Estonsko ⁴	212.7	15.9	11.0	0.8	201.7	15.1
Irsko	385.7	8.6	317.8	7.1	67.9	1.5
Řecko	954.8	8.4	163.1	1.4	791.7	7.0
Španělsko	5 663.5	12.3	2 327.8	5.1	3	7.3

³⁸ Eurostat je statistický úřad Evropského společenství.

					335.7	
Francie	3 769.0	5.8	1 317.6	2.0	2 451.4	3.8
Itálie	4 235.1	7.0	1 241.3	2.1	2 993.7	5.0
Kypr	127.3	15.9	83.5	10.4	43.8	5.5
Lotyšsko⁴	392.2	17.4	9.7	0.4	382.4	17.0
Litva	37.0	1.1	2.4	0.1	34.6	1.0
Lucembursko	215.7	43.0	186.2	37.1	29.5	5.9
Maďarsko	200.0	2.0	118.9	1.2	81.1	0.8
Malta	16.7	4.0	5.4	1.3	11.3	2.7
Nizozemsko	652.2	3.9	310.9	1.9	341.3	2.1
Rakousko	876.4	10.5	328.3	3.9	548.0	6.5
Polsko^{***}	45.5	0.1	14.8	0.0	30.7	0.1
Portugalsko	457.3	4.3	94.2	0.9	363.1	3.4
Romunsko^{**}	31.4	0.1	6.0	0.0	25.3	0.1
Slovinsko	82.2	4.0	4.6	0.2	77.6	3.8
Slovensko	62.9	1.2	38.7	0.7	24.2	0.4
Finsko	154.6	2.9	56.1	1.0	98.5	1.8
Švédsko	590.5	6.3	265.8	2.8	324.7	3.5
Velká Británie^{***}	4 367.6	7.0	1 922.5	3.1	2 445.1	3.9

Tyto údaje jsou založené na národních definicích, které nemusí být plně srovnatelné. Zejména údaje pro Bulharsko a Rumunsko podhodnocují počet cizinců.

* odhady Eurostatu

** data z roku 2009

*** prozatímní údaje

: Data nejsou k dispozici

Zdroj: Eurostat. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-01042011-BP/EN/3-01042011-BP-EN.PDF (přístup: březen 2012).

5.2 Statistiky počtu cizinců v České republice

Statistické údaje o počtu cizinců, typu jejich pobytu na území České republiky, o žadatelích azylu i informace o dalších základních ukazatelích poskytuje Ministerstvo vnitra a jeho příslušné odbory, Ředitelství cizinecké policie a v neposlední řadě Český statistický úřad.

Předběžné výsledky sčítání lidí, domů a bytů, které proběhlo v roce 2011³⁹, uvádí nárůst celkového počtu obyvatel v České republice. Podle tiskové zprávy, zveřejněné v prosinci roku 2011, dochází k nárůstu

³⁹ Údaje ze sčítání lidí, domů a bytů se vztahují k březnu roku 2011.

obyvatel především kvůli počtu imigrujících obyvatel, kterých je přibližně o 261 procent více než tomu bylo před deseti lety.

Podle údajů z předběžných výsledků sčítání lidí bylo tedy v České republice, k březnu roku 2011, přes 10,5 miliónů obyvatel. Z celkového počtu lidí bylo cizinců necelých 450 tisíc. Nejvyšší podíl cizinců žije v hlavním městě Praze, následně i ve Středočeském kraji, ale i v kraji Jihomoravském nebo Ústeckém.

Tabulka 6 - Počet obyvatel (z toho cizinců) podle krajů

ČR, kraje	Počet obcí	Obyvatelstvo celkem	Z celku cizinci
ČR celkem k 26.3.2011	6 251	10 562 214	449 450
v tom:			
Hlavní město Praha	1	1 272 690	178 177
Středočeský kraj	1 145	1 274 633	55 928
Jihočeský kraj	623	637 460	14 090
Plzeňský kraj	501	574 694	25 793
Karlovarský kraj	132	310 245	22 164
Ústecký kraj	354	830 371	27 680
Liberecký kraj	215	439 262	15 027
Královéhradecký kraj	448	555 683	14 067
Pardubický kraj	451	518 228	12 723
Kraj Vysočina	704	512 727	7 607
Jihomoravský kraj	673	1 169 788	37 724
Olomoucký kraj	399	639 946	9 374
Zlínský kraj	305	590 459	7 673
Moravskoslezský kraj	300	1 236 028	21 423

Zdroj: Předběžné výsledky sčítání, Statistický úřad, http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/kapitola/03000-12-n_2012-00 (přístup: březen 2012).

Na území České republiky stále převažuje počet cizích státních příslušníků, pocházejících z třetích zemí. Nejčastěji se pak jedná o občany s ukrajinským, vietnamským nebo ruským státním občanstvím. Mezi cizinci z členských států Unie tvoří nejpočetnější skupinu Slováci, Němci a Poláci.⁴⁰

Převaha občanů ze třetích zemí je patrná i podle statistik cizinců se zaevidovaným přechodným nebo trvalým pobytem, dostupných na

⁴⁰ Viz příloha č. 2: Obyvatelstvo podle státního občanství podle krajů

stránkách Ministerstva vnitra.⁴¹ Mezi cizinci ze třetích zemí převažují cizinci s povolením k trvalému pobytu. Výjimku tvoří například cizinci z Ukrajiny, kteří na území České republiky pobývají více na základě přechodného pobytu. Naopak cizinci s občanstvím Unie se na území České republiky evidují více k přechodnému pobytu. Nejvíce přechodně i trvale evidovaných cizinců pochází ze Slovenska. Polští cizinci s povolením k trvalému pobytu tvoří, jako jedni z mála, početnější skupinu než je tomu v případě polských občanů s přechodným pobytem.

Obrázek 4 - Počet cizinců se zaevidovaným pobytem ze zemí EU, Norska, Islandu, Švýcarska a Lichtenštejnska

Cizinci zemí EU + Islandu, Norska, Švýcarska a Lichtenštejnska se zaevidovaným pobytem na území České republiky k 30. 11. 2011							
Zdroj: IS CIS - úloha TDU							
Státní příslušnost	Druh pobytu						Celkový součet
	Přechodný pobyt			Trvalý pobyt			
	Muž	Žena	Celkem	Muž	Žena	Celkem	
Belgie	252	89	341	147	34	181	522
Bulharsko	2696	1501	4197	1953	1237	3190	7387
Dánsko	148	70	218	75	16	91	309
Estonsko	37	42	79	14	18	32	111
Finsko	115	86	201	41	20	61	262
Francie	1323	580	1903	596	204	800	2703
Irsko	377	110	487	107	28	135	622
Island	17	10	27	5	3	8	35
Itálie	1391	275	1666	1043	216	1259	2925
Kypr	44	16	60	31	5	36	96
Lichtenštejnsko	3	2	5	1		1	6
Litva	174	144	318	61	113	174	492
Lotyšsko	68	104	172	28	42	70	242
Lucembursko	5	7	12	6		6	18
Maďarsko	257	179	436	251	150	401	837
Malta	9	3	12	4	4	8	20
Německo	9490	1761	11251	2939	1512	4451	15702
Nizozemsko	1339	675	2014	507	151	658	2672
Norsko	87	34	121	33	9	42	163
Polsko	5895	2273	8168	3317	7563	10880	19048
Portugalsko	121	49	170	36	9	45	215
Rakousko	1730	350	2080	846	330	1176	3256
Rumunsko	1861	686	2547	1243	1015	2258	4805
Řecko	221	65	286	441	209	650	936
Slovensko	29441	20628	50069	14909	15989	30898	80967
Slovinsko	83	53	136	108	51	159	295
Spojené království	2660	891	3551	1139	208	1347	4898
Španělsko	377	163	540	134	75	209	749
Švédsko	243	115	358	171	112	283	641
Švýcarsko	195	66	261	187	109	296	557
Celkový součet	60659	31027	91686	30373	29432	59805	151491

Zdroj: Ministerstvo vnitra, <http://www.mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx> (přístup: duben 2012).

⁴¹ Aktuálně dostupné údaje na stránkách <http://www.mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx> se vztahují k listopadu roku 2011.

6. Výzkumné šetření

6.1 Metodologie výzkumu

Cílem diplomové práce je objevení případů, kdy cizinci splňují všechny, v předchozích kapitolách popsané podmínky pro přiznání volebního práva ve volbách do zastupitelstev obcí a navíc tohoto práva aktivně využívají. Úkolem výzkumu je snaha o pochopení přístupu cizinců z členských států Unie k možnosti účasti na veřejném životě v obcích. Získat jejich názor na státem stanovené podmínky, na základě kterých je volební právo přiznáváno a na rozsah a úroveň poskytovaných informací o volebním právu. Pokusit se objevit zásadní překážky a důvody, proč se cizinci, kterým je volební právo přiznáno, voleb neúčastní. Na základě jejich osobních zkušeností pak navrhnout případné změny systému.

Druhotným cílem práce je snaha o zachycení vzájemného vztahu mezi jednotlivými institucemi České republiky, které se nějakým způsobem dotýkají problematiky volebního práva cizinců ve volbách do zastupitelstev obcí. Pokusit se zjistit, jakým způsobem a jestli vůbec jednotlivé instituce spolupracují z hlediska výkonu volebního práva cizinců.

6.1.1 Metoda výzkumu a její zdůvodnění

K dosažení výše zmiňovaných cílů bylo použito kvalitativního šetření případové studie. Kvalitativní výzkum umožňuje základní prozkoumání této problematiky. Účelem případové studie je zachycení a následné pochopení určitého sociálního fenoménu (Jelínková, 2011, 196). Pomocí různých metod se snaží o hloubkové prozkoumání jednoho nebo několika málo případů a o jejich následné porozumění (Jelínková, 2011, 196). Omezení se na jeden nebo několik málo případů je podle Witzela výhodou případové studie, která tak umožní intenzivnější soustředění a přinese tak hlubší a komplexnější výsledky (Steiner, 2002, s. 363).

Reprezentativnost nemusí být při výběru vzorku v rámci případové studie důležitá (Steiner, 2002, s. 367-368). Po vzoru mnohých autorů se

při výběru zkoumaného vzorku postupovalo v duchu metody případové studie „dimensional sampling“ (Steiner, 2002, s. 367-368). Byl vytvořen užší výzkumný vzorek, který byl i přesto pro účely šetření relevantním. *Síla kvalitativních dat nespočívá v množství sledovaných lidí, ale ve schopnosti výzkumníka, dobře poznat několik lidí v jejich kulturním kontextu. Testem kvalitativního výzkumu není odhalit zdánlivě nekonečnou rozmanitost jedinečných lidských bytostí, ale osvětlit život několika dobře vybraných lidí* (Hendl, 2008, s. 55). Ve snaze o zodpovězení výzkumných otázek byly tedy hledány pouze ty případy, které se jevily jako nejvhodnější.

6.1.2 Popis výzkumného vzorku a zdůvodnění jeho volby

Zkoumanými jednotkami byli cizinci z členských států Unie, dlouhodobě žijící na území České republiky a starostové nebo zástupci městských úřadů. Kritériem výběru cizinců bylo nizozemské občanství, povolení k trvalému pobytu na území České republiky a splnění všech dalších zákonem stanovených podmínek pro přiznání volebního práva. Zásadní podmínkou pak byla aktivní účast cizince ve volbách do zastupitelstev obcí. Výběr starostů a zástupců městských úřadů se odvíjel od místa trvalého pobytu cizince.

Kritérium aktivního využívání volebního práva ve volbách do zastupitelstev se v průběhu získávání nových případů jevilo jako velmi obtížné a tak byl okruh potencionálních respondentů rozšířen i na cizince, kteří splňovali všechny podmínky pro výkon volebního práva, ale z důvodu neznalosti svých práv se voleb neúčastní.

Důvodem zaměření výzkumu na státní občany Nizozemska je jejich relativně krátkodobá a tedy mělká integrace do českého prostředí. Slovenští, polští i němečtí občané tvoří sice na území České republiky nejvyšší podíl ze všech ostatních cizinců z členských států Unie, ale ani v jednom případě se nejedná o vzorek, který by byl pro účely výzkumu ideálním.

Slovenská komunita je na území České republiky druhou největší,⁴² přesto si jsou Češi a Slováci natolik historicky i jazykově blízcí, že je téměř nemožné je na českém území považovat za cizince. Němečtí i polští občané patří mezi národy, které na území České republiky pobývají již desítky let. Německo i Polsko je s Čechami územně i historicky spojeno. Polská menšina je typická svou územní koncentrovaností. Polských obyvatel je v některých částech České republiky tolik, že se na ochranu jejich práv vztahují dokonce i menšinové zákony České republiky. Orgány státní správy mají navíc zkušenosti s komunikací s polskými obyvateli a tak jejich integrace do české společnosti je mnohem jednodušší. Německé obyvatelstvo v České republice pro změnu zase patří mezi cizinci k velmi rychle stárnoucí skupině a nebo je místy natolik asimilované, že je velmi těžké rozeznat k jaké národnosti se hlásí.

Občané Nizozemska jsou pro účely výzkumu zajímaví svou relativně krátkou, novodobou historií na českém území. V posledních letech si státní občané Nizozemska stále častěji vybírají jako svou cílovou destinaci právě Českou republiku. Pronajímají i kupují si nemovitosti, plánují zde důchodový odpočinek, podnikají i zakládají rodiny. Nizozemsko je České republice územně vzdálené, má jiné návyky a tradice, lidé mají odlišnou mentalitu i jazykovou bariérou. Integrace nizozemských obyvatel do českého prostředí je tedy novým a neprozkoumaným fenoménem.

Pro výzkumné šetření byli vybráni čtyři cizinci s nizozemským občanstvím a čtyři zástupci městských úřadů. Ve snaze o získání co nejpřesnějších informací a odpovídajících názorů byli v případě zástupců obcí osloveni starostové. Pouze v doplňkových rozhovorech se autorka obracela na odpovědné pracovníky příslušných úřadů a státních institucí.

Všechny obce, ve kterých jsou cizinci hlášeni k trvalému pobytu, se nacházejí v Královéhradeckém kraji. Pouze jedna obec s počtem obyvatelstva něco málo přes dva tisíce patří mezi obce 2. stupně (s pověřeným obecním úřadem). Počet obyvatel se u tří zbývajících obcí

⁴² Nejvíce cizinců pochází z Ukrajiny.

pohybuje v rozmezí od 300 do 500 obyvatel. Mezi respondenty byly dvě ženy a šest mužů.

Z důvodu velmi malého počtu žijících cizinců v jednotlivých obcích, ve kterých rozhovor proběhl, a s tím související velmi propojené, ne vždy přátelské vztahy, budou pro zachování anonymity jednotliví respondenti označeni písmeny. Písmeno A bude přiděleno skupině cizinců a písmeno B starostům obcí. Jediným pojítkem mezi cizinci a starosty obcí bude číselná řada od 1 do 4.⁴³ V případě informací, získaných během doplňkových rozhovorů od pracovníků dalších městských úřadů a státních institucí, budou jména respondentů pouze vynechána.

6.1.2.1 Postup při hledání výzkumného vzorku

Výzkumná část práce patří v českém prostředí mezi neprozkoumaná témata. Při hledání vhodných případů se tedy postupovalo nesystematicky, zpravidla formou dotazování zástupců různých státních institucí, městských úřadů i jednotlivých občanů České republiky. Zásadním problémem byly chybějící veřejně přístupné evidence cizinců. O počtu cizinců na českém území se sice vedou údaje na Ministerstvu vnitra, Ředitelství cizinecké policie a na stránkách Českého statistického úřadu, ale žádné z těchto statistik neumožňují získat informace o počtu cizinců příslušného státního občanství na úrovni obcí. Nejnovější výsledky ze sčítání lidí, domu a bytů nabízejí sice údaje o počtu cizinců na úrovni krajů a obcí s rozšířenou působností, bližší informace z nich ale nelze vyčíst. V neprospěch hledání ideálních respondentů hrála i skutečnost, že samotné obce cizince neevidují a tak přehled jednotlivých zástupců o pobývajících cizincích byl téměř mizivý. Evidence o účasti cizinců ve volbách do zastupitelstev obcí pak neexistuje vůbec a tak hledání cizinců, kteří by splňovali kritéria výběru, bylo velmi složité.

Většina případů byla získána pomocí metody sněhové koule, která spočívá v hledání nových případů na základě doporučení jedinců, se kterými již rozhovor proběhl (Hartnoll, 2003, s.19). Vytvořila se tak poměrně slušná síť potencionálních respondentů. Ve většině případech

byla ale neochota jedinců podílet se na výzkumu silnější než přesvědčující argumenty autorky.

Při výběru institucí, které byly ve snaze o zachycení vzájemného vztahu z hlediska volebního práva cizinců osloveny, se postupovalo podle získaných informací při zpracovávání teoretické části práce a na základě dostupných informací na oficiálních internetových stránkách institucí.⁴⁴

6.1.3 Strategie sběru dat

Pro sběr dat byla použita metoda polostrukturovaného rozhovoru. Byl připraven scénář rozhovoru, konkrétní formulace otázek a jejich pořadí bylo tvořeno až na základě interakce s respondentem. Rozhovory byly vedeny s cizinci a se starosty obcí, ve kterých byli cizinci hlášeni k trvalému pobytu. Pouze v jednom případě byla u rozhovoru se starostou obce přítomna i další pracovnice úřadu.

Respondenti byli ve většině případů osloveni prostřednictvím emailové komunikace. K osobnímu setkání docházelo na městských úřadech nebo na adrese trvalého bydliště respondenta. Pouze ve dvou případech nebyl rozhovor proveden při osobním setkání. V jednom případě byly otázky na starostu obce kladeny telefonicky, ve druhém svolil zástupce městského úřadu raději ke stručnému vyjádření prostřednictvím emailové komunikace.⁴⁵ Rozhovory byly vedeny v českém a anglickém jazyce a trvaly v průměru půl hodiny. Pro zachování autentičnosti rozhovoru budou názory respondentů v praktické části práce citovány se všemi chybami a v jazyce, ve kterém rozhovor s cizincem probíhal.⁴⁶

Na začátku rozhovoru byli respondenti vždy seznámeni s účelem výzkumu a požádáni o vyjádření souhlasu k nahrávání a využití nahrávky jako zdroj informací pro tento výzkum. Ve všech případech byla atmosféra

⁴³ Při analýze získaných dat budou jednotlivé výroky mezi sebou konfrontovány. Pro zachování spojitosti mezi cizincem a příslušným zástupcem úřadu bude jejich vazba naznačena číslem (cizinec A1 bydlí ve stejné obci, kde na městským úřadě působí starosta obce B1).

⁴⁴ Byly osloveny příslušné odbory Ministerstva vnitra, oddělení Úřadu vlády ČR a zástupci Českého statistického úřadu.

⁴⁵ Otázky, které byly starostovi obce B2 položeny jsou včetně odpovědí součástí příloh této práce.

⁴⁶ Všechny přepisy rozhovorů jsou součástí příloh této práce.

velmi přátelská. Respondenti byli při odpovídání aktivní a otevření. Rozhovory probíhaly od ledna do dubna roku 2012.

Zástupci státních institucí byli osloveni prostřednictvím emailové korespondence. Otázky byly položeny tak, aby byla zjištěna působnost jednotlivých oddělení z hlediska výkonu volebního práva cizinců. Všechny oslovené instituce, odbory i oddělení nakonec vyjádřily své stanovisko k problematice volebního práva cizinců v České republice.

Scénář rozhovoru byl zvlášť vytvořen pro cizince i zástupce městských úřadů. Otázky byly rozděleny do několika tématických okruhů. Z důvodů nutné konfrontace postojů a názoru byly některé okruhy záměrně shodné pro obě skupiny respondentů. V případě rozhovorů se zástupci úřadů, kde k aktivnímu výkonu volebního práva nedochází, byly vynechány otázky, na které by starostové nebyli schopni odpovědět.

K získání potřebné zpětné vazby na obsah scénáře rozhovoru byl proveden první zkušební rozhovor na městském úřadě v místě bydliště autorky, na jehož základě byly pak některé navrhované tématické okruhy otázek vynechány. Z důvodu nesrovnalostí v odpovědích zástupců městských úřadů, proběhlo navíc ještě osobní setkání s pracovnící úřadu městské části Prahy⁴⁷ a telefonické rozhovory se zástupcem detašovaného pracoviště cizinecké policie⁴⁸, s pracovnící městského úřadu obce III. stupně a s pracovnící krajského úřadu v Hradci králové.⁴⁹

Pro respondenty z řad cizinců byly sestaveny čtyři tématické okruhy.⁵⁰ První blok otázek se týkal základních informací o cizinci, jeho původu, délce pobytu v České republice, představě o počtu dalších žijících cizinců v blízkém okolí a názoru na míru jeho integrace do českého prostředí.

Druhý okruh otázek se věnoval podmínkám, které musel cizinec splnit, aby mu bylo v České republice přiznáno volební právo ve volbách do zastupitelstev obcí. Snahou bylo zaznamenat konkrétní situace a osobní zkušenosti s jednáním se zástupci příslušných institucí.

⁴⁷ Během osobního setkání vycházela autorka z okruhů otázek vytvořených pro zástupce úřadů.

⁴⁸ Scénář rozhovoru tvořily otázky, které autorku napadly v průběhu výzkumného šetření.

⁴⁹ Telefonický rozhovor sloužil k ověření některých zjištěných informací.

⁵⁰ Plné znění scénáře rozhovoru s cizinci je přílohou této práce.

Třetí okruh otázek se zaměřil na informovanost cizinců, na jejich názor na úroveň a rozsah poskytovaných informací o volebním právu v obecních volbách.

Čtvrtý blok otázek byl nejobsáhlejší a týkal se samotného výkonu aktivního a pasivního volebního práva a postoje cizinců k účasti ve volbách do zastupitelstev obcí.

V případě scénáře rozhovoru pro zástupce obcí bylo sestaveno pět okruhů otázek.⁵¹ První okruh se věnoval základním informacím o obcích, o počtu cizinců, jejich typu pobytu na českém území a jejich evidenci. Druhý, třetí a čtvrtý okruh byl tématicky shodný s okruhy pro cizince. Pátý blok se věnoval návrhům a podnětům na změny v systému.

6.2 Výsledky výzkumu

6.2.1 První okruh otázek na cizince

Cílem prvního bloku otázek bylo zjištění základních informací o cizincích, kteří v České republice splňují podmínky pro přiznání volebního práva ve volbách do zastupitelstev obcí. První otázky se zaměřily na informace o původu cizinců, jejich profesi, důvodech, proč se rozhodli přestěhovat do České republiky, délce jejich pobytu na území České republiky i o jejich představě o počtu dalších cizinců, žijících v jejich obci nebo blízkém okolí. Důležitou součástí tohoto bloku otázek bylo zjištění, jestli pobyt na území České republiky změnil vazby cizinců na jejich rodnou zemi.

Otázky a odpovědi

1. Odkud pocházíte?

První otázka sloužila k ověření státní příslušnosti tázaných cizinců. Všichni cizinci potvrdili státní příslušnost Nizozemska.

2. Kdy jste se přistěhoval/a do České republiky?

Současná délka pobytu respondentů na území České republiky se pohybovala od čtyř a půl do dvaceti let. Respondent A2 žije na území České republiky nejdéle. Již během osmdesátých let navštěvoval pravidelně Českou republiku a tak české prostředí znal velmi dobře ještě před svým stěhováním. Na trvalo se do Čech přistěhoval v roce 1993. Respondentka A1 přišla poprvé do České republiky v roce 1994 a v současnosti zde žije už skoro delší dobu než pobývala v Nizozemsku. Respondentka A3 se přistěhovala v roce 2005. Nejkratší dobu pak na území České republiky pobývá respondent A4.

Respondentky A1 a A3 se do České republiky přistěhovaly se svými holandskými manželi. Rodinu založili až po svém příchodu do České republiky. Respondenti A2 a A4 uzavřeli sňatek s českou občankou, se kterou se seznámili v zahraničí. V současnosti všichni z respondentů žijí v České republice se svými dětmi. Respondenti A1, A3 a A4 provozují na území České republiky podnikatelskou činnost. Respondent A2 je již v důchodu.

3. Jak dlouho žijete v této obci?

Všichni respondenti žijí od svého příchodu do České republiky stále ve stejné obci. Pro respondentku A1 nebylo stěhování se do malé obce žádnou změnou od jejího předchozího bydliště v Nizozemsku. Respondentka A3 žila v Nizozemsku v menší obci, přesto je její současné místo trvalého bydliště znatelně menší a klidnější. Pro respondenty A2 a A4 je naopak jejich současné bydliště velkou změnou.

Cizinci jsou se svým pobytem v obcích zpravidla spokojeni. Pouze respondent A2 pociťuje nedostatek některých základních služeb v obci: *I live here without the church in the village, without the bank, without the supermarket. Do you understand, there is nothing.*

⁵¹ Plné znění scénáře rozhovoru se zástupci úřadů je přílohou této práce.

4. Máte představu kolik dalších cizinců žije ve vaší obci nebo v jejím blízkém okolí?

Většina respondentů měla spíše matnou představu o počtu cizinců, žijících v jejich obcích. Respondenti A1, A2 a A3 měli přehled o některých dalších občanech z Nizozemska. Zpravidla se jednalo o cizince, kteří na území České republiky pobývají sezónně za účelem podnikání nebo o cizince, kteří cestují do České republiky za rekreací. Pokud se jednalo o občany Nizozemska, kteří pobývají na území České republiky dlouhodoběji, znají se většinou s respondenty osobně, vzájemně se navštěvují a pomáhají ve svých podnikatelských činnostech. V obcích pak nejčastěji pobývajícími cizinci ze třetích zemí jsou podle respondentů Ukrajinci.

Respondentka A1 má ze všech dotazovaných cizinců nejvíce vazeb na další občany Nizozemska, žijící na území České republiky. Podle jejího názoru si většina občanů Nizozemska vybírá za cílovou oblast Jižní Čechy, okolí Lipna nebo právě oblast Východních Čech. Podle respondentky byla jedním z důvodů směřování cizinců do těchto oblastí přítomnost velkého počtu holandských makléřů, kteří v těchto částech země nabízeli nemovitosti. Ostatní respondenti neprojevovali příliš velký zájem o jakékoliv sdružování s ostatními cizinci z Nizozemska.

Všichni respondenti patřili mezi jediné cizince v obci, kteří splňovali podmínky pro přiznání volebního práva ve volbách do zastupitelstev obcí.

5. Cítíte se být více Holanďanem nebo Čechem?

Všichni respondenti stále cítí více svojí státní příslušnost k Nizozemsku než k České republice. Nikdo prozatím neuvažoval o tom, že by si změnil své státní občanství. *I am very Dutch, I could take an Australian citizenship but I never did. I have never had the intention to give up my nationality. It is not in my way of thinking* (respondent A2).⁵²

Respondentka A3 vidí rozdíl ve vnímání národní příslušnosti v tom, jestli cizinci na území České republiky vychovávají děti či nikoliv a jak staří tito cizinci jsou. I přes neustále trvající jazykovou bariéru je ona

⁵² Všechny přepisy rozhovorů jsou součástí příloh této práce.

sama se svým pobytem v Čechách spokojena. Což byl i jeden z důvodů, proč se zde s manželem rozhodli založit rodinu. *Of course the language problem, we can't read and everything so we still have the feeling with Dutch but we also like it here. We have friends here so it is not that I am feeling more Dutch. We are really getting along with the people here* (respondentka A3). O možnosti změny občanství zatím respondentka s manželem nepřemýšlela a tak nemá jasno, jaké výhody by jim to případně přineslo.

Ve všech rodinách se stále mluví holandsky, děti umí zpravidla lépe česky než jejich rodiče.⁵³ V rodinách se stále více sledují holandské televizní programy, čtou holandské noviny a knihy, sledují holandské zprávy na internetu. Všichni respondenti přiznali, že mají stále větší přehled o politickém dění v Nizozemsku než v České republice. *I know just the basic information, like how the Czech president looks like or something like this but I don't know the details* (respondent A3). V Nizozemsku mají většinu svého příbuzenstva a tak tuto zemi mají stále rádi a často jí navštěvují. *The Dutch nationality I think is one of the best nationality. The Swiss is good too. The Dutch have good name in the world. Little bit too much marihuana, but ok* (respondent A2).

Respondenti A1 a A2 pobývají na území České republiky dlouho dobu a tak jejich větší orientace v historických událostech není překvapivá. Respondent A2 má rád svůj život v České republice, přesto si je vědom základních rozdílů v uvažování lidí, žijících na českém území. Jeho integrace do české společnosti je tak o to těžší: *For me it was quite hard experience to see that people are not able to understand foreigners. (...) I am not blaming them cause I know the way they lived in communist regime. They are little bit damaged. (...) It is not very easy for me to live here, it is not only the language but the mentality.*

Zajímavý je pohled respondentů na představy českých občanů o důvodech, proč se Holanďané stěhují do České republiky. Podle všech respondentů jsou naprosto mylné. Idea zaplaveného Nizozemska vykouzila úsměv na rtech všem dotazovaným cizincům. *If one nation*

⁵³ Pouze dva respondenti byli schopni vést rozhovor v českém jazyce.

knows about water, it is Holland. People are easily scared. But I like this joke (respondent A2). Ani názory, že nizozemská vláda finančně podporuje stěhování svých občanů do zahraničí nebo že občané Nizozemska jsou neskutečně bohatí a proto v České republice nakupují pozemky a nemovitosti, nejsou podle respondentů pravdivé. Důvody pro jejich stěhování jsou zpravidla totiž mnohem jednodušší. Sňatek s českým občanem, touha po soužití rodiny, rodinné důvody, podnikatelská činnost a nebo prostě jen pozitivní vztah k českému prostředí.

6.2.1.1 Dílčí závěry

Dotazovaní cizinci jsou se svým životem na území České republiky spokojeni. Vychovávají zde své děti, podnikají i využívají českého prostředí pro svůj odpočinek v důchodu. Přesto si ale nemyslí, že by se do české společnosti naplno integrovali. Jejich vazba na holandskou kulturu a prostředí je stále patrná. Zpravidla jsou to jejich děti, které nemají jazykové a kulturní bariéry jako oni samotní.

V obcích, ve kterých respondenti pobývají, nežije mnoho dalších cizinců. Všichni respondenti jsou jedinými cizinci, kteří jsou v obci hlášeni k trvalému pobytu. Největší přehled o pobytu dalších občanů z Nizozemska v blízkém okolí prokázala respondentka A1, která oproti ostatním respondentům udržuje i nejvíce vztahů s dalšími nizozemskými občany v České republice.

6.2.2 První okruh otázek na zástupce městských úřadů

Otázky a odpovědi

1. Kolik cizinců žije u vás v obci?

Všechny obce, s jejichž zástupci byl proveden rozhovor, se vyznačují malým počtem cizích státních příslušníků. Zpravidla se informace shodovaly s informacemi, které byly získány při rozhovoru s cizinci. Ze zemí mimo Evropskou unii pochází nejvíc cizinců z Ukrajiny a Vietnamu. O ostatních občanech Nizozemska v obci a blízkém okolí měli cizinci

zpravidla větší přehled než starostové a zástupci úřadů. Nejčastější odpověď starostů byla: *Cizince tady máme, je jich tady pár desítek, ale neevidujeme je* (respondent B4). Rozhovor se starostou obce B1 a B2 potvrdil informaci o trvalém pobytu respondentů A1 a A2. V případě obcí B3 a B4, kde se cizinci voleb nezúčastnili, neměli v obci o typu pobytu respondentů A3 a A4 přehled.

Podle pracovníků úřadu v místě bydliště autorky poskytuje cizinecká policie informace o počtu cizinců jen sporadicky. Žádné pohyby nebo seznamy cizinců od nich pravidelně nedostávají. Ani v případě rozhovoru s pracovníci úřadu městské části Prahy nebyl zjištěn konkrétní počet pobývajících cizinců: *My třeba uvádíme, co já tady mám svoji evidenci, nějakých patnáct tisíc obyvatel. Ale když si najedete na stránky Ministerstva vnitra, tak k 1.1. 2011 jsme jich tady měli sedmnáct tisíc, tak je jasné, že tady máme zhruba dva tisíce cizinců. Ale já o nich nevím.*

2. Jakým způsobem probíhá evidence cizince na městském úřadě?

Již na základě zkušebního rozhovoru se zástupci městského úřadu v místě bydliště autorky bylo zjištěno, že jakákoliv registrace a evidence cizince je řešena příslušným odborem cizinecké policie nebo Ministerstva vnitra. Ani v případě, že by se cizinec stěhoval z jedné obce do druhé, nemá povinnost tuto změnu hlásit na obecním úřadě. Při dalších rozhovorech se starosty a zástupci úřadů byla tato informace s drobnými nesrovnalostmi potvrzena.⁵⁴

6.2.2.1 Dílčí závěry

Ani jeden starosta nebo zástupce úřadu, se kterým proběhl rozhovor, nebyl schopný určit přesný počet cizinců v obci. Ve prospěch jejich částečného přehledu o cizincích hrála skutečnost, že se jednalo o velmi malé obce, kde jsou vztahy obyvatel provázané. Mezi kompetence obcí nespadá evidence cizinců a tak jejich zástupci ani nemohou mít přehled o jejich přesném počtu. Podle zákona evidují obce pouze občany České republiky. Jakákoliv evidence cizince, týkající se hlášení pobytu na území

⁵⁴ Nesrovnalosti se většinou týkaly nepřesného pojmenování instituce, která danou problematiku řeší.

České republiky, vyřizování povolení k jakémukoliv typu pobytu je vedena příslušným odborem cizinecké policie nebo odborem Ministerstva vnitra. Některé obce si pro vlastní potřebu ale vedou interní, neoficiální databázi.

6.2.3 Druhý okruh otázek

Druhý blok otázek se snažil postihnout všechny podmínky, které musel cizinec splnit aby mu bylo volební právo ve volbách do zastupitelstev obcí přiznáno. Definovat překážky, které cizincům stěžovaly žádost o povolení k trvalému pobytu nebo jejich zápis do dodatku stálého seznamu voličů. Zaznamenat jejich osobní zkušenosti a názory na průběh jednání s pověřenými státními institucemi po jejich příjezdu na území České republiky a během jejich dalšího pobytu. Osobní zkušenosti cizinců s podmínkami pro přiznání volebního práva cizincům pak konfrontovat s praxí zástupců jednotlivých městských úřadů.

Otázky a odpovědi

1. Jaké jsou vaše osobní zkušenosti s žádostí o povolení k trvalému pobytu?

Respondenti A1 a A4 si na proces získávání povolení k trvalému pobytu pamatují velmi dobře. Respondentka A1 se s manželem během prvních let, po příjezdu do České republiky, musela hlásit každý rok u cizinecké policie: *Tehdy to bylo nejdříve jako přechodný pobyt a to jsme se museli každý rok prodloužit u cizinecké policie, to byla hrůza. (...) Dva roky mi trvalo, než jsem získala přechodný pobyt.* Respondentka si vzpomíná i na jazykovou bariéru a neochotu úředníků mluvit cizím jazykem. Vstupem České republiky do Evropské unie se situace velmi zjednodušila a oni mohli získat povolení k trvalému pobytu: *Od té doby to je jednoduché, teď to mám jednou za deset let.* Osobní zkušenosti se získáváním povolení k trvalému pobytu hodnotí velmi kladně. Pouze s výjimkou, že nebyla tehdy dostatečně informovaná o místě, kde měla o povolení k trvalému pobytu zažádat: *Prostě jasně napsat, co je potřeba. Potom to není těžké, to papírování pak jde, když člověk ví, co bude*

potřebovat a kam musí jít. Ale zjistit, co je potřeba, to je šílený. V její prospěch hrály předchozí zkušenosti s každoročním prodlužováním pobytu. Všechny potřebné dokumenty měla v pořádku a již dlouhou dobu před podáním žádosti hlášené na příslušných státních institucích.

V případě respondentů A2 a A4 byl uzavřen manželský svazek s občankou České republiky. Průběh vyřizování povolení k trvalému pobytu byl tedy rychlejší než v případě dalších dvou respondentek. Respondent A2 si již nepamatoval podrobnosti ohledně povolení k trvalému pobytu. Jedním z důvodů byla i skutečnost, že o vyřízení žádosti o trvalý pobyt se starala hlavně respondentova žena. Nevybavoval si tedy žádné konkrétní situace či problémy, přesto si o poskytování služeb na území České republiky myslí své: *The servis mentality is much higher in Western Europe than here. Here after communist system, people need the education to know what it's to be friendly and giving the service. (...) If you come in Thailand, everybody is smiling and I tell you, that gives a lot of energy.*

Respondent A4 si vzpomíná po svém příjezdu do České republiky na povinnost nahlásit svoji přítomnost na cizinecké policii: *Potřebovali ode mne pas a věci jako kde jsem se narodil atd. To si už nepamatuju jak dlouho to trvalo, ale šlo to rychle. Ani při získávání povolení k trvalému pobytu si respondent nevybavuje žádné problémy a překážky: Ne, fajn, byrokracii tady musíš dělat, to jsou povinnosti a já si myslím, že to je dobrý, že se to musí dělat. (...) Lidi byli ochotní, bylo to docela fajn, takže neměl jsem žádný problém s tím, takže to šlo dobře. Všechny informace o potřebných dokumentech k vyřízení žádosti neměl respondent k dispozici hned od samého začátku. Přesto při vyřizování žádosti zbytečně netápal: Jsem do toho šel a postupně jsem byl chytřejší. (...) Ale neměl jsem pocit, že mi něco chybí.*

Respondentka A3 si nebyla jistá, jaký přesně typ povolení k pobytu získali s manželem po svém příjezdu na území České republiky. S vyřízením povolení na prvních pět let pobytu pomohl respondentce poradce, se kterým se seznámili při koupi nemovitosti. Vyřízení žádosti o povolení k trvalému pobytu pak bylo podle respondentky pouhou formalitou a proběhlo bez větších problémů. Alespoň si na žádné nemohla

vzpomenout: *The last time I was there for the permanent residence they were really nice, they helped me with everything, with filling in the papers.*

2. Pamatujete si, jaké další náležitosti jste musel/a splnit aby jste se mohl/a voleb účastnit?

Na tuto otázku byli schopni odpovědět jen respondenti A1 a A2, kteří se voleb aktivně zúčastnili.

Další podmínka, která cizince opravňovala účastnit se voleb do zastupitelstva obce byl zápis do dodatku stálého seznamu voličů. V obou případech si respondenti pamatovali, že o zápis do dodatku stálého seznamu voličů museli na příslušném městském úřadě zažádat sami z vlastní iniciativy ještě před dnem konání voleb. *They had to enlist me otherwise I couldn't vote, it's a system* (respondent B2). Při zápisu uváděli pouze základní údaje o své osobě. *Já si myslím, že jen adresu trvalého bydliště, jméno a podpis. Vůbec to není komplikované* (respondentka A1).

V případě respondentů A3 a A4, kteří nevěděli o možnosti volebního práva ve volbách do zastupitelstev obcí, byla informace o nutnosti zápisu do dodatku stálého seznamu voličů sdělena autorkou této práce. Ani jednoho z těchto respondentů nenapadlo, že je potřeba se k volbám přihlásit. *To jsem si právě neuvědomil a ani nevím, kde bych mohl hlásit, že mám zájem. To víš nebo* (respondent A4)?

Starostům a zástupcům úřadů byly v souvislosti s podmínkami pro přiznání volebního práva položeny podobně zaměřené otázky. Nejzásadnější otázka se týkala zápisu cizinců do dodatku stálého seznamu voličů. Z odpovědi na tuto otázku byli opět vynecháni starostové a zástupci městských úřad, kteří se v praxi ještě nesetkali s výkonem aktivního volebního práva cizinců.

Starostové obcí B1 a B2 si byli vědomi podmínek, které musí cizinec splnit, aby mu bylo volební právo přiznáno. Přesně jmenovat je ale nedokázal žádný z nich. Nejvíce byli starostové seznámeni s povinností zápisu cizince do dodatku stálého seznamu voličů. Starosta obce B2 se

k této otázce vyjádřil velmi stručně. V případě rozhovoru se starostou obce B1, kterému byla přítomna i další pracovnice úřadu, nastaly zpočátku zmatky ohledně uskutečněného zápisu respondentky A1 do dodatku stálého seznamu voličů: *Ona není v seznamu voličů, který my vyjíždíme na volby, takže musí být v nějakém zvláštním seznamu pro cizince, kteří volí zastupitelstvo obcí.* Pracovnice úřadu obce B1 dokonce chvíli tvrdila, že se respondentka voleb neúčastnila. Nakonec byla informace uvedena na pravou míru. Starosta obce B1 našel výpis z dodatku stálého seznamu voličů, na kterém stálo jméno respondentky A1 i jejího manžela.

Nejpřesnější informace poskytli zástupci úřadu z městské části Prahy a z místa bydliště autorky. V obou případech našli v zákoně o volbách do zastupitelstev obcí přesné znění paragrafu, který upravuje povinnost zápisu cizinců do dodatku stálého seznamu. *On se tedy na cizinecké policii přihlásí k trvalému pobytu a k nám pak už jde vlastně s tím nějakým svým dokladem k trvalému pobytu, který nám předloží ke kontrole (MČ Praha).*

Neexistuje žádný jednotný formulář pro zápis cizinců a tak si každý úřad musí vytvořit svoji vlastní podobu dodatku stálého seznamu voličů.⁵⁵ Jedinou podmínkou je nutnost zapsání všech požadovaných údajů o cizinci. *Sepíšu si to, co musí být v tom seznamu, což je datum narození, jméno, příjmení, občanství, trvalý pobyt. Podle trvalého pobytu my ho začleňujeme do volebních okrsků (MČ Praha).*

Žádost lze podle zástupců úřadů podat písemně i ústně. V případě městské části Prahy volí cizinci raději cestu ústního podání žádosti. Tuto cestu zvolil i respondent A2. Respondentka A1 podala žádost o zapsání do dodatku stálého seznamu písemně. Starosta obce B1 vytvořil z vlastní iniciativy a pro usnadnění celé procedury písemnou žádost, kterou pak respondentka jen podepsala: *Žádost si může napsat sama. Ve skutečnosti to proběhlo tak, že já jsem jim to sepsal a oni přišli a podepsali to. Ty základní údaje jsem od nich získal a obsah té žádosti jsem pak sepsal tak, aby to bylo v souladu se zákonem.*⁵⁶

⁵⁵ Příkladem může být formulář vytvořený MČ Prahy 6, který je součástí příloh této práce. Se zástupci této městské části nebyl rozhovor uskutečněn. Výběr formuláře je tedy náhodný.

⁵⁶ Žádost respondentky A1 o zápis do dodatku stálého seznamu voličů je součástí příloh této práce.

Do dodatku stálého seznamu voličů může být podle zástupců úřadů zapsán cizinec, stejně jako každý jiný občan, nejpozději dva dny před konáním voleb a to do doby, než bude seznam voličů oficiálně uzavřen. V případě obce B1 a B2 se voleb zúčastnili pouze cizinci, se kterými proběhl rozhovor. V dodatku stálého seznamu obce B1 bylo uvedeno pouze jméno respondentky A1 a jejího manžela. U obce B2 jen údaje respondenta A2. Informace o voličích v dodatcích stálých seznamů nejsou veřejné, každý volič se ale může přijít informovat o tom, jestli je v seznamu voličů zapsaný. Podle zástupců úřadu v místě bydliště autorky není toto právo voliči v praxi příliš využíváno. A to ani v případě občanů České republiky: *Nestalo se mi, že by se někdo přišel informovat. Spíše to berou jako automatické* (MÚ bydliště autorky).

Výpis z dodatku stálého seznamu se stejně jako výpis ze stálého seznamu voličů předává volebním komisím. Městské úřady nejsou před volbami povinni předávat výpis z dodatku stálého seznamu ke kontrole na příslušná vyšší místa státní správy. *Samozřejmě může kdykoliv z magistrátu nebo Ministerstva vnitra přijít kontrola. Měli jsme vlastně tady kontrolu při posledních volbách* (MČ Praha).

Žádnému respondentovi z řad cizinců nepřipadají podmínky pro přiznání volebního práva příliš přísné. Standardně stanovená hranice pěti let je podle nich dostatečně dlouhá doba, během které cizinec alespoň částečně pozná českou společnost. Podle většiny respondentů uteče tato doba velmi rychle. Někteří respondenti navíc získali volební právo za ještě kratší dobu. Pouze respondent A4 si myslí, že by byla škoda, kdyby podmínky omezovaly výkon volebního práva jedincům, kteří by měli o dění v obcích opravdový zájem od počátku svého pobytu na území České republiky.

I zástupci a starostové obcí souhlasí s názorem, že není nutné zmírňovat systémem nastavené podmínky. I pro ně je požadavek pěti let pobytu přiměřeně dlouhý na to, aby cizinec porozuměl českému prostředí a aby byl alespoň částečně schopný komunikace v českém jazyce.

6.2.3.1 Dílčí závěry

Povolení k trvalému pobytu mají všichni cizinci, se kterými byl veden rozhovor. Jejich osobní zkušenosti s podáváním žádosti jsou spíše pozitivní. Nemyslí si, že by byl proces podávání a vyřizování žádosti složitý.

Nejvíce zkušeností s vyřizováním povolení k pobytu má respondentka A1. Na území České republiky pobývala nejdříve na základě povolení k přechodnému pobytu. Po vstupu České republiky do Evropské unie získala povolení k trvalému pobytu. Dlouholetá zkušenost s fungováním státní správy poskytla respondentce důležitou orientaci a přehled při podávání žádosti. Respondent A2 si na okolnosti své žádosti o trvalý pobyt nepamatuje. Stejně jako v případě respondenta A4 byl průběh vyřizování povolení k trvalému pobytu ovlivněn sňatkem s občankou České republiky. Respondentka A3 využila při vyřizování povolení k pobytu pomoc poradce. Po pěti letech pobytu na území České republiky pak získali povolení k trvalému pobytu. Nikdo z respondentů si vyloženě nestěžoval na nedostatek informací o podmínkách a potřebných dokumentech, které museli k žádosti o povolení trvalého pobytu předložit. Při rozhovorech se zástupci městských úřadů se na neznalosti některých informací podepsala krátká zkušenost s volební účastí cizinců. V souvislosti se zápisem cizinců do dodatku stálého seznamu se odpovědi lišily například v nutnosti písemné nebo ústní podoby žádosti o zápis.⁵⁷ Pro upřesnění některých nesrovnalostí posloužil hlavně rozhovor se zástupcem úřadu městské části Prahy.

6.2.4 Třetí okruh otázek

Třetí okruh otázek se snažil zachytit názor cizinců, kteří splňují podmínky pro výkon volebního práva, na úroveň poskytovaných informací o volebním právu ve volbách do zastupitelstev obcí. Jakým způsobem byli vybraní cizinci informováni o možnosti účasti ve volbách, zda-li si tuto informaci museli zjistit z vlastní iniciativy a nebo zda-li byla cizincům

sdělena některými orgány státní správy. Zaznamenat osobní zkušenosti, názory cizinců a jejich návrhy na případné změny, které by zvýšily povědomí cizinců o možnosti aktivního a pasivního volebního práva. Od starostů a zástupců městských úřadů se pak pokusit zjistit, jakým způsobem jsou v praxi cizinci o volebním právu informováni. Jestli vůbec existuje nějaká povinnost starostů nebo dalších zástupců úřadů informovat cizince o volebním právu a jestli cizinci v praxi projevují zájem o získání podrobností ohledně výkonu volebního práva.

Otázky a odpovědi

1. Jak jste se dozvěděl/a o svém volebním právu ve volbách do zastupitelstev obcí?

Nikdo z respondentů z řad cizinců nebyl o možnosti volebního práva ve volbách do zastupitelstev obcí informován zástupcem městského úřadu nebo jakéhokoliv jiného státního orgánu. Respondenti A1 a A2 se voleb již účastnili, přesto si ale potřebné informace o všech podmínkách museli zjistit sami. Respondenti A3 a A4 o této možnosti nevěděli a proto se voleb prozatím ještě neúčastnili.

Impulesem pro hledání potřebných informací pro umožnění účasti ve volbách byla pro respondentku A1 snaha o zachování dosavadního obsazení zastupitelstva obce. V případě splnění zákonem stanovených podmínek pro přiznání volebního práva není zápis do dodatku k seznamu voličů podle respondentky komplikovaná věc. Přesto je základním problémem špatná informovanost o všech možnostech a povinnostech, které cizinec má a které musí splnit: *Nikdo tady nic neřekne, Ale to se nejedná jen o volby, tady v Čechách to je běžné, nikdo nic neví. Člověk si tady musí opravdu všechno zjistit sám.(...) Češi jsou schopní popsat celou stránku textu, ale ve skutečnosti tam nic neříct. Kdyby se na rovinu řeklo, tohle a tohle potřebujete, je to jasný. Navíc každý říká něco jiného. Jeden řekne A, druhý B a potom na sebe nadávají.* Ani ze strany příslušného odboru cizinecké policie nebo městského úřadu nebyla respondentka A1

⁵⁷ Starosta obce B1 tvrdil, že žádost o zápis do dodatku stálého seznamu voličů musí být podána písemně. Ve skutečnosti je možné tuto žádost podat ústně i písemně.

informována o možnosti výkonu volebního práva. Respondentka také poukázala na problém komunikace s úředníky ve větších městech. Byla nepříjemně překvapena přístupem některých úředníků: *Oni tam mají být pro lidi. My tady v hotelu taky narazíme na různé lidi, ale alespoň jsem příjemní. Ale někdy ta komunikace, to bylo děsný. Alespoň dávat ty informace. My nejsme blbci, my jsme taky lidi.*

Ani respondent A2 si nevybavuje, že by o možnosti svého volebního práva byl jakýmkoliv orgánem nebo státní institucí informován. Respondent A2 také vidí velké nedostatky ve způsobu, jakým jsou cizinci o svých právech na území České republiky informováni. Zásadní překážkou je podle respondenta jazyková bariéra, se kterou se potýká většina příchozích cizinců a s tím související nedostatečné zajištění překladů důležitých informací alespoň do anglického jazyka: *It is a bad information. I like to see it at least in English. To see what my rules are. There are not enough translations about official things.* Ani informace na webových stránkách obce B2 nejsou vedeny v jiném než českém jazyce. Jakékoliv probíhající události, případně i oznámení o chystajících se volbách, si tedy respondent není schopný na těchto stránkách sám dohledat: *You need here a website of the council who tells in Czech and in Dutch and English and German what is going on. If there is something happend I cannot find the back in the news.* Výhodou respondenta A2 je bez pochyby skutečnost, že jeho žena je českou občankou, která mu pomáhá se všemi zásadními úředními úkony: *When the letter comes in Czech, my wife translates it for me, talks about it and organizes everything.*

Naopak respondenti A3 a A4 nevěděli o možnosti volebního práva ve volbách do zastupitelstev obcí. Respondentka A3 o této možnosti nevěděla, nebyla nikým informovaná, ale ani sama neprojevila zájem o zjištění podrobnějších informací. S názorem, že by o volebním právu měl informovat městský úřad v místě bydliště cizince nesouhlasí: *No, I don't think so, maybe I have to find the information by myself, if I am interested.* Už si ale přesně nepamatuje, jestli po svém příjezdu do České republiky získali společně s manželem informace o možnostech jejich aktivní účasti ve volbách.

Ani jednoho z respondentů A3 a A4, kteří se voleb neúčastnili, nenapadlo, že by jim v České republice mohlo být přiznáno volební právo ve volbách do zastupitelstev obcí. Respondent A4 sice pobýval dlouhou dobu se svou ženou v Nizozemsku, kde jeho žena, stejně jako on teď v České republice, byla hlášena k trvalému pobytu a měla volební právo v obecních volbách, přesto se o podrobnosti volebního práva nestaral: *Jak moje žena dostala pozvánku, takový oznámení, že je ta volba, a já jsem to nedostal, tak jsem to bral normálně, že to asi pro mě neplatí.*

Respondent A4 souhlasí s potřebou větší informovanosti ze strany městského úřadu a dalších institucí, zároveň ale přichází s návrhem na automatické nastavení systému. Podle respondenta by měl být systém nastaven tak, aby cizinec, který splňuje zákonem stanovené podmínky, nemusel být o možnosti svého výkonu volebního práva informován nebo dokonce si informace sám zjišťovat, ale aby byl systém nastaven automaticky stejně jako pro české občany: *Ty úřady by měly mezi sebou více komunikovat nebo připojit databáze, aby měl přístup k tomu, kdo tady je, kdo tady žije, kdo tady má právo. Tak samozřejmě když má člověk právo, tak proč má ještě hlásit, že o to má zájem. Moje žena také nemusí hlásit, že tady má zájem volit.* Tímto způsobem by se podle respondenta A4 předešlo nedostatečnému zajišťování informací pro cizince: *Prostě hned, předpokládat, že ten člověk má zájem. Přeskočit ten krok, že nejdřív musí na úřad a pak teprve dostane tu pozvánku k volbám. Hned dostat tu pozvánku.* Stejně jako v případě občanů České republiky by pak bylo rozhodnutí o účasti nebo neúčasti pouze na cizinci.

Na otázku, zda-li napadlo cizince hledat potřebné informace ve věci výkonu volebního práva na webových stránkách příslušných státních institucí mi ani jeden respondent neodpověděl kladně. *No, because people don't know where to look or where they can find it* (respondentka A3). Respondentku A1 také nenapadlo hledat tyto informace na webových stránkách, ale pamatovala si, že Nizozemská ambasáda zveřejňovala nějaké stručné informace na svých webových stránkách. Pokud mají občané Nizozemska, žijící v Čechách zájem, využívají prý mnohdy služby právě zmiňované ambasády.

Obce nejsou povinné informovat cizince o jejich volebním právu ve volbách do zastupitelstev obcí. Základním problémem je podle starostů skutečnost, že obecní úřady cizince neevidují a tak vlastně ani nevědí, koho by měli s touto informací oslovit. V obcích B1 a B2, kde se cizinci aktivně zúčastnili voleb, nemají starostové pocit, že by cizincům nebyl umožněn přístup k informacím. *Pokud mají zájem, na obecním úřadě je dostatek informací* (starosta obce B2). Podle starosty obce B1 je v době blížících se voleb celá obec informovaná: *Nevím, jak to dělají jinde, ale u nás to je tak, že každý v tom domě ví, že ty volby jsou a že je žádoucí, aby k těm volbám přišli*. Cizinci, kteří se v obci voleb zúčastnili patří podle starosty obce B1 ke vzdělaným lidem, kteří mají přehled a o tyto věci se zajímají i z vlastní iniciativy.

Obce zveřejňují rozsah informací v souladu se zákonem. Obecně využívají zástupci obcí ke zveřejnění těchto informací úřední desky, webové stránky obcí i místní noviny. Jakýkoliv další způsob sdělování informací je čistě v kompetencích a zájmu jednotlivých obcí. V případě městské části Prahy byli cizinci, kteří se již v minulosti zúčastnili voleb, informováni o dalších možnostech účasti pouze z dobré vůle zástupců úřadu. Pro tyto účely vytvořili zástupci úřadu dopis, který sloužil jako připomínka pro cizince, který již jednou projevili zájem o správu věcí veřejných. Před volbami do zastupitelstva byly dopisy poslány cizincům, kteří byli zapsaní pro volby do Evropského parlamentu. Zástupci úřadu tím tak předešli situaci, že by se tito cizince chtěli účastnit i obecních voleb, ale z důvodu jejich chybějící evidence v dodatku seznamu voličů pro obecní volby, by jim výkon volebního práva nebyl umožněn.

Ani zástupci úřadu v místě bydliště autorky si nemyslí, že by cizinci nebyli dostatečně informováni. V případě zveřejňování informací postupují stejně jako ostatní obce podle zákona, který jim ukládá co mají povinnost kde zveřejnit. V dostatečném předstihu před dnem konání voleb je navíc pro všechny občany, včetně cizinců, v místních novinách publikován informativní článek: *My jim zveřejníme článek, ale samozřejmě nezaručíme, že si to přečtou. Za ruku je nepovedeme*.

6.2.4.1 Dílčí závěry

Na základě zkušeností cizinců, se kterými proběhlo osobní setkání, nejsou informace o možnostech volebního práva poskytovány žádným orgánem státní správy. V případě respondentů A1 a A2 byly potřebné informace o možnostech a podmínkách účasti získány pouze na základě vlastní projevené iniciativy. Respondenty A3 a A4 naopak ani nenapadlo, že by v cizí zemi mohli mít právo účastnit se voleb do obecních zastupitelstev a tak se po jakýchkoliv bližších informacích ani nesnažili pátrat.

Celkově je v České republice podle cizinců nízká úroveň informovanosti. Informace nejsou jasné a přesné a mnohdy jsou jen v českém jazyce. Respondent A4 přichází s názorem na zajištění větší propojenosti jednotlivých registrů obcí a státních institucí, čímž by se celý systém zautomatizoval a cizinci by tak byli o svém volebním právu, pokud by splňovali podmínky, informováni automaticky stejně jako občané České republiky.

Obecní úřady nemají povinnost nad rámec zákona informovat cizince o volebním právu ve volbách do zastupitelstev obcí. Základní překážkou je fakt, že obce ve skutečnosti cizince neevidují a tak by jejich zástupci ani nevěděli, koho mají na toto právo upozornit. Přesto si starostové obcí a zástupci úřadů, se kterými bylo vedeno šetření, nemyslí, že by cizincům nebyl umožněn přístup k těmto informacím.

6.2.5 Čtvrtý okruh otázek

Čtvrtý okruh otázek se týkal samotného výkonu aktivního a pasivního volebního práva v obecních volbách. Kolikrát se již vybraní cizinci účastnili voleb, jaké jsou jejich osobní zkušenosti s účastí ve volbách, názory na průběh a organizaci voleb. Cílem bylo zaznamenat problémy, které při výkonu práva nastaly. Definovat důvody, které vedou cizince k jejich participaci v obecních volbách ale i důvody, které je od této účasti odrazují. Názor cizinců na možnost výkonu volebního práva. Jestli si myslí, že se jedná o jejich povinnost či výsadní právo. A naopak opět zaznamenat postřehy a názory starostů či zástupců úřadů na zájem cizinců

o účast v obecních volbách. Jejich reakci na průběh voleb, případné problémy a nesrovnalosti.

Otázky a odpovědi

1. Kolikrát jste se již účastnil/a voleb do zastupitelstev obcí?

Respondenti A1 a A2 se za svůj pobyt na území České republiky účastnili voleb pouze jednou a to během posledních voleb do zastupitelstev obcí, které proběhly na podzim roku 2010. Respondentka A1 do té doby nepociťovala potřebu aktivně se zajímat o složení zastupitelstva v obci. Naopak respondent A2 si byl vědom svého pozdního projevení zájmu o věci veřejné v obci: *It is very late to get involved, it should be after at least five years.*

Starostové obcí B1 a B2 potvrdili informaci, že se cizinci zúčastnili voleb do zastupitelstev obcí poprvé v roce 2010. Při emailové korespondenci si starosta obce B2 nebyl zpočátku vědom volební účasti cizince v obci. První odpověď na dotaz, zda-li by byl starosta ochotný poskytnout na toto téma rozhovor zněla: *Jsem u voleb již 30 let a žádného cizince jsme tu neměli.* Po vysvětlení situace starosta přiznal, že v obci žijí cizinci, ale že úplně pozapomněl, že se voleb jeden z nich zúčastnil. Pro obě obce to byla první zkušenost s aktivní účastí cizinců.

V případě obcí B3 a B4 neprojevil nikdo z cizinců zájem o účast ve volbách. Zástupkyně úřadu městské části Prahy přiznala, že v jejich městské části se posledních voleb zúčastnili čtyři cizinci, všichni ale původem ze Slovenska.

2. Jaké důvody vás přiměly k aktivní účasti ve volbách?

Impulesem, který vedl respondentku A1 k účasti ve volbách, byl strach, že by byl dosavadní starosta vystřídán ve funkci a proto se i s manželem rozhodla voleb zúčastnit. S prací současného starosty je respondentka A1 spokojená: *On je podle mě dobrý starosta, on dělá pro každého, myslí na obec a ne na vlastní prospěch nebo prospěch skupiny lidí. Ze zkušeností z Holandska, kde starosta není v čele pouze jedné obce, ale dokonce více*

obcí najednou, záleží podle respondentky na tom, jakého má obec starostu. Uvnitř obce nejsou totiž vztahy vždy ideální.

Respondentka A1 nesouhlasí s některými praktikami uvnitř zastupitelstva v obci: *U nás na vesnici je teď problém, že v zastupitelstvu je pár lidí, kteří to tam diktují a jen dva nebo tři, kteří jsou nezávislí. Ostatní poslouchají jednoho člověka a to je špatný.* Obec B1 je podle respondentky klidnou obcí, kde se organizuje spousta věcí. Nedostatky vidí v míře profesionality zastupitelů a v jejich schopnosti získávat pro obec peníze.

Naopak v případě respondent A2 byla právě nespokojenost s prací starosty hlavním důvodem, proč se rozhodl voleb zúčastnit. Byl otráven ze situací, které se v poslední době v obci odehrávaly, přesto si ale uvědomoval svoji jazykovou bariéru, která mu bránila v jeho přímém projevu: *I had to push and tell my wife and of course she was fed up with that too, (...). But the Dutch are very straight forward, they can be very angry but very reasonable and at the end they want to make a deal. If I spoke Czech enough for good discussion I think starosta had very hard time.*

Respondent A2 navíc nesouhlasí s tím, že by zastupitelé měli setrvávat ve své funkci dlouhou dobu. Má rád změny a podle jeho názoru jsou právě změny na jednotlivých politických postech v zastupitelstvu obce velmi důležité. Podle respondenta by ideální situací bylo, kdyby po osmi letech museli být všichni zastupitelé vystřídáni: *In politics, for every party, for everybody because otherwise it is not good, not healthy. You need in time a change, doesn't matter your party you believe. I believe in opposition and I believe that the opposition has a break to rule.* V systému, který je v současnosti nastaven, s kombinací s mnohdy úzce provázanými vztahy jednotlivých obyvatel v obci je podle respondenta A2 jakákoliv snaha o změnu velmi obtížná: *You can't ignore the politics because it makes the quality of life of people.*

Zásadní problém ve způsobu vedení obce spatřuje respondent A2 v nedostatečné vzájemné interakci mezi zastupiteli a občany. Jako příklad uvádí vlastní zkušenost se zničenou příjezdovou cestou, která v období dešťů poškozuje respondentův majetek. Ze strany obce ale bohužel

nedochází k účinnému řešení situace, přestože bylo na problém několikrát ze strany rodiny respondenta poukazováno. Respondent si je vědom toho, že zastupitelé obce velmi často používají argument nedostatku peněz jako ospravedlnění toho, že se nemohou některým věcem v obci věnovat.

Pocit angažovanosti ve správě věcí veřejných byl dalším impulsem, který vedl respondenta A2 k aktivní účasti ve volbách. Účast ve volbách by podle něho měla být každým obyvatelem obce vnímána jako povinnost: *It is an important thing because when you live here you have a lot of problems around the house and it is good that you have a feeling that they take you seriously.* Vztah respondenta k problémům obce je o to větší, že jeho žena je v současnosti členkou zastupitelstva.

V případě respondentů A3 a A4 byla tato otázka položena čistě hypoteticky, přesto lze z odpovědi vyčíst jejich postoj k volební účasti. Respondentka A3 přiznala, že o politické dění v České republice, ale i v samotné obci, nemá příliš velký přehled. Účast ve volbách si dokáže představit například až po deseti letech svého pobytu v České republice. Jakmile získá větší přehled o dění ve společnosti a po zdokonalení své komunikace v českém jazyce. V takovém případě by pak bylo důvodem její volební účasti snaha o alespoň malý vliv na sestavení nového zastupitelstva. Důležitost využívání svého volebního práva si respondentka uvědomuje nejenom kvůli své podnikatelské činnosti v České republice.

Celkově je respondentka A3 spokojena s fungování současného zastupitelstva, zvláště se starostou obce: *He is really helping us so we don't have any problems. He is also doing a lot for tourists. (...) They are working on new multifunctional field where you can play tennis etc. and he immediately contacted us if we are interested.* Respondentka je sice spokojena s prací starosty obce, ale o dalších zastupitelích v obci nemá přehled. Tuto skutečnost vidí jako další překážku, která by ji bránila v účasti ve volbách, protože by nevěděla, komu případně svůj hlas dát. Přesto bude ale svoji účast v příštích volbách upřímně zvažovat: *I am opened because it is important and it is small village so the influence can be big.*

Respondent A4 se domnívá, že by se každý obyvatel měl podílet na rozkvětu obce. Osobně je s fungováním zastupitelstva relativně spokojený. Podle jeho názoru jsou zastupitelé schopní ve výkonu základních úkolů pro fungování obce. Pokud jde ale o návrhy na nadstandardní věci, které by do obce přitáhly více turistů, nejsou podle respondenta zastupitelé příliš aktivní. Navrhuje větší zapojení podnikatelů, navázání partnerské spolupráce s okolními městy a více čerpat peníze z Evropské unie. Přesto ale nemá žádné výhrady proti jednotlivým zastupitelům. Všichni se mu jeví jako příjemní lidé.

Všichni respondenti byli aktivními voliči i v Nizozemsku. V současnosti využívá svého volebního práva do nizozemského parlamentu jen respondentka A1: *Každé čtyři roky o to žádám, abych se těch voleb v Holandsku mohla zúčastnit. Je to docela složité papírování.*

3. Potýkal/a jste se v den voleb s nějakými problémy?

Žádný z respondentů A1 a A2 se během voleb nesetkal s problémy, které by mu bránily ve výkonu volebního práva. Při příchodu do hlasovací místnosti museli cizinci předložit průkaz totožnosti. Ani jeden z respondentů si ale přesně nepamatuje, jaký průkaz byl volební komisí vyžadován. Respondentka A1 si pamatuje na mírné zmatky, které nastaly se způsobem jejich zápisu: *Oni samozřejmě věděli, že my můžeme volit, to šlo po celé vesnici, ale byly zmatky, jak nás napsat. Jestli pas a nebo doklad o trvalém pobytu.* V případě respondenta A2 byl hladký průběh volby ovlivněn pouze prosbou o hláskování jeho jména. Ve prospěch hrála navíc i přítomnost respondentovy ženy, která se vším pomohla. Objasnila princip volby, způsob hlasování i jména na kandidátních listinách. Ani respondentka A1 neměla při vyplňování volebního lístku žádný problém. Jediná informace, která ji před volbami scházela, bylo vysvětlení principů, hlavně způsobu přidělování mandátů, na kterých volební systém pro volby do zastupitelstev obcí funguje: *Nikdo mi nebyl schopný vysvětlit, jak to ve skutečnosti bude. A já potřebovala vědět, jak to je, abych podle toho volila. Je zajímavé, že obyčejný občan neví, jak to funguje. Nakonec jsem zašla za starostou a ten mi to vysvětlil.* Respondenti A3 a A4 samozřejmě nebyli schopni na tuto otázku odpovědět.

Starostové obcí B1 a B2 odmítli, že by se v den voleb vyskytly problémy s výkonem volebního práva cizinců. Po příchodu do volební komise museli cizinci prokázat svojí totožnost stejně jako ostatní voliči. Pouze zástupkyně úřadu městské části Prahy si vzpomněla na situaci, kdy v den voleb přišel cizinec, kterému nemohl být výkon volebního práva povolen: *To bylo při těch prvních volbách. Cizinec podal kandidaturu, takže kandidoval, ale bohužel nemohl volit, protože se nezapsal do seznamu voličů.*

4. Jaké může mít podle vás cizinec důvody pro účast či neúčast ve volbách do zastupitelstev obcí?

Všichni respondenti se shodli na tom, že nejdůležitějším faktorem je zájem cizince. *Já si myslím, že každý, kdo má právo volit, by měl volit. Jinak totiž nemůže nadávat. Pokud jde volit, pak může nadávat. I když to pak prostě dopadne jinak, tak prostě člověk má to právo* (respondentka A1). Na důvodu mít alespoň částečný vliv na složení zastupitelstva se shodli všichni respondenti.

Podle respondentky A1 se lidé obecně o volby nezajímají. Přiznává, že i ona se o situaci v obci začala zajímat až v okamžiku, kdy se jí to začalo osobně dotýkat. Za jednu z příčin malého zájmu cizinců o účast ve volbách považuje nedostatečnou informovanost cizinců o jejich možnostech volebního práva a špatný přístup k těmto informacím v anglickém jazyce. Mnohdy nejasné a nepřesně podávané informace vedou ke zmatkům a cizince od zájmu účasti ve volbách odrazují.

Respondent A2 souhlasí s názorem, že nedostatečná informovanost snižuje zájem cizinců o účast ve volbách. Také by uvítal, kdyby důležité informace, související s právy cizinců, nejenom volebními, byly dostupné v několika jazycích. Minimálně tedy v anglickém jazyce. Naopak respondenti A3 a A4 si nemyslí, že by neinformovanost nějakým zásadním způsobem ovlivňovala rozhodnutí cizince, jestli se voleb účastnit či nikoliv. Ani starosta obce B1 nesouhlasí s názorem, že by míra informovanosti zapříčinila nízkou volební účast cizinců: *S tím bych nesouhlasil. Dobře víte, jak ta kampaň před volbami vždy vypadá. Půl roku před volbami už je patrné, že se blíží. I když do těch obecních*

zastupitelstev to tak velké není, ale ví se o tom. Cizinec, který k nám vstupuje se to musí dozvědět.

Podle starosty obce B1 není problém, aby si cizinec konkrétní informace o volebním právu sehnal. Vše záleží na komunikaci. Pokud má cizinec zájem, může kdykoliv zajít na městský úřad a na všechny podrobnosti se zeptat. Podle starosty obce B4 potřebuje stát právě takové lidi, kteří si jsou schopni informace obstarat sami. V nedostatku informací tedy také nevidí zásadní problém, který by byl cizincům překážkou. Stejného názoru jsou i zástupci městského úřadu v místě bydliště autorky. Starosta obce B3 částečně souhlasí s argumentem na špatnou informovanost cizinců. Přesto je i pro něho klíčové, zda-li cizinec zájem o volby má či nikoliv.

Respondentka A1 udržuje ze všech dotazovaných cizinců nejvíce vztahů s dalšími občany z Nizozemska, žijícími v České republice. Podle respondentky A1 se ve většině případů jedná o starší lidi, kteří do Čech přijeli, aby zde trávili svůj důchodový odpočinek. O jakékoliv politické záležitosti se tedy nezajímají. V případě mladších osob, které se do České republiky stěhují, se jedná zpravidla o rodiny s dětmi, kterých je tu méně. Mladé páry žijí v Čechách kratší dobu a nejsou tedy tolik integrováni do společnosti. Podle respondentky mají mnohdy vlastní starosti s podnikatelskou činností, s výchovou dětí a tak ostatní věci prozatím příliš neřeší. Se svým životem jsou spokojeni a tak nemají potřebu do žádných obecních záležitostí zasahovat.

Respondent A2 se domnívá, že ve prospěch zájmu cizince hraje i skutečnost, jestli záměr cizince pobývat na území České republiky je dlouhodobý či nikoliv. On sám je ženatý s českou občankou, vychovali zde všechny děti a tak jejich záměr zde zůstat je více než zřejmý. Naopak pokud se prý jedná o manželský pár dvou cizinců, jejich důvody pro pobyt v České republice mohou být jiné a tak ani jejich snaha o volební účast nemusí být tak silná. Důležité je pak i vzdělání cizince, které má na jeho postoj ke správě věcí veřejných v obci značný vliv. Na rozhodnutí cizince účastnit se voleb má podle respondenta A2 vliv i skutečnost, jestli zde cizinci vychovávají děti a jestli děti chodí do českých škol. Pokud cizinec s Českou republikou spojuje pouze sezónní práce jeho nezájmu o účast ve

volbách se podle respondenta nelze divit. I zástupce detašovaného pracoviště cizinecké policie souhlasí s názorem, že pokud na území České republiky pobývá rodina s dětmi, je jejich zájem o integraci mnohem větší.

Respondent A4 rozumí lidem, které nemají v současnosti zájem o politiku: *Když vidím, jak se momentálně chovají ve vládě, tak se ani nedivím, protože to jsou opravdu banditi.* Přestože se jedná o politickou situaci, která je té obecní problematice vzdálená, na nechuť lidí ovlivňovat jakákoliv rozhodnutí to ale podle respondenta A4 vliv mít může. Podle respondenta A2 je navíc jednání politiků velmi nevyzpytatelné. Často jednají ve vlastní prospěch, své názory a postoje mění ze dne na den.

Ani podmínky, které jsou pro přiznání volebního práva cizincům v České republice nastaveny, nejsou důvodem, které by měly cizince od účasti ve volbách odradit. *Podle mě je ta podmínka několika let v pořádku. Jak člověk může volit, když to tady alespoň trochu nezná? A dnes po pěti letech člověk dostane trvalý pobyt, to není moc. Dřív to bylo deset* (respondentka A1). Respondentka se navíc domnívá, že časem se zájem cizinců o účast ve volbách zvýší. Děti se dostanou do věku, kdy půjdou studovat, rodičům se rozeběhne podnikatelská činnost a budou mít tak více času a zájmu o politické dění okolo.

Podle starosty obce B3 je podmínka pěti let pro získání trvalého pobytu přiměřená. Podle jeho názoru trvá určitou dobu, než se člověk s prostředím sžije. Z jeho vlastní zkušenosti nejsou někteří cizinci schopni používat český jazyk ani po deseti letech. Uvědomuje si ale, že přístup každého cizince je jiný a pokud by cizinec projevoval o dění v obci zájem už od samého počátku, bylo by v takovém případě škoda, kdyby se mohl voleb účastnit až po pěti letech. Ani pro zástupce městské části Prahy nejsou prý podmínky nastaveny tak přísně, že by cizince měly od jeho účasti ve volbách odradit.

Všichni starostové obcí se shodli na tom, že zájem o volby se odvíjí od konkrétního přístupu člověka. Starosta obce B4 by uvítal větší zájem cizinců o dění v obci. Jedním z důvodů by byla i skutečnost, že v obci žije malé množství obyvatel a tak by byl každý další hlas velmi užitečným.

Uvědomuje si, že většina žijících cizinců má v obci podnikatelskou činnost, díky které obec prosperuje. Přesto ale rozumí postoji cizinců, kteří nemají pocit úplné integrace do českého prostředí a otázky komunální politiky tedy prozatím vůbec neřeší: *Já jsem žil pět let v Rakousku a taky jsem tyhle věci neřešil. Byl jsem na tom úplně stejně.* Podle starosty obce B4 není možnost účasti ve volbách pro cizince jejich základní touhou: *Oni jsou spokojeni, že si tu mohou koupit pozemek, nemovitost, že děti mohou jít do školy, že jsou nějak začleněni do společnosti. Pokud jde o volby, tak si myslím, že to přijde až s tou jejich další generací.*

5. Věděl/a jste, že můžete ve volbách do zastupitelstev obcí i kandidovat?

Kromě respondenta A2 nevěděli ostatní dotazovaní cizinci o svém pasivním volebním právu. Respondentka A1 byla rozezlena, že o této možnosti nevěděla. Do pozice starosty by nerada zasahovala, ale o místě v zastupitelstvu by uvažovala a to z důvodu, že by mohla ovlivňovat zásadní události v obci. Pokud by měla tu možnost rozhodně by uvažovala i o kandidatuře do krajského zastupitelstva. O dění v kraji se zajímá a podle jejího názoru by jí to přineslo i další značné výhody.

Respondentka A3, přestože se voleb zatím aktivně neúčastnila, by ani do budoucna neměla zájem o využití svého pasivního volebního práva. Respondent A4 si uvědomuje povinnosti zastupitele, nutnost orientace v českém prostředí ale i v právním systému: *Ten člověk má s tím starosti a nejsem ten správný, si myslím. Za první neumím krásně česky a za druhé ty znalosti, jak tam jsou podmínkou, tak nemám.*

Respondent A2 si naopak nedokáže představit svoji přítomnost v zastupitelstvu, kde by ostatní zastupitelé nebyli schopni vést rozhovor v anglickém jazyce. Nejenže nemá rád jakákoliv setkání, ale i jazyková bariéra by byla velkou překážkou: *But I like the idea I support but I am not able to get this type of involvement.* V případě, že by ale zastupitelé v obci byli schopni vést rozhovor v anglickém jazyce, respondent A2 by o této možnosti i uvažoval: *Yeah, I would think about it. I know a lot about*

councils. I had studied how it was working and I liked it. It is fantastic that you have a power to change things.

Starostové obcí by v přítomnosti cizinců v zastupitelstvu neviděli problém. Podle starosty obce B4 by přítomnost cizince vnesla nový pohled na řešené otázky. Na fungování celého zastupitelstva by to tak mělo jen pozitivní účinek. Jedinou překážkou by podle starosty obce B3 mohla být jazyková bariéra. Pokud by cizinec nebyl schopný vést diskuzi v českém jazyce, nedovede si tak jeho přítomnost v zastupitelstvu představit.

6.2.5.1 Dílčí závěry

Voleb do zastupitelstev obcí se aktivně zúčastnili respondenti A1 a A2. Oba cizinci se voleb účastnili poprvé. Jedním z důvodů, které vedl oba respondenty k volebním urnám, byla snaha o ovlivnění sestavování nového zastupitelstva. Respondentka A1 byla s dosavadním starostou obce spokojena natolik, že chtěla svým hlasem podpořit jeho zvolení i ve volbách v roce 2010. Naopak respondent A2 nebyl s prací členů zastupitelstva a hlavně starostou obce spokojen a proto chtěl pomoci svým hlasem ke zvolení jiným zástupcům. Respondenti A3 a A4 nemají s aktivní účastí ve volbách do zastupitelstev obcí v České republice zkušenosti, přesto si uvědomují důležitost voleb a tak do budoucna předpokládají svojí aktivní účast.

Všichni respondenti uvažují v souvislosti s volebním právem velmi rozumně. Uvědomují si, že i jeden hlas může něco ovlivnit. Každý volič, který má volební právo, by se podle nich měl voleb zúčastnit. Pokud k volbám nechodí, nemají pak právo si stěžovat na praktiky uvnitř zastupitelstva.

Nedostatečná informovanost podle většiny respondentů z řad cizinců i starostů obcí nemá zásadní vliv na účast cizince ve volbách. Základním předpokladem volební účasti jakéhokoliv voliče je jeho osobní zájem. Cizinec, který se rozhodne voleb neúčastnit, se zpravidla necítí být dostatečně integrován do české společnosti a komunální politika tak jde mimo jeho zájem.

Respondenti A1 a A2 se v den voleb neseťkali s žádnými zásadními problémy, které by jejich výkon volebního práva ovlivnily. O pasivním

volebním právem by vážně uvažovala pouze respondentka A1. Respondent A2 by o této možnosti přemýšlel pouze v případě, že by neexistovala jazyková bariéra. Respondent A4 si je vědom svých nedostatků v komunikaci v českém jazyce a v neznalosti českého prostředí, která je pro činnost v zastupitelstvu důležitá. Starostové obcí by přítomnost cizince v zastupitelstvu vítali.

6.2.6 Pátý okruh otázek

Pátý blok otázek se věnoval podnětům a návrhům cizinců a starostů obcí a zástupců úřadů na zavedení změn, které by podle nich zlepšily celý systém. Cílem bylo z pohledu respondentů zaznamenat slabá místa v systému, poukázat na ně a případně navrhnout způsob jak efektivněji situaci řešit. Tento blok otázek byl zpočátku směřován ke starostům a jiným zástupcům obcí. Během rozhovorů byly ale ze strany cizinců vzneseny některé zajímavé názory a podněty.

Otázky a odpovědi

1. Navrhovali byste v souvislosti s podmínkami pro přiznávání volebního práva cizincům provedení nějakých změn?

Malé zkušenosti s volební účastí cizinců ve volbách do zastupitelstev obcí se promítly do odpovědí jednotlivých starostů a pracovníků městských úřadů. Starosta obce B1 upřímně přiznal, že ze své pozice není schopen posoudit, jaké změny by bylo vhodné provést. S volební účastí cizinců se v obci setkali poprvé v roce 2010 a tak mají prozatím minimální zkušenosti. Přesto je podle starosty obce B1 základem dobrého fungování komunikace mezi lidmi. Pokud ta funguje, není třeba nic měnit. Starosta obce B4 se domnívá, že by celý systém přiznávání volebního práva cizincům mohl být zjednodušený a přehlednější.

Zástupci městského úřadu v místě bydliště autorky si nemyslí, že by bylo potřeba v systému provést nějaké změny. V žádném případě by nezmírňovali podmínky pro přiznání volebního práva: *Člověk musí prokázat nějakou příslušnost ke státu a ne že tu bude na dva roky a pak*

se zase odvalí. My ty zkušenosti tady zase takové nemáme, takže nás to nějak nesměruje. Ani v souvislosti se zápisem cizince do dodatku k seznamu voličů nevidí problém. Jedná se pouze o úřední akt, který se musí provést. Žádný lepší způsob zaznamenávání je ani nenapadá.

Ani pracovníci úřadu městské části Prahy se nezdá, že by v systému bylo nastaveno něco, co by bylo nelogické: *Možná, že až zase do toho volebního koloběhu vpadneme, tak mi to vyplyne, ale teď mě nic nenapadá.*

Respondenti z řad cizinců by navrhovali zpřehlednění informací o podmínkách, které musí cizinec splnit, aby mu bylo volební právo přiznáno. Respondentka A1 by navrhovala jednoduchý, jasný a hlavně výstižný přehled všech informací zveřejněný na jednom místě a samozřejmě dostupný v několika jazycích. Jinak se domnívá, že není potřeba provést nějaké zásadní změny.

Respondent A2 by navrhoval, aby veškeré informace, týkající se voleb, volebních lístků, byly dostupné v anglickém a německém jazyce. Podle jeho názoru by si tak každý cizinec mohl sám důkladně prostudovat všechny náležitosti a s dobrým pocitem, pak přistoupit k volebním urnám.

Nejzásadnější změnu, která byla již zmíněna při zpracovávání třetího okruhu otázek, navrhuje respondent A4. Respondent si myslí, že by mělo dojít k propojení registrů jednotlivých úřadů a institucí, jejich větší vzájemné komunikaci o cizincích a s tím spojené zavedení automatického informování cizinců, kteří splňují podmínky pro přiznání volebního práva, o jejich možnosti účastnit se voleb. Starosta obce B4 souhlasí s tím, že by propojenost registrů usnadnila spoustu věcí: *To je problematika celé naší republiky. Všechno je strašně složité. My třeba o těch cizincích víme, chodíme denně kolem jejich podniků, ale tohle musí řešit stát. Samozřejmě by to nebylo marné. Čím jednodušší bude přístup, tím lépe.* Rychlejší a přehlednější systém by usnadnil integraci cizinců do české společnosti. Naopak pracovníci úřadu městské části Prahy nevidí důvod, proč by registry měly být propojené. Cizince na úřadech nevidují, nevyřizují pro ně žádné doklady a tak by tato změna byla podle jejího názoru zbytečná.

V souvislosti se vzniklými nejasnostmi z důvodu návrhu respondenta A4 na propojení registrů byl autorkou ještě uskutečněn telefonický

rozhovor se zástupcem detašovaného pracoviště cizinecké policie a s pracovníci městského úřadu obce 3. stupně. Podle zástupce cizinecké policie jsou všichni cizinci, kteří jsou v České republice hlášeni k nějakému typu pobytu, vedeny v informačním systému III. Data, která jsou v tomto systému shromažďovaná, je možné překlopit do registrů obyvatel. Všechny obce, které mají tedy přístup k registru obyvatel by měly být podle zástupce cizinecké policie schopné získat informace o pobytovém statutu cizince. Každá obec by tedy měla mít přehled například o počtu cizinců s dlouhodobým pobytem a počtu cizinců s povolením k trvalému pobytu. Připouští ale, že špatná orientace zástupců obecních a městských úřadů v systému nebo dokonce i neznalost této možnosti, může být zásadní překážkou. Pracovnice městského úřadu obce s rozšířenou působností připustila, že teoreticky by měl být náhled do informačního systému cizinců možný. Protože ale cizince neevidují a informace o cizincích ani nikomu nepředávají, nemají s touto problematikou tedy nic společného. Pro ověření této informace bylo znovu naplánováno setkání s pracovníci městského úřadu v místě bydliště autorky. Zástupkyně úřadu vyvrátila možnost, že by měla obec přístup k informačnímu systému cizinců. Některé informace si o cizincích získávají sami přes službu czechpoint a jiné pro změnu od obcí 3. stupně.

6.2.6.1 Dílčí závěry

Minimální zkušenosti starostů a pracovníků úřadů s volební účastí cizinců se odrazily na malém množství názorů na možné provedení změn. Starostové obcí zpravidla souhlasí s podmínkami a systémem v té podobě, jak je v současnosti nastaven. Cizinci by navrhovali, aby se zapracovalo na informovanosti o volebním právu cizinců a aby se rozšířila dostupnost informací alespoň v anglickém jazyce. Největší změnu navrhuje respondent A4, který vybízí k propojení registrů o cizincích, žijících na území České republiky, zpřehlednění a zautomatizování systému informovanosti cizinců o možnosti účasti ve volbách. Podle zástupce pracoviště cizinecké policie jsou informace o cizincích propojeny s registrem obyvatel. Přesto se v této souvislosti praktické zkušenosti jednotlivých pracovníků obecních úřadů značně liší.

6.3 Propojenost institucí v otázce volebního práva cizinců

Cílem této části práce bylo zkoumat vzájemný vztah a propojenost mezi institucemi, které se nějakým způsobem dotýkají problematiky výkonu volebního práva cizinců.

Podle zákona o volbách do zastupitelstev obcí jsou volebními orgány Státní volební komise, Ministerstvo vnitra, Český statistický úřad, krajský úřad, další zákonem definované úřady, okrsková volební komise, starosta a primátor. Stanoviska zástupců jednotlivých odborů a oddělení institucí veřejné správy nepřinesly žádné nové zásadní poznatky. Ministerstvo vnitra je hlavním gestorem agendy cizinců na území České republiky. Problematiku cizinců pak v rámci své působnosti řeší hlavně Odbor azylové a migrační politiky. Jedním z nástrojů, který Odbor azylové a migrační politiky také koordinuje je i integrace cizinců do české společnosti. Záležitosti, týkající se volebního práva v souvislosti s cizinci spadají do kompetencí Odboru všeobecné správy Ministerstva vnitra. Tento odbor pak, kromě jiného, zajišťuje řádný průběh všech voleb, které se konají na území České republiky. Centrální roli v rámci volebního procesu je tedy podle zástupců Odboru všeobecné správy možné připsat Ministerstvu vnitra a Státní volební komisi, která je na úseku voleb stálým volebním orgánem.

Český statistický úřad spolupracuje se státními institucemi a zejména pak s Ministerstvem vnitra v procesu příprav voleb. Po volbách zpracovává Český statistický úřad výsledky voleb a zprávu pro Státní volební komisi, kde hodnotí celkový průběh a zpracování výsledků voleb.

Závěr

Česká republika se svým vstupem do Evropské unie zavázala k naplňování Společenstvím přijatých právních předpisů. Do českého právního řádu tedy byly ještě před samotným vstupem do Unie zakomponovány příslušné změny. Jedna z úprav se týkala i zákona o volbách do zastupitelstev obcí, ve kterém byla v souladu s právním řádem Evropské unie, rozšířena možnost výkonu volebního práva i na občany Unie. Podle zákona je občanům jiných členských států Unie, kteří žijí na českém území za předpokladu splnění zákonem definovaných podmínek přiznáno volební právo ve volbách do zastupitelstev obcí. Touto úpravou se Česká republika zařadila mezi dvanáct členských států Evropské unie, které přiznávají volební právo ve volbách do zastupitelstev obcí pouze občanům Unie. Zbylých patnáct členských států pokročilo v otázce volebního práva cizinců mnohem dál a umožnilo tak nabytí volebního práva i občanům z nečlenských států Unie. Přehled všech dostupných podmínek jednotlivých členských států, souvisejících s volebním právem cizinců, je obsahem tabulky 2.⁵⁸

Ve srovnání s ostatními členskými státy Česká republika svými pravidly nevybočuje extrémně z evropského standardu. Podmínky pro výkon volebního práva, které jsou zákonem definované, nejsou příliš odlišné od podmínek, nastavených jinými členskými státy. Stejně jako většina států i Česká republika vyžaduje registraci cizince před výkonem jeho volebního práva. Standardní počet let, který cizince opravňuje k přiznání volebního práva, je v českém prostředí stanoven na pět let. Přestože některé členské státy mají tuto dobu kratší, najdou se i případy se shodným požadavkem nebo dokonce i mnohem přísnějším. Ani podmínka trvalého pobytu není mezi členskými státy žádnou výjimkou. Z pasivního volebního práva je občanům Unie, žijícím v České republice, znemožněna kandidatura na starostu, místostarostu nebo radního hlavního města Prahy. Pokud je v ostatních členských státech cizinec vyloučen z kandidatury na

⁵⁸ Viz Tabulka 2

určitý post v zastupitelstvu, shodují se výjimky zpravidla s těmi, které jsou stanoveny v českém prostředí.

Pro výzkumnou část práce byli záměrně vybráni cizinci se státní příslušností Nizozemska. Správnost výběru této národností skupiny se prokázala již během výzkumného šetření. Samotní respondenti svými slovy jen potvrdili prvotní důvody, proč byla pro výzkum vybrána právě jejich národností skupina. I přestože na území České republiky pobývají tito cizinci již několik let, dokázali si zachovat silné pouto ke své rodné zemi. Potvrdili tím předpoklad jejich mělké integrace do české společnosti a stále existující jazykovou a kulturní bariéru.

Cizinci, se kterými proběhl rozhovor, se k možnosti volebního práva ve volbách do zastupitelstva obcí stavěli velmi pozitivně. Dva z respondentů se voleb již aktivně účastnili. Přestože oba respondenti pobývají na českém území více než patnáct let, k volebním urnám přistoupili pouze jednou a to během posledních voleb v roce 2010. Nutno poznamenat, že možnost účasti cizinců ve volbách do zastupitelstev obcí je možná až s přistoupením České republiky do Evropské unie. Od roku 2004 byly tedy uskutečněny pouze dvoje celostátní volby do obecních zastupitelstev.

Všichni oslovení cizinci přistupují k volebnímu právu velmi zodpovědně. Uvědomují si, že by se každý člověk, který má volební právo, měl na rozhodování o složení nových zastupitelů podílet. Důvodů pro účast či naopak neúčast ve volbách může být podle respondentů z řad cizinců i starostů a pracovníků městských úřadů hned několik. Ve prospěch účasti hraje roli například snaha o zachování dosavadního obsazení zastupitelstva či naopak touha po změně některých představitelů ve funkci zastupitele. Cizinci chtějí mít alespoň částečný podíl na obsazení nového zastupitelstva i možnost ovlivnit směr obce v dalších letech. Podle respondentů jsou holandští cizinci, žijící v České republice, mnohdy staršími občany, kteří si zde chtějí užít pouze svého důchodového odpočinku a politické otázky tak už nemají potřebu řešit. Naopak mladé rodiny, které mají spoustu starostí s podnikatelskou činností a výchovou dětí se o tyto otázky pro změnu zatím ještě nezajímají.

Jako jednu z příčin, proč se cizinci neúčastní voleb, vidí respondenti z řad cizinců i nedostatečnou informovanost. Samotným důkazem je i

skutečnost, že dva respondenti se voleb neúčastnili, protože o této možnosti nevěděli. Cizinci se domnívají, že by v souvislosti s poskytováním informací mělo dojít k určitým změnám k lepšímu. Nikdo z respondentů nebyl o možnosti účasti ve volbách informován příslušným městským úřadem nebo jinou kompetentní státní institucí. V neprospěch možnosti získat informace hraje nepřehlednost dostupných informací, nedostatečná existence překladů důležitých dokumentů alespoň do anglického jazyka i skutečnost, že nikdo z příslušných státních orgánů tyto informace vlastně neposkytuje. Podle odpovědi zástupců Odboru všeobecné správy Ministerstva vnitra jsou informace cizincům, v souvislosti s výkonem volebního práva, poskytovány na internetových stránkách nebo prostřednictvím telefonických dotazů. Nikoho z respondentů ale nenapadlo hledat příslušné informace na internetových stránkách nebo dokonce vznášet telefonické dotazy. Na imigračním portálu Ministerstva vnitra jsou sice uvedeny informace v anglickém a ruském jazyce pro cizince jak ze zemí Evropské unie, tak i z takzvaných třetích zemí, ale týkají se spíše podmínek po jejich příjezdu na české území, typů pobytů a pravidel pro podávání jednotlivých žádostí. Ani autorce a jejím rodinným příslušníkům se při ověřování této informace nepovedlo na těchto stránkách nalézt informace, které by zdůrazňovaly možnost cizinců účastnit se voleb do zastupitelstev obcí. Jediná informace, která se tohoto práva týkala, se objevila v souvislosti s vyvěšenými zásadami o způsobu hlasování ve volbách do zastupitelstev obcí. Ale pouze v českém jazyce. Informace o způsobu hlasování byly uvedeny v anglickém jazyce v případě voleb do Evropského parlamentu, konaných v roce 2009. Pokud jsou tedy opravdu informace o výkonu volebního práva cizinců na internetových stránkách Ministerstva vnitra vyvěšené, měly by být snadněji dohledatelné. I na stránkách Ministerstva zahraničních věcí jsou uvedeny pouze informace související s pravidly a povinnostmi pobytu cizince na českém území.

I cizinci, se kterými byl proveden rozhovor, si uvědomují, že je potřeba určité vlastní iniciativy, pokud mají o účast ve volbách zájem, přesto na úroveň informovanosti v České republice pohlíží velmi skepticky. Už jenom z důvodů mnohdy nepřehledných byrokratických

postupů by byly jakékoliv kroky, vedoucí ke zlepšení informovanosti, cizinci vítány. Starostové a pracovníci městských úřadů zpravidla nepřipouští, že by cizinci byli špatně informovaní. Pokud mají cizinci zájem, je ke všem potřebným informacím podle jejich názorů umožněn přístup. Zde vzniká rozpor názorů na úroveň poskytovaných informací mezi starosty či pracovníky městských úřadů a cizinci.

Dochází ale i k situacím, kdy zástupci městských úřadů poskytují cizincům některé informace z vlastní iniciativy.⁵⁹ Nad rámec své pracovní náplně, aniž by jim to jakýkoliv právní předpis nařizoval, informují cizince o některých zásadních náležitostech, týkajících se volebního práva. Ve skutečnosti tím jen dokazují, že informovanost cizinců nefunguje dostatečným způsobem. Cizincům, pocházejícím z členských států Unie, je sice v České republice ve volbách do zastupitelstev obcí volební právo přiznáno, pokud ale většina cizinců ani o svém právu netuší, nejsou bohužel mechanismy nastaveny tak, aby pomáhaly k jejich integraci do společnosti.

Stejně jako aktivní volební právo je cizincům přiznáno i právo na kandidaturu do zastupitelstev obcí. Jelikož je podle zákona umožněno členství v politické straně pouze českým občanům, nemohou cizinci kandidovat úplně za stejných podmínek jako občané České republiky. Cizinec tedy může kandidovat pouze formou nezávislé kandidatury. Z praxe ale vyplývá, že cizinec, jakožto nezávislý kandidát, může být uveden i na kandidátních listinách politických stran. V prostředí komunální politiky, kde velkou část mandátů získávají právě nezávislí kandidáti nebo sdružení nezávislých kandidátů nevyvolává vyloučení cizinců z této možnosti příliš emocí. Přesto se může požadavek českého občanství pro členství v politické straně nebo i pro funkci starosty či místostarosty odrazit na zájmu cizinců o kandidaturu do zastupitelstva obce.

Cizinec, který překoná všechny překážky při zjišťování informací, splní všechny podmínky pro přiznání volebního práva a rozhodne se voleb zúčastnit, stojí před problémem jak volební lístek vlastně vyplnit. Pokud

⁵⁹ Příkladem může být z vlastní iniciativy vytvořený dopis, který v praxi použili pracovníci městské části Prahy, k informování již aktivních cizinců o možnosti jejich účasti i v dalších volbách.

v českém prostředí nepobývá dlouho a jeho jazykové schopnosti nejsou na dostatečné úrovni, může mít při vyplňování lístku problémy. Všechny volební lístky i manuály na jejich vyplnění jsou totiž v českém jazyce. Může tedy dojít k situaci, kdy k volebním urnám přistupuje jedinec, který netuší, jakým způsobem se musí volební lístek vyplnit, aby byl platný. Respondenti, kteří se voleb zúčastnili, tak byli mnohdy odkázáni na radu rodinných příslušníků českého občanství a nebo na pomoc zástupců městských úřadů. V případě zájmu cizinců o způsob přidělování mandátů ve volbách do zastupitelstev obcí je pravděpodobnost získání této informace téměř nemožná. Tento princip není znám ani většině českých občanů.

Cizincům je tedy přiznáno volební právo ve volbách do zastupitelstev obcí, ale všechny postupy a principy hlasování jsou zveřejňovány pouze v českém jazyce. Je správné, že stát ve výsledku předpokládá, že cizinec dostatečným způsobem ovládá český jazyk? Při získávání trvalého pobytu není občan Unie na rozdíl od ostatních státních příslušníků povinen prokázat základní schopnost komunikace v českém jazyce. Pokud je tedy cizinci volební právo přiznáno, ale zároveň není cizinec vázán povinností mluvit v českém jazyce, může být existence pravidel pro vyplňování volebního lístku pouze v českém znění zásadní překážkou ve výkonu jeho volebního práva.

Jednou ze základních povinností cizince, který získal povolení k trvalému pobytu, je před dnem konání voleb zápis do dodatku stálého seznamu voličů. Ani o této možnosti nejsou cizinci informováni. Pokud má cizinec zájem o účast ve volbách, musí si i tuto informaci zjistit sám. V některých případech a to pouze z vlastní iniciativy starostů nebo pracovníků městských úřadů může být cizinec o této podmínce uvědoměn. Neexistuje jednotný formulář dodatku stálého seznamu voličů. Každý městský úřad, kde cizinec projeví zájem o účast ve volbách, si musí vytvořit vlastní podobu dodatku. Jedinou podmínkou je, aby byly v dodatku umožněny zápisy všech požadovaných údajů o cizinci. Ani v případě samotného podávání žádosti o zápis do dodatku stálého seznamu voličů neexistuje v případě písemné žádosti jednotný formulář. Pracovníci

městských úřadu a mnohdy i samotní starostové musí vytvořit vzor pro žádost o zápis cizince.

Žádnému z respondentů nepřipadají podmínky, hlavně tedy standardní požadavek pěti let pobytu, které jsou státem pro přiznání volebního práva stanoveny, přísné. Právě naopak si všichni uvědomují nutnost alespoň částečného soužití cizince s českým prostředím.

Zásadním problémem se pak z hlediska možnosti výkonu volebního práva cizinců zdá být rozmělněná odpovědnost mezi jednotlivými obcemi a státními institucemi. O problému svědčí i skutečnost, že jednotlivé obce a státní orgány si v základních otázkách protiřečí. Podle starostů a pracovníků městských úřadů obce cizince neevidují. Na základě odpovědí pracovníka cizinecké policie existuje možnost překlopení dat z registru cizinců do registru obyvatel. Obce by tak měly mít možnost a přístup k přehledu počtu pobývajících cizinců. Teoretický náhled do systému je podle některých pracovníků úřadů možný. Protože ale s cizinci nemají městské úřady zpravidla nic společného a náhled do systému by tak podle některých zástupců museli z důvodu ochrany osobních údajů obhajovat je tyto údaje ve výsledku vůbec nezajímají. Nemají tedy přehled o konkrétním počtu cizinců a typů jejich pobytů na území obcí.

System je tedy možná nastaven tak, že jednotlivé registry jsou propojeny, zástupci obcí ale o této možnosti buď vůbec nevědí nebo se o tyto otázky nezajímají. A nebo prostě funkce překlopení registrů v praxi ani nefunguje. Zde tedy nacházíme další rozpor v jednotlivých vyjádřeních. Nejasnosti přetrvaly i po provedení dodatečného výzkumu.⁶⁰

Je patrné, že koordinace mezi jednotlivými orgány státní správy a samosprávy nefunguje správným způsobem. Hlavní roli z hlediska výkonu volebního práva cizinců má Ministerstvo vnitra. Imigrační a azylovou politiku pak řeší opět příslušný odbor Ministerstva vnitra a oddělení cizinecké policie. V mnohých směrech jsou ale některé povinnosti těchto institucí suplovány starosty a pracovníky městských úřadů. Jen díky jejich vlastní iniciativě, jak jsme se v případě respondentů přesvědčili, dochází

⁶⁰ Byla znovu provedena osobní návštěva městského úřadu v místě bydliště autorky a telefonické rozhovory s pracovníky obce III. stupně.

k zápisům cizinců do dodatků nebo dokonce k jejich samotné účasti ve volbách.

Na základě osobních zkušeností a názorů všech respondentů by bylo z hlediska výkonu volebního práva vhodné provést zlepšení některých aspektů systému. Jedním z problémů je samotná informovanost cizinců o volebním právu. Pokud se náhodou cizinec dostane k podrobnějším informacím o jeho volebním právu ve volbách do zastupitelstev obcí, bojuje zpravidla s jazykovou bariérou. Pro zlepšení přístupu cizinců k informacím by bylo vhodné, aby došlo k přehlednějšímu a jasnějšímu zveřejňování příslušných informací o volebním právu cizinců a k zajištění dostatečného překladu všech potřebných dokumentů a volebních lístků, včetně návodů na způsob hlasování, alespoň do anglického jazyka. Jako ideální se nabízí vytvoření informačních letáků o podmínkách priznávání volebního práva cizinců a jejich následná distribuce na všechna odpovědná místa. Pokud bude informační leták předán každému cizímu státnímu příslušníku, který se hlásí k pobytu na českém území, zvýší se bez pochyb povědomí cizinců o jejich možnosti účasti ve volbách.

Mechanismy, které jsou v České republice nastaveny, jsou nefunkční i z hlediska vymezení odpovědnosti v souvislosti s výkonem volebního práva. Vstup a pobyt cizinců je v kompetencích Ministerstva vnitra, Ministerstva zahraničních věcí a Policie ČR. Tyto instituce mají přehled o počtech cizinců, žijících na českém území. Agendu trvalých pobytů pak spravuje pouze Ministerstvo vnitra. Zákon o volbách do zastupitelstev obcí pro změnu jasně definuje kompetence příslušných volebních orgánů. Žádný právní předpis však neukládá orgánu státní správy či samosprávy povinnost informovat o volebním právu cizinců. Pokud ale patří centrální role v otázkách volebního práva cizinců Ministerstvu vnitra a Státní volební komisi a problematika pobytů cizinců třem výše zmiňovaným institucím mělo by toto právo příslušet právě těmto institucím. V praxi by pak starostové nebo pracovníci městských úřadů nemuseli vyvíjet vlastní iniciativu, aby tuto povinnost nahrazovali. Pokud evidence pobytu cizinců spadá do pravomocí Ministerstva vnitra, Ministerstva zahraničních věcí a příslušných oddělení Policie ČR nemůžou být obce odpovědné za

nedostatečnou informovanost. Koho by také měly informovat, když zpravidla nemají přehled o počtu a typu pobytu cizinců?

Starosta má sice povinnost zveřejnit dobu a místo konání voleb, ale žádné jeho jiné závazky vztahující se k volebnímu právu cizinců neexistují. Kdo pak tedy nese zodpovědnost za případné problémy s výkonem volebního práva cizince, které nastanou v den konání voleb? Kdo by měl být odpovědný za nedostatečnou informovanost cizince o způsobu vyplňování volebního lístku?

Tabulka 7 - Rozdělení odpovědnosti

Odpovědnost	Orgány
Vstup a pobyt cizinců	Ministerstvo vnitra, Ministerstvo zahraničních věcí, Policie ČR
Trvalý pobyt	Ministerstvo vnitra
Tisk volebního materiálu	Ministerstvo vnitra
Tisk hlasovacích lístků	Ministerstvo vnitra, Pověřený obecní úřad, Obecní úřad s alespoň 2 odbory
Vedení dodatku stálého seznamu voličů	Obecní úřad Ministerstvo vnitra poskytuje pro vedení dodatku informace z evidence pobytu cizinců
Informace o době a místě konání voleb do zastupitelstva obce	starosta

Zdroj: autorka, na základě použité literatury a výsledků šetření.

Na základě výsledků šetření není současný systém vhodně nastaven. Mělo by dojít k upřesnění odpovědnosti mezi jednotlivými institucemi a obcemi tak, aby se do budoucna předešlo situacím, kdy jsou problémy řešeny na dvou místech zároveň nebo dokonce nejsou řešeny vůbec. Starostové obcí, kteří mnohdy plní funkce i nad rámec svých pravomocí, by změny jistě uvítali.

Zásadní změnou, která by mohla vést ke zvýšení zájmu cizinců o účast ve volbách, je propojení registrů cizinců. Jak již bylo řečeno výše, odpovědi pracovníků městských úřadů a státních institucí se v souvislosti s možností překlopení databází cizinců různí. Pokud budeme vycházet z domněnky, že obce tuto možnost nemají, bylo by jistě užitečné, kdyby

došlo k příslušné změně. Obce, které by měly přístup k počtu cizinců a typu jejich pobytu, by mohly svým cizincům v obci zajistit potřebné informace o možnosti volebního práva. Navíc by nemuselo docházet k situacím, kdy si obce pro své vlastní potřeby vedou neoficiální a možná i nezákonné databáze s údaji o cizincích. Pokud ale tato možnost zde již existuje, pouze její praktické naplňování brzdí neznalost systému, měly by se z toho vyvodit příslušné důsledky a tuto nevědomost napravit. Takto nastavený informační systém by mohl navíc i automaticky informovat všechny cizince, kteří splňují podmínky pro přiznání volebního práva, o možnosti účasti ve volbách. Stejně jako v případě českých občanů by i cizinec v dostatečném předstihu před dnem konání voleb obdržel hlasovací lístky se všemi pravidly pro jejich vyplnění. Navíc s informací o nutnosti zápisu do dodatku stálého seznamu voličů. Pouze na jeho rozhodnutí by pak bylo, jestli se voleb opravdu zúčastní.

Starostům nebo příslušným pracovníkům městských úřadů by práci jistě usnadnilo vytvoření jednotných vzorů. V systému chybí například jednotný vzor formuláře pro podávání písemné žádosti o zápis do dodatku stálého seznamu voličů a vzor formuláře samotného dodatku stálého seznamu. Existence těchto vzorů by hlavně v situacích, kdy cizinec projevuje svůj zájem o účast ve volbách poprvé, byla velmi užitečná. Pokud by byly vzory dostupné i samotným cizincům a byly by přeloženy do anglického jazyka, proces vyřizování žádosti cizince o zápis do dodatku stálého seznamu voličů by to jen zefektivnilo.

Tabulka 8 - Souhrnný přehled nedostatků v systému a návrhů na změny

	Nedostatek	Návrhy na změny
Informovanost	nedostatečná informovanost	vytvoření informačního letáku v anglickém jazyce
		systém automaticky informuje cizince
	špatný přístup k informacím	dostupný přehled všech potřebných informací k přiznání volebního práva na internetu
	nepřehlednost informací	
	nedostatek informací v anglickém jazyce	překlad potřebných dokumentů do anglického jazyka

Odpovědnost	nedostatečně definovaná odpovědnost	upřesnění odpovědnosti mezi orgány samosprávy a státní správy
Evidence obyvatel	obce neevidují cizince	obce získají přehled o cizincích
	nejasnosti v otázce možnosti propojení registrů	faktické zavedení propojení registrů cizinců a obyvatel systém automaticky informuje cizince
Volební lístek	volební lístek i manuál pro vyplnění v českém jazyce	překlad do anglického jazyka
Dodatek stálého seznamu voličů	neexistuje jednotný vzor pro žádost o zápis do dodatku	vytvoření jednotného vzoru žádosti a formuláře dodatku
	neexistuje jednotný vzor pro formulář dodatku	vzory dostupné i v anglickém jazyce

Zdroj: autorka, na základě výsledků šetření.

Pokud má možnost výkonu volebního práva občanů Unie ve volbách do zastupitelstev obcí posílit jejich integraci do české společnosti, měl by být systém nastaven tak, aby jim byla cesta co nejvíce usnadněna. Nemělo by docházet k absurdním situacím, jako například v případě cizince, který podáním své kandidatury projevil svůj zájem o správu věcí veřejných, přesto mu výkon volebního práva, protože nebyl zapsán do dodatku stálého seznamu voličů, nebyl umožněn.⁶¹ V rovině informovanosti cizinců, praktické odpovědnosti státní správy a samosprávy systém nefunguje dostatečným způsobem.

⁶¹ Tento konkrétní případ se stal při volbách do zastupitelstev obcí v nejmenované městské části Prahy.

Summary

The European Union declares the right to vote and stand as the candidate in local elections to citizens of Union residing in a member states which they are not nationals. Before the membership in the European Union the Czech Republic approved the changes related to voting rights of foreign nationals in local elections to the czech legal system. Under the conditions declared by state the foreign nationals have been allowed to participate in local elections since 2004. The diploma thesis „Foreign nationals‘ use of the electoral law in local elections in Czech Republic“ is a contribution to the empirical research of participation of foreign nationals in local election in practice.

The thesis is divided into six chapters. The first part deals with the international and the european documents related to voting rights. The chapter especially focuses on documents of OSN, the Council of Europe and the European Union.

The second chapter includes the comparative studies of the approach of the member states of the European Union to the voting rights of foreign nationals. The member states are divided into two groups. The first group allows to participate in local elections only to nationals from other member states. The second group allows to vote also to third countries nationals.

The third chapter deals with the legislative framework of the Czech Republic. Attention is paid to the Law on local elections and the Law on Municipalities as well as to the membership of foreign nationals in the political parties.

The fourth chapter deals with the legal position of foreign nationals in Czech Republic, especially with the statuses of residence. The centre point of this part lies in the conditions for getting the permanent residence. Furthermore, the scope of authority of institutions related to voting rights and legal position of foreign nationals is also defined in this chapter.

The statistics of the number of foreign nationals in Europe Union and specifically in the Czech Republic is the topic of the fifth chapter of this thesis. The sixth chapter is the empirical part of this thesis. It shows the real experience of foreign nationals with the voting rights in local elections.

Použitá literatura

Act on Election of Local Municipal Government Representatives and Mayors, Hungary, 1990. [online]. [cit. 2011-03-06]. Dostupné z:

<http://legislationline.org/documents/action/popup/id/5323>

Akt o podmínkách přistoupení České republiky, Estonské republiky, ..., 2003. [online].

Úřední věstník Evropské unie. [cit. 2011-03-08]. Dostupné z:

http://www.ecb.int/ecb/legal/pdf/l_23620030923cs00330049.pdf

ANTOŠ, Marek, 2011. *Občané EU volí v obecních volbách. Ale jen teoreticky*. [online].

[cit. 2011-04-17] Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.com/2011/10/obcane-eu-voli-v-obecnich-volbach-ale.html>

BRZOSTEK, Agnieszka, CZARKOWSKA, Agnieszka a STASZIC, P. S. *Citizens Influencing Local Public Administration*. [online]. School of Public Administration, Poland. [cit. 2011-03-05]. Dostupné z:

<http://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/sprava/brzostek.pdf>

Cizinci – občané EU, Islandu, Norska, Švýcarska, Lichtenštějska, 2011. [online].

Ministerstvo vnitra ČR. Odbor azylové a migrační politiky, 31.12.2011. [cit. 2011-03-28]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx>

Demography Report 2010: Latest figures on the demographic challenges in the EU,

2011. [online]. Eurostat. [cit. 2011-03-28]. Dostupné z:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-01042011-BP/EN/3-01042011-BP-EN.PDF

DISMAN, Miroslav, 2007. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-0139-7.

EARNEST, D.C., 2003. *Noncitizen Voting Rights: A Survey of an Emerging*

Democratic Norm. [online]. Department of Political Science The George Washington University, DC, 2003. [cit. 2011-03-05]. Dostupné z:

http://www.odu.edu/~dearrest/pdfs/Earnest_APSA_2003.pdf

EARNEST, D.C., 2005. *Political Incorporation and Historical Institutionalism: A Comparison of the Netherlands, Germany and Belgium*. [online]. Department of

- Political Science and Geography, Old Dominion University, Norfolk, 2005. [cit. 2011-03-05]. Dostupné z: http://www.odu.edu/~dearrest/pdfs/Earnest_ISA_2005_Final.PDF
- Elections act, The Netherlands*, 2002. [online]. [cit. 2011-03-05]. Dostupné z: <http://www.legislationline.org/topics/country/12/topic/6>
- Election Code of Bulgaria*, 2011. [online]. European Commission for Democracy through Law. [cit. 2011-03-06]. Dostupné z: <http://www.venice.coe.int/docs/2011/CDL-REF%282011%29008-e.pdf>
- Electoral Rights of EU citizens. Summary*, 2010. [online]. The Gallup Organization. [cit. 2011-03-06]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_292_sum_en.pdf
- EU, 1992. *Smlouva o Evropské unii*. [online]. [cit. 2012-01-21]. Dostupné z: eur-lex.europa.eu/cs/treaties/dat/11992M/word/11992M.doc
- EU, 1994. *Směrnice Rady 94/80/ES*. [online]. Úřední věstník Evropské unie. [cit. 2012-01-21]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31994L0080:CS:HTML>
- EU, 1996. *Směrnice Rady 96/30/ES*. [online]. Úřední věstník Evropské unie. [cit. 2012-01-21]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:01:01:31996L0030:CS:PDF>
- EU, 1997. *Amsterodamská smlouva*. [online]. [cit. 2012-01-21]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/amsterodamska_smlouva_cs.pdf
- EU, 2001. *Smlouva z Nice*. [online]. [cit. 2012-01-21]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/756-smlouva_o_es_nice.pdf
- EU, 2003. *Směrnice Rady 2003/109/ES*. [online]. Úřední věstník Evropské unie. [cit. 2012-01-22]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:19:06:32003L0109:CS:PDF>
- EU, 2004. *Smlouva o ústavě pro Evropu*. [online]. Úřední věstník Evropské unie. [cit. 2012-01-21]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2004:310:SOM:CS:HTML>
- EU, 2004a. *Závěry Rady a zástupců vlád členských států k přijetí společných základních principů politiky integrace přistěhovalců v Evropské unii*. [online]. [cit. 2012-01-28]. Dostupné z: <http://www.cizinci.cz/files/clanky/299/principy.pdf>

- EU, 2010. *Listina základních práv Evropské unie*. [online]. Úřední věstník Evropské unie. [cit. 2012-01-21]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:cs:PDF>
- EU, 2010a. Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie. [online]. Úřední věstník Evropské unie. [cit. 2012-01-22]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:CS:PDF>
- Foreign citizens made up 6.5% of the EU 27 population in 2010*, 2011. [online]. Eurostat. [cit. 2011-03-28]. Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=STAT/11/105&type=HTML>
- Foreigners voting rights in Bulgaria*, [online]. [cit. 2011-03-06]. Dostupné z: <http://www.suffrage-universel.be/vo/bgvo.htm>
- GROENENDIJK, Kees, 2008. *Local Voting Rights for Non-Nationals in Europe: What We Know and What We Need to Learn*. [online]. Washington, DC: Migration Policy Institute. [cit. 2011-03-05]. Dostupné z: <http://www.migrationpolicy.org/transatlantic/docs/Groenendijk-FINAL.pdf>
- HARTNOLL, Richard, 2003. *Příručka k provádění výběru metodou sněhové koule: Snowball sampling*. přel. BAREŠ, Jiří. Praha: Úřad vlády ČR. ISBN 80-86734-08-0
- HENDL, Jan, 2008. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-485-4
- Immigrant Voting Rights in Belgium*. [online]. The Immigrant voting project and New York University Law Students for Human Rights. [cit. 2011-03-05]. Dostupné z: <http://www.immigrantvoting.org/World/Belgium.html>
- Information of Municipal Elections in Finland in 2008*. [online]. [cit. 2011-03-06]. Dostupné z: <http://www.vaalit.fi/uploads/xuvfw07yhppos.pdf>
- JACOBS, Dirk, 1998. Discourse, Politics and Policy: The Dutch Parliamentary Debate about Voting Rights for Foreign Residents. [online]. *International Migration Review*, Vol. 32. No. 2 (Summer 1998), s. 350-373. [cit. 2011-03-05]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2547187>
- JANĎOUREK, Jan, 2003. *Úvod do sociologie*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-749-3.

JELÍNKOVÁ, Marie, 2011. Případová studie. In: NEKOLA, Martin, GEISLER, Hana a MOURALOVÁ, Magdalena. *Současné metodologické otázky veřejné politiky*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1865-4

Kodeks wyborczy, 2011. [online]. [cit. 2011-03-06]. Dostupné z: <http://www.lex.pl/akt-prawny/-/akt/dz-u-2011-21-112-u>

Law on Elections to Municipal Councils, The Republic of Lithuania, 1994. [online]. [cit. 2011-03-06]. Dostupné z:

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=377608

Listina základních práv a svobod, 1993. [online]. [cit. 2011-03-20]. Dostupné z:

<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=2~2F1993&part=&name=&rpp=15>

Local Government Council Election Act, Estonia, 2002. [online]. [cit. 2011-03-06].

Dostupné z:

<http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/tekst.asp?loc=text&dok=X60031K1&keel=en&pg=1&ptyyp=RT&tyyp=X&query=election>

MARTINIELLO, Marco, 2006. Political participation, mobilisation and representation of immigrants and their offspring in Europe. In: BAUBOCK, Rainer (ed.). *Migration and citizenship: legal status, rights and political participation*. [online]. Amsterdam: Amsterdam University Press. s. 83-105. Dostupné z:

<http://site.ebrary.com/lib/cuni/docDetail.action?docID=10182207>

Nářízení Rady ES č. 539/2001. [online]. Úřední věstník. [cit. 2011-04-15]. Dostupné z:

[http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2001R0539:20070119:CS:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2001R0539:20070119:CS:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2001R0539:20070119:CS:PDF)

Návrh legislativních a praktických opatření Ministerstva vnitra v rámci Koncepce integrace cizinců v souvislosti se vstupem ČR do EU, 2004. [online]. Ministerstvo vnitra. [cit. 2011-03-08]. Dostupné z:

http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/azyl/integrace2/koncepce/zajisteni/ukoly/navrhmv_e

[u.pdf](http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/azyl/integrace2/koncepce/zajisteni/ukoly/navrhmv_e)

Obyvatelstvo podle pohlaví, druhu pobytu, rodáci a cizinci podle krajů, 2011. [online].

Český statistický úřad. [cit. 2011-03-28]. Dostupné z:

[http://www.czso.cz/csu/2012ediciplan.nsf/t/9500339D6C/\\$File/pvcr012.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012ediciplan.nsf/t/9500339D6C/$File/pvcr012.pdf)

Občanství Evropské unie. [online]. [cit. 2011-04-17]. Dostupné z:

<http://www.euroskop.cz/625/sekce/obcanstvi-evropske-unie/>

Obyvatelstvo podle státního občanství podle krajů, 2011. [online]. Český statistický úřad. [cit. 2011-03-28]. Dostupné z:

[http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/9500339D7A/\\$File/pvcr082.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/9500339D7A/$File/pvcr082.pdf)

OSN, 1948. *Všeobecná deklarace lidských práv*. [online]. © 2005 UNIC Praha. [cit. 2012-01-21]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>

OSN, 1996. *Mezinárodní pakt o občanských a politických právech*. [online]. © 2005 UNIC Praha. [cit. 2012-01-21]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/mezinar.pakt-obc.a.polit.prava.pdf>

Podnět Výboru pro práva cizinců Rady vlády ČR pro lidská práva, 2006. [online]. Rada vlády ČR pro lidská práva. [cit. 2011-03-25]. Dostupné z:

http://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/cinnost-rady/zasedani-rady/Podn_t_k_podpo_e__asti_dlouhodob__usazen_ch_cizinc__na_ve_ejn_m_a_polit_ick_m__ivot_.pdf

Právní rámec postavení cizinců, 2000. [online]. Poradna pro státní občanství, občanská a lidská práva. [cit. 2011-03-25]. Dostupné z: <http://www.poradna-prava.cz/folder03/pravni-ramec-postaveni-cizinc%C5%AF.pdf>

Rada Evropy, 1981. *Recommendation No. R (81) – 18*. [online]. Committee of Ministers on 6 November 1981. [cit. 2012-01-21]. Dostupné z:

<https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=600490&SecMode=1&DocId=673584&Usage=2>

Rada Evropy, 1985. *European Charter of Local Self-Government*. [online]. [cit. 2012-01-21]. Dostupné z <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/122.htm>

Rada Evropy, 1992. *Convention on the Participation of Foreigners in Public Life at Local Level*. [online]. [cit. 2012-01-21]. Dostupné z:

<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/144.htm>

Rada Evropy, 2000. *Participation of citizens on local public life*. [online]. Local and regional authorities in Europe, No. 72. CDLR, 7-9 June 2000. [cit. 2011-01-21].

Dostupné z:

<http://www.crlid.org.mk/dokumenti/Participation%20of%20citizens%20in%20local%20public%20life.pdf>

Rada Evropy, 2010. *Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění Protokolů č. 11 a 14* [online]. Kancelář evropského soudu pro lidská práva, červen 2010. [cit. 2012-01-21]. Dostupný z: http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/82E3CE7F-5D3D-46EB-8C13-4F3262F9E20B/0/CZE_CONV.pdf

REDLOVÁ, Pavla, ed. *Studie východiska migračních politik*. [online]. Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty v ČR. [cit. 2011-03-05]. Dostupné z: http://migration4media.net/wp-content/uploads/2012/01/Politick%C3%A1-participace-migrant%C5%AF_studie.pdf

SEAR, Chris, 2005. *Electoral franchise: who can vote?* [online]. Parliament and Constitution Centre. [cit. 2011-03-06]. Dostupné z: <http://www.parliament.uk/briefing-papers/SN02208.pdf>

Stanovy České strany sociálně demokratické, 2011. [online]. [cit. 2011-04-15]. Dostupné z: http://www.cssd.cz/soubory/ke-stazeni/dokumenty/programove-dokumenty/stanovy_1.pdf

Stanovy Strany zelených, 2009. [online]. [cit. 2011-04-15]. Dostupné z: <http://strana.zeleni.cz/42/clanek/stanovy-strany-zelenych/>

STEINER, Reto, 2002. *Interkommunale Zusammenarbeit und Gemeindezusammenschlüsse in der Schweiz: Erklärungsansätze, Umsetzungsmöglichkeiten und Erfolgsaussichten*. Bern: Haupt. ISBN 3-258-06530-6.

The City Council and Municipality Council Election Law, Latvia, 2008. [online]. [cit. 2011-03-06]. Dostupné z: <http://web.cvk.lv/pub/public/29842.html>

The Constitution of the Republic of Estonia, 1992. [online]. [cit. 2011-03-06]. Dostupné z: <http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/tekst.asp?loc=text&dok=X0000K1&keel=en&pg=1&ptyyp=RT&tyyp=X&query=constitution>

The Constitution of Finland, 1999. [online]. Ministry of Justice, Finland. [cit. 2011-03-06]. Dostupné z: <http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1999/en19990731.pdf>

The Constitution of Latvia, 2003. [online]. [cit. 2011-03-06]. Dostupné z: http://www.servat.unibe.ch/icl/lg00000_.html

- The Constitution of the Republic of Lithuania*, 1992. [online]. [cit. 2011-03-06].
Dostupné z: <http://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Constitution.htm>
- The Constitution of Romania*. [online]. [cit. 2011-03-05]. Dostupné z:
<http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?id=371>
- The Election Law On City and Town Councils*, 1994. [online]. [cit. 2011-03-05].
Dostupné z: <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/4912>
- The Finnish Local Government Act*, 1995. [online]. The Association of Finnish Local and Regional Authorities, Helsinky 2007. [cit. 2011-03-06]. Dostupné z:
<http://www.localfinland.fi/en/authorities/local-self-government/Documents/Finnish%20Local%20Government%20Act.pdf>
- The Swedish Local Government Act*, 2004. [online]. [cit. 2011-03-05]. Dostupné z:
<http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/02/95/35/ca584fee.pdf>
- Tisková zpráva MZV, 2003. *Informace ke Smlouvě o přistoupení*. [online]. Odbor komunikační strategie, MZV ČR. [cit. 2011-03-08]. Dostupné z:
http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/smlouva_o_pristoupeni_mzv.pdf
- Tisková zpráva předběžných výsledků sčítání lidí, domů a bytů*, 2011. [online]. Český statistický úřad. [cit. 2011-03-28]. Dostupné z:
http://www.czso.cz/sldb2011/redakce.nsf/i/predbezne_vysledky_scitani_lidu_domu_a_bytu_2011
- TÝČ, Vladimír, 2006. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 5.akt. vyd. Praha: Linde Praha, a.s. ISBN 80-7201-631-8.
- Ústavní zákon č.1/1993Sb., Ústava České republiky*, 1993. [online]. [cit. 2011-03-20].
Dostupné z:
<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=1~2F1993&part=&name=&rpp=15>
- VANDYCK, Tom, 2004. *In Europe, AVoting Rights Debate*. [online]. The Christian Science Monitor, Ferbruary, 2004. [cit. 2011-03-06]. Dostupné z:
<http://www.csmonitor.com/2004/0203/p06s01-woeu.html>
- Vládní návrh č. 968/0*, 2001. [online]. Sněmovní tisk, Poslanecká sněmovna, 3. volební období, 1998-2002. [cit. 2011-03-25]. Dostupné z:
<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=968&CT1=0>

WALDRAUCH, Harald, 2003. *Electoral rights for foreign nationals: a comparative overview of regulations in 36 countries*. [online]. European Centre for Social Welfare Policy and Research Bergasse 17, A-1090 Vienna. [cit. 2011-03-05]. Dostupné z: https://digitalcollections.anu.edu.au/bitstream/1885/41780/3/waldrauch_paper.pdf

WALDRAUCH, H. 2006. Voting rights of third country nationals in Western Europe (25 EU states, Norway and Switzerland). In: BAUBOCK, Rainer (ed.). *Migration and citizenship: legal status, rights and political participation*. [online]. Amsterdam: Amsterdam University Press. s. 110-112. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/cuni/docDetail.action?docID=10182207>

Zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, 1991. [online]. [cit. 2011-03-28]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=424~2F1991&part=&name=o~20sdru~C5~BEov~C3~A1n~C3~AD~20v~20politick~C3~BDch~20stran~C3~A1ch&rpp=15>

Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, 1999. [online]. [cit. 2011-04-15]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=325~2F1999~20&part=&name=&rpp=15>

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, 1999. [online]. [cit. 2011-04-15]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=326~2F1999~20&part=&name=&rpp=15>

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, 2000. [online]. [cit. 2011-03-28]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=128~2F2000&part=&name=&rpp=15>

Zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů, 2000. [online]. [cit. 2011-03-28]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=130~2F2000&part=&name=&rpp=15>

Zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praha, 2000. [online]. [cit. 2011-03-28]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=131~2F2000&part=&name=&rpp=15>

Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí, 2001. [online]. [cit. 2011-03-25]. Dostupné z:

<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=491~2F2001&part=&name=&rpp=15>

Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu, 2004. [online]. [cit. 2011-03-28]. Dostupné z:

<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=22~2F2004&part=&name=&rpp=15>

Zákon č. 320/2009 Sb., o změně zákona č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu, 2009. [online]. [cit. 2011-03-25]. Dostupné z:

<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=320~2F2009&part=&name=&rpp=15>

<http://www.czso.cz>

<http://www.mipex.eu>

<http://vlada.cz>

<http://portal.gov.cz/portal/obcan>

<http://www.psp.cz/docs/status.html>

<http://www.mvcr.cz>

<http://www.mzv.cz/jnp>

<http://www.euroskop.cz>

Seznam příloh

Příloha č. 1:	Obyvatelstvo podle státního občanství podle krajů (tabulka).....	103
Příloha č. 2:	Scénář rozhovoru s cizinci.....	104
Příloha č. 3:	Scénář rozhovoru se zástupci městských úřadů.....	106
Příloha č. 4:	Přepis rozhovoru s respondentkou A1	108
Příloha č. 5:	Přepis rozhovoru s respondentem A2	114
Příloha č. 7:	Přepis rozhovoru s respondentkou A3	120
Příloha č. 8:	Přepis rozhovoru s respondentem A4	125
Příloha č. 9:	Přepis rozhovoru se starostou obce B1	129
Příloha č. 10:	Emailová odpověď starosty obce B2	133
Příloha č. 11:	Přepis rozhovoru se starostou obce B4.....	134
Příloha č. 12:	Přepis rozhovoru s pracovníky MÚ v místě bydliště autorky	136
Příloha č. 13:	Přepis rozhovoru s pracovníkem MÚ městské části Prahy.....	139
Příloha č. 14:	Odpověď zástupců Odboru všeobecné správy.....	144
Příloha č. 15:	Žádost o zapsání do dodatku stálého seznamu voličů vedeného ÚMČ Praha 6.....	146
Příloha č. 16:	Žádost respondentky A1 o zápis do dodatku stálého seznamu voličů.	148

Příloha č. 1: Obyvatelstvo podle státního občanství podle krajů (tabulka)

ČR, kraje	Obyvatelstvo celkem	z toho podle státního občanství						
		Česká republika	Slovensko	Německo	Polsko	Ukrajina	Rusko	Vietnam
ČR celkem k 26.3.2011	10 562 214	10 019 018	84 380	20 780	17 865	117 810	36 055	53 110
v tom:								
Hlavní město Praha	1 272 690	1 067 483	23 390	5 676	2 453	49 876	21 946	10 910
Středočeský kraj	1 274 633	1 208 006	14 402	882	2 352	17 797	3 781	5 416
Jihočeský kraj	637 460	619 380	2 910	701	294	3 878	483	2 210
Plzeňský kraj	574 694	543 362	6 270	2 649	787	6 458	278	5 026
Karlovarský kraj	310 245	283 859	1 577	4 530	213	2 488	4 508	6 253
Ústecký kraj	830 371	795 859	3 153	3 608	1 005	5 855	1 762	7 096
Liberecký kraj	439 262	420 416	3 370	527	1 255	4 757	428	1 864
Královéhradecký kraj	555 683	538 040	2 434	432	1 702	4 802	360	1 363
Pardubický kraj	518 228	502 453	3 208	143	1 296	3 647	190	1 579
Kraj Vysočina	512 727	502 856	1 825	191	188	2 474	142	1 089
Jihomoravský kraj	1 169 788	1 123 576	9 865	540	756	11 360	1 078	4 147
Olomoucký kraj	639 946	627 658	2 721	344	566	1 926	227	1 108
Zlínský kraj	590 459	580 132	3 196	202	295	1 080	229	811
Moravskoslezský kraj	1 236 028	1 205 938	6 059	355	4 703	1 412	643	4 238

Zdroj: Předběžné výsledky sčítání lidí domů a bytů, 2011,

[http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/9500339D7A/\\$File/pvcr082.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/9500339D7A/$File/pvcr082.pdf) (přístup: duben 2012)

Příloha č. 2: Scénář rozhovoru s cizinci

První okruh otázek

1. Odkud pocházíte?
2. Kdy jste se přestěhoval/a do České republiky?
 - Proč jste se přestěhovali do České republiky?
 - S kým jste se stěhoval/a?
3. Jak dlouho žijete v této obci?
 - Z jakého důvodu jste si vybral/a tuto obec?
 - Je tato obec vaše první bydliště v České republice?
4. Máte představu kolik dalších cizinců žije v této obci nebo jeho blízkém okolí?
 - Jste v osobním kontaktu s dalšími cizinci?
 - Sdružujete se s ostatními cizinci v nějakém uskupení?
5. Cítíte se být více Holanďanem nebo Čechem?
 - Uvažoval/a jste někdy o zažádání o české státní občanství?

Druhý okruh otázek

1. Jaké jsou vaše osobní zkušenosti s žádostí o povolení k trvalému pobytu?
 - Bylo podle vás těžké získat povolení k trvalému pobytu?
 - Objevily se nějaké problémy, které vám bránily v hladkém průběhu vyřizování žádosti o povolení k trvalému pobytu?
 - Kdy jste získal/a povolení k trvalému pobytu?
2. Pamatujete si, jaké další náležitosti jste musel/a splnit aby jste se mohl/a voleb účastnit?
 - Jaké informace jste musel/a o své osobě uvést v dodatku stálého seznamu voličů?
3. Myslíte si, že jsou podmínky pro přiznání volebního práva cizincům v České republice nastaveny přísně?

Třetí okruh otázek

1. Jak jste se dozvěděl/a o vašem volebním právu ve volbách do zastupitelstev obcí?
 - Byl/a jste informována ze strany vašeho městského úřadu nebo jiného orgánu státní správy?
 - Byl/a jste před volbami seznámen/a se všemi podmínkami pro výkon volebního práva?
 - Myslíte si, že je potřeba zlepšit úroveň informovanosti cizinců o jejich volebních právech?
 - Uvítal/a by jste, kdyby se vám příslušné orgány více věnovaly v souvislosti s touto problematikou?

Čtvrtý okruh otázek

1. Kolikrát jste si již účastnil/a voleb do zastupitelstev obcí?
 - Z jakého důvodu jste se voleb neúčastnil/a hned po získání trvalého pobytu v obci?
2. Jaké důvody vás přiměnily k aktivní účasti ve volbách?

- Jste spokojen/a s fungováním vašeho zastupitelstva?
- Jaký je váš názor na volební právo?
- 3. Potýkal/a jste se v den voleb s nějakými problémy?
 - Čím jste se v den voleb musel/a prokázat volební komisi?
 - Byl/a jste seznámen/a s pravidly pro vyplnění volebních lístků?
- 4. Jaké může mít podle vás cizinec důvody pro účast či neúčast ve volbách do zastupitelstev obcí?
 - Znáte nějaké další cizince, kteří se voleb účastní?
 - Myslíte si, že by se cizinci měli aktivně zajímat o volby do zastupitelstev obcí?
- 5. Věděl/a jste, že můžete ve volbách do zastupitelstev obcí i kandidovat?
 - Uvažoval/a byste o své kandidatuře?
 - Byl/a jste někdy oslovena dalšími obyvateli obce, aby jste kandidoval/a za určité nezávislé sdružení?
 - Kandidoval u vás v obci už někdy nějaký cizinec?

Příloha č. 3: Scénář rozhovoru se zástupci městských úřadů

První okruh otázek

1. Kolik cizinců žije u vás v obci?
 - Víte kolik cizinců pochází ze zemí Evropské unie a kolik z tzv. třetích zemí?
 - Víte kolik cizinců je v obci hlášeno k trvalému pobytu?
2. Jakým způsobem probíhá evidence cizince na městském úřadě?

Druhý okruh otázek

1. Jaké podmínky musí cizinec splnit, aby se mohl účastnit voleb do zastupitelstev obcí?
 - Myslíte si, že průběh vyřizování povolení k trvalému pobytu je pro cizince příliš komplikovaný?
 - Myslíte si, že jsou podmínky pro přiznání volebního práva cizincům v České republice nastaveny přísně?
2. Jak probíhá zápis cizince do dodatku stálého seznamu voličů?
 - Žádost o zapsání do dodatku stálého seznamu musí být podána ústně nebo písemně?
 - Existuje formulář žádosti o zápis do dodatku?
 - Jaké informace musí cizinec o své osobě uvést v dodatku stálého seznamu voličů?
 - Kdy nejpozději může být cizinec do dodatku zapsán?
 - Kolik cizinců je v současnosti v dodatku zapsáno?
 - Je možné dodatek k seznamu voličů vidět?

Třetí okruh otázek

1. Je v pravomocích městského úřadu informovat cizince o jejich volebním právu?
 - Informujete cizince o možnosti účasti ve volbách z vlastní iniciativy?
 - Myslíte si, že nedostatek informací může být důvodem nízké volební účasti cizinců?
 - Myslíte si, že je potřeba zlepšit úroveň informovanosti cizinců o jejich volebních právech?

Čtvrtý okruh otázek

1. Kolik cizinců se již ve vaší obci zúčastnilo voleb?
2. Jaké může mít podle vás cizinec důvody pro účast či neúčast ve volbách do zastupitelstev obcí?
 - Myslíte si, že by se cizinci měli aktivně zajímat o volby do zastupitelstev obcí?
3. Vyskytly se v den voleb nějaké problémy, které by komplikovaly cizincův výkon volebního práva?
 - Čím se v den voleb musel cizinec prokázat volební komisi?
 - Byl cizinec seznámen s pravidly pro vyplňování volebního lístku?
4. Kandidoval u vás v obci už někdy nějaký cizinec?
 - Byla by podle vás přítomnost cizince v zastupitelstvu přínosem pro obec?

Pátý okruh otázek

1. Navrhovali byste v souvislosti s podmínkami pro přiznávání volebního práva cizincům provedení nějakých změn?
 - Myslíte si, že jsou v České republice podmínky pro přiznání volebního práva nastaveny přísně?

Příloha č. 4: Přepis rozhovoru s respondentkou A1

Přepis rozhovoru s respondentkou A1⁶²

- ZM: Vy jste tedy z Holandska, je to tak?
- A1: Ano
- ZM: Mě by tedy zajímalo, jestli byste si mohla vzpomenout na dobu, kdy jste se sem přistěhovali?
- A1: Ano, to bylo v roce 1994.
- ZM: To už je hodně dlouho.
- A1: Ano, to už je hodně dlouho.
- ZM: Když jste tehdy žádali o ten trvalý pobyt, což je ta hlavní podmínka, aby jste mohli chodit volit..
- A1: To ten čas nebylo. Tehdy to bylo nejdřív jako přechodný pobyt a to jsme museli každý rok prodloužit u cizinecké policie, to byla hrůza. A od roku 2004 mám trvalé bydliště, protože ČR vstoupila do EU. Od té doby to je jednoduché, teď to mám jednou za 10 let.
- ZM: Do té doby to teda bylo obtížné. Na cizineckou polici jste museli do města ..X..?
- A1: Ano, a teď musíme do Hradce, protože trvalé bydliště pro cizince je už v Hradci.
- ZM: Vzpomenete si, jak to probíhalo s tím trvalým bydlištěm, co provázelo tu vaši snahu o jeho získání?
- A1: Pro mě docela jednoduchý. Já jsem do té doby byla zvyklá si to každý rok prodloužit a potřebovala jsem hodně papírů. Jako nedlužit u sociálky, u zdravotní pojišťovny, mít 116 tisíc, myslím, na účtu, od finančního úřadu mít potvrzení.
- ZM: A ještě potvrzení, že někde bydlíte, že ano?
- A1: Ano, já jsem měla bydliště tady v hotelu. Takže získání toho trvalého pobytu bylo pro mě jednoduché, protože jsem měla všechny ty náležitosti už dávno v pořádku a hlášené.
- ZM: U Vás to tedy probíhalo velmi hladce, nemáte žádné špatné zkušenosti?
- A1: Ne, vůbec. Já jsem to dostala ihned.
- ZM: Jen tak pro zajímavost. V Holandsku jste bydleli v malém a nebo větším městě nebo obci?
- A1: Já jsem z malé vesničky.
- ZM: Stěhování sem do obce ..X.. pro vás tedy nebyla velká změna?
- A1: Ne, já jsem pak sice v Holandsku studovala ve velkém městě, ale pro mě to není změna. Ale manžel je z Rotterdamu, takže pro něho to je změna.
- ZM: Od roku 2004 máte tedy trvalý pobyt. Šla jste volit hned při dalších možných volbách?
- A1: Ne, poprvé jsme volila při posledních volbách. Důvod, proč jsem šla k volbám bylo, že jsem chtěla, aby současný pan starosta zůstal i nadále ve funkci. Bylo by to hrůza, kdyby byl starostou někdo jiný. Zařídili jsme si teda všechny papíry, ale to bylo také jednoduché. Museli jsme jen na úřad zažádat si o to, že teda můžeme volit. Jen jsme vyplnili nějaký papír, oni to poslali a už to bylo vyřešené.
- ZM: Takže jste byla u voleb zatím jednou. A předtím jste teda vůbec nevolili?

⁶² Autorka bude ve všech prepisech rozhovorů vystupovat pod iniciály ZM. Aby byla i v přepisu rozhovoru zachována anonymita, budou jednotlivé konkrétní názvy obcí v textu nahrazeny písmenem X.

- A1: Ne, nevolili. Předtím to nebylo důležité, tak jsme to neřešili. A ani nevím, jestli budu volit pro český stát. Já mám totiž stále právo volit v Holandsku, každé 4 roky o to žádám, abych se těch voleb v Holandsku mohla zúčastnit, je to docela složité papírování. Ale tady v Čechách vůbec nesleduji politiku. Místní a regionální ano, ale tu státní vůbec.
- ZM: Ale to nedělá ani spousta českých občanů.
- A1: Ale je to zajímavé. Mluvíme o integraci a já sleduji opravdu jen naši politiku v Holandsku a to už jsem asi 16 let pryč. Stále ty kořeny mám v Holandsku.
- ZM: Volila jste tedy poprvé. A ono to je tak, že když tedy máte zájem jít k volbám, musíte ho sama projevít, je to tak?
- A1: Ano.
- ZM: Věděla jste o té možnosti účastnit se voleb? Informovali vás třeba na úřadě?
- A1: Ne.
- ZM: Musela jste si to tedy vše zjistit z vlastní iniciativy, zajít si tam a nechat se zapsat?
- A1: Ano.
- ZM: A co vše jste musela uvádět při zápisu?
- A1: Já si myslím, že jen adresu trvalého bydliště, jméno a podpis. Vůbec to není komplikované. Nikdo tady nic neřekne. Ale to se nejedná jen o volby, tady v Čechách to je běžné, nikdo nic neví. Člověk si tady musí opravdu všechno zjistit sám.
- ZM: Myslíte si, že právě ta neinformovanost je ten základní problém?
- A1: Ano, to klidně může být ten problém. Lidi se vůbec nezajímají. Já jsem se začala zajímat, protože jsem chtěla toho stejného starostu ve funkci. Bále jsem se, že budeme mít někoho jiného. On je podle mě dobrý starosta, on dělá pro každého, myslí na obec a ne na vlastní prospěch nebo prospěch skupiny lidí. A tady v Čechách to je problém. Každá obec má svého starostu, to u nás v Holandsku není. Tam je jeden starosta na více obcí – např. celé královédvorskou by mělo jednoho starostu, tam by patřila obec ..X.., ..X.. atd. A tady má každá vesnice svého starostu, jestli to je dobré nebo ne, to nevím. Dobré to je možná kvůli těm osobním vztahům, ale ne pokaždé jsou ty osobní vztahy dobré.
- ZM: Bála jste se tedy, že by byl starosta ve funkci vystřídán a proto jste chtěla využít své možnosti tu situaci nějak ovlivnit?
- A1: Ano, a pak jsem se začala zajímat, jaké doklady k tomu potřebuji atd.
- ZM: Myslíte si, že kdyby ze strany úřadu docházelo k větší informovanosti (obecně ze strany státní správy) že by cizinci projevili větší zájem o účast ve volbách?
- A1: Ano, ale má na to vliv více věcí. Například získání trvalého pobytu. Já jsem šla do ..X.. a potom jsem musela do Hradce. Ale já jsem to vůbec nevěděla, nikdo mi nic neřekl. Jde o tu informovanost. Oni tady hrozně špatně informují lidi, možná my Holanďani víc křičíme, my jsme víc slyšet, ale Češi to nechají být. Hodně věcí by bylo jednodušších, kdyby o nich více informovali.
- ZM: Máte určitě spoustu známých z Holandska, kteří tu také žijí. Víte o nějakém příkladu, že by třeba někdo z nich měl zájem o ty volby, ale je tak trochu znechucený z té byrokracie, z té neinformovanosti?
- A1: Mám hodně známých Holanďanů, tady je jich spousta kolem. Ale spíš si žijou ten svůj život, hodně se jedná o starší lidi, kteří se sem stěhují, aby tu odpočívali v důchodě a o tyhle věci už nemají zájem. Někteří ano, ale někteří vůbec. Těch mladých lidí je tu méně.
- ZM: Mezi skupinou Holanďanů, ve které se pohybujete, není tedy moc jedinců, kteří by projevovali zájem o dění v obci, účastnili se voleb?

- A1: Já si myslím, že ne. Jsou tu hodně ti starší a ti mladší, co tu jsou, tak mají hodně starostí. Já už tu jsem dlouho, ale ostatní tu jsou kratší dobu. Mají třeba kempy, továrny, ale mají starosti s tímhle a tak ostatní moc neřeší.
- ZM: Mně by ale přišlo logické, kdybych v nějaké obci měla továrnu, tak bych právě naopak chtěla mít tu možnost rozhodnout o tom, kdo bude stát v čele obce?
- A1: Ano, já jsem jim to také říkala. S jedním jsem mluvila a ten mi říká: „já to mám se starostou domluvené“. A já mu na to povídám: „no jo, ale co když bude jiný starosta?“ No, oni tohle prostě zatím neřeší.
- ZM: Stále se tedy cítí, že tu jsou na návštěvě.
- A1: Musím říci, že to mám také. Oni mluví o integraci, ale já přestože už tu jsem tak dlouho, tak svou kulturu držíme, nekoukáme se na českou TV, nečtu české noviny a na zprávy v češtině také nekoukám, vše v holandštině. Jedině počasí sleduji v češtině. Já pořád nejím knedlo, vepřo, zelo. Mně to nechutná. Takže já osobně také moc nepracuji na té integraci. Samozřejmě se budeme snažit, dáváme děti do školy, ale pořád se budeme cítit jako Holanďani.
- ZM: Samozřejmě nikdo po vás nechce, aby jste měnili svou identitu. Ale je to zajímavé.
- A1: Ano, je to zajímavé, že i po tak dlouhé době se stále zajímám o naši politiku v Holandsku. Já jsem studovala politiku. Tady v Čechách vím, kdo je prezident, znám ty základní fakta, ale to je vše. Nevím jaké programy mají politické strany. Docela ale sleduji ..X.. a Hradec. Ale spíš ten cestovní ruch, téma, co mě zajímá.
- ZM: Když si vzpomenete na ty samotné volby, když jste šla před komisi, čím jste se musela prokázat?
- A1: Já si myslím, že jsem ukazovala průkaz totožnosti ,ale oni potom nevěděli přesně, jak nás tam mají zapsat. Už si to moc nepamatují, zmatky nebyly, spíš nevěděli, jak nás mají zapsat. Oni samozřejmě věděli, že my můžeme volit, to šlo po celé vesnici, ale byly zmatky jak nás napsat, jestli pas a nebo doklad o trvalém pobytu. Protože my nemáme identifikační kartu, my máme pas a průkaz. Trochu zmatek byl, ale zvládli to.
- ZM: Vy jste byli tedy první cizinci, kteří šli k volbám?
- A1: Ano, my jsme tady jediná cizinci, kteří šli k volbám. Když už syn šel do školky, to už byl velký problém
- ZM: Ano?
- A1: On byl první cizinec, oni nevěděli, jak ho zapsat, jak to je, jak to je s pojišťovnou. Já jim říkala, vždyť on má ale všechny doklady jako Čech. My máme stejná práva. Oni jsou taky špatně informovaní. V Praze je to úplně něco jiného, tam mají hodně Vietnamců. Syn byl první cizinec taky ve školce a teď ve ..X.. je taky první cizinec. Často tam jsou děti, kteří mají ale smíšené rodiče. Když se syn narodil, taky byl problém, jak ho uvést v matrice. Praxe byla taková, že většinou se jednalo o ty smíšené páry, ale v našem případě ne, bylo to nové. To bylo docela komplikované. Nejdříve jsme dostali normální rodný list, ale na matrice už muselo být vše ověřené, všechna potřebná razítka třeba z MZV atd. Ale potom začal ten kolotoč. My se musíme nejdříve hlásit u cizinecké policie a ta chtěla nejdříve doklady z ambasády a ta to zase chtěla nejdřív z cizinecké policie. Je to hodně papírování, když už to ale člověk zná, tak to jde. O tomhle jsou ty lidi na úřadech taky hodně špatně informovaní.
- A to je přesně i s těmi volbami.
- ZM: Když jste šla k volbám, tak už jste tu žila docela dlouhou dobu. Jak jste na tom byla s jazykem? Když jste byla u těch voleb, rozuměla jste všemu? Přistupovali k Vám s ohledem na to, že třeba neznáte ten systém, vysvětlili vám to?

- A1: Ne, ale s tím jsem se už potkávala od začátku. Když jsem musela docházet na cizineckou policii, hrozně špatně tam mluvili anglicky nebo německy, nesnažili se. Já jsem si myslela, že dětem nechám obojí občanství a v 18ti se budou moci rozhodnout, které si nechají. Ale ono to nejde v Čechách. V USA, Austrálii by to šlo. V Holandsku to taky nejde.
- ZM: Měla jste tedy problém s vyplněním lístku?
- A1: Ne, tam byla uvedena jen jména a já jsem zaškrtnula jen jména, takže nebyl problém. Byl problém s tím, že jsem nevěděla, jak ten volební systém funguje. Nikdo mi nebyl schopný vysvětlit, jak to ve skutečnosti bude. A já potřebovala vědět, jak to je, abych podle toho volila. Je zajímavé, že obyčejný občan neví, jak to funguje. Nakonec jsem si zašla za starostou a ten mi to vysvětlil.
- ZM: Proč jste se teda rozhodla jít k volbám?
- A1: U mě to bylo jasné. Do státních voleb bych nešla, ale do krajských, kdybych mohla, tak bych šla.
- ZM: Takže to souvisí s tím, že se o tu obecní politiku zajímáte, ta celostátní už jde mimo Vás.
- A1: To bych si to musela prostudovat. Já si myslím, že každý, kdo má právo volit, by měl volit. Jinak totiž nemůže nadávat. Pokud jde volit, pak může nadávat. I když to pak dopadne třeba jinak, tak prostě člověk má to právo.
- ZM: Každý má právo projevit svůj názor. Takové ty argumenty: „no jo, když půjdu k volbám, tak stejně nic nezměním“, nejsou argumenty.
- A1: No, to ale není argument.
- ZM: Myslíte si, že důvodem, proč cizinci neprojevují zájem o účast ve volbách můžou být relativně přísné podmínky? Například ta standardní podmínka pěti let na získání povolení k trvalému pobytu?
- A1: Ale podle mě ta podmínka těch několika let je v pořádku. Jak člověk může jít volit, když to tady alespoň trochu nezná? A dnes po 5ti letech člověk dostane trvalý pobyt, to není moc. Dřív to bylo 10.
- ZM: Takže si nemyslíte, že přísnost podmínek by mohla být důvodem?
- A1: Ten kdo chce, ten se prostě projeví. Já si myslím, že časem budou víc volit. Znáám jeden pár, který má děti a který půjdou studovat. Já jsem se jich ptala, jestli by jsi s nima mohla udělat rozhovor, ale oni že prý s politikou nemají nic společného. „Já volit nebudu“. Tak alespoň to povíš, že volit nebudeš, ale oni, že ne.
- ZM: Ve vaší obci jste s manželem jediní cizinci?
- A1: Ano.
- ZM: Kolik má obec B1 obyvatel?
- A1: Méně než 500, 378 nebo 478 obyvatel.
- ZM: Žijí v okolí nějakí cizinci, třeba vaši známí?
- A1: Přemýšlím tedy, kdo má z mých známých trvalý pobyt. Pár jich má určitě přechodné. Ve vesnici poblíž žijí dva, kteří mají podle mě trvalý pobyt. Hodně jich nemá dořešené papíry, oni to nepotřebují. Já jsem to vše potřebovala pro podnikání. Tady je hodně Holanďanů.
- ZM: Čím to je, že zrovna tady v podkrkonoší?
- A1: Tady bylo hodně Holandských makléřů. Oni jsou buď v jižních Čechách, u Lipna. Tam jich je taky hodně, jeden tam má kemp Frinburg.
- ZM: Říká se, že holandská vláda podporuje stěhování svých obyvatel, je to pravda?
- A1: Ne, bylo by to fajn, ale vůbec ne. Já jsem to taky slyšela, ale není to pravda. A taky není pravda to, jak se říká, že my odcházíme, protože budeme za pár let pod vodou.

ZM: Váš manžel chodí volit?

A1: Ano, byl volit se mnou. My jsme nechtěli vyměnit starostu tak jsme šli oba.

ZM: Věděla jste, že máte i pasivní volební právo?

A1: Ne! Já bych šla, ale do kraje, ne do obce. Do obce nikdy nebudu kandidovat, protože to je hrozný. Současný pan starosta to dělá dobře a já bych se asi do funkce starosty nechtěla míchat. Možná v zastupitelstvu bych chtěla být, protože tam alespoň trochu má člověk ten vliv. U nás na vesnici je teď problém, že v zastupitelstvu je pár lidí, kteří to tam diktují a jen dva nebo tři, kteří jsou nezávislí. Ostatní poslouchají jednoho člověka a to je špatný. Proti tomu pan starosta hodně bojoval, ale teď už také méně, už nemá na to pořád tu sílu. Ten člověk není špatný, ale myslí si, že to co dělá je pravda a že ti ostatní jsou blbci. A to je škoda, ale to je asi v každé vesnici. V obci je hodně důležitý jakého mají starostu, jak je aktivní. Například ..X.. nebo ..X.. mají dobrého starostu. Ti se snaží, všude tahají peníze a to je v té obci potom hrozně znát. Naše obec je klidná obec. Oni hodně věcí organizují, ale mohli by ještě více a více se snažit získávat peníze. Být trochu víc profesionální, lepší.

ZM: Podle vás to teda pan starosta dělá dobře?

A1: Jo, on se snaží.

ZM: Vy máte 11 členné zastupitelstvo?

A1: Ano.

ZM: Neuvažovala jste někdy, že by jste si vzala české občanství?

A1: Ne. Já už tady bydlím skoro delší dobu než jsem bydlela v Holandsku.

ZM: V Holandsku jste chodila volit? Účastnila jste se všech voleb?

A1: Ano, já stále ještě volím. Jinak nemůžu nadávat.

ZM: Na základě vaší osobní zkušenosti, navrhovala byste nějaké změny v souvislosti s nabýváním volebního práva pro cizince?

A1: Já si myslím, že to není vůbec těžký, ale člověk nemá ty informace. Češi jsou schopní popsat celou stránku textu, ale ve skutečnosti tam nic neříct. Kdyby se na rovinu řeklo, tohle a tohle potřebujete, je to jasný. Navíc každý říká něco jiného. Jeden řekne A, druhý B a potom na sebe nadávají. Prostě jasně napsat, co je potřeba. Potom to není těžké, to papírování pak jde, když člověk ví, co bude potřebovat a kam musí jít. Ale zjistit, co je potřeba, to je šílený.

ZM: Člověka to pak dost odradí.

A1: Ano, například moje začátky u cizinecké policii. Ježíš, to bylo hrozný. Dva roky mi trvalo, než jsem získala přechodný pobyt. Když jsem pak řešila ten trvalý pobyt, to už bylo lepší, už jsem to trochu znala. Ale třeba když se měli děti narodit, to bylo papírování. Já jsem dokonce uvažovala, že porodím v Holandsku. Řešila jsem to minimálně 14 dní. Každý den jsem telefonovala a zjišťovala co a jak. Ani jeden člověk mi nebyl schopný říci, co potřebuji. A ten stejný problém je i s volbami, Prostě všechno mít jasně na papíře. Jak dostaneme trvalý pobyt, jak přechodný, jaký jsou možnosti. Já jsem třeba nevěděla, že mám právo kandidovat v komunálních volbách. Proč nemám volební právo i do kraje? Vždyť tu mám to trvalý bydliště a tak mám stejná práva a povinnosti jako Čech.

ZM: To nevím.

A1: Já se teď docela dost pohybuji v kraji, protože je tam více možností pro nás.

ZM: Komunikovala jsem se zástupci MV a ptala jsem se jich, jakým způsobem oni ty cizince informují o jejich volebním právu a bylo mi řečeno, že je informují prostřednictvím internetu a nebo telefonických dotazů.

A1: Ale jak? To mají na všechny cizince emailové adresy nebo jak?

- ZM: Ne, oni to mysleli tak, že ty informace zveřejňují na internetových stránkách. Vás osobně tehdy třeba napadlo se na tyto stránky podívat?
- A1: Ne, vůbec. Ale většinou ti lidi, co mají o tyto informace zájem tak se třeba ptají na své ambasádě. Jsou tam registrovaní. Vím, že na stránkách Holandské ambasády bylo něco napsáno o volbách.
- ZM: Ano, bylo to tam?
- A1: Ano.
- ZM: Když jste sem přijeli, tak jste teda hodně komunikovali s cizineckou ambasádou. Tam vás třeba nějak informovali?
- A1: Ne, vůbec.
- ZM: Takže to vůbec neřešili?
- A1: Ne, vůbec to neřešili. V ..X.. to ještě jde, ale v Hradci to je strašný, tam nemají zájem. Tam jsou opravdu správní úředníci. A to mě děsně rozčiluje. Nebo třeba na finančním úřadě. Oni tam mají být pro lidi, my tady v hotelu taky narazíme na různé lidi, ale alespoň jsme příjemní. Ale někdy ta komunikace, to bylo děsný. Alespoň dávat ty informace. My nejsme blbci, my jsme taky lidi.
- ZM: Mnohdy nejsou ochotní ani komunikovat s námi. To je ta nátura. Vždycky si říkám, proč to teda dělají, když je to nebaví.
- A1: Ano, přesně tak.
- ZM: Podle vás je teda tím hlavním problémem informovanost?
- A1: Ano.
- ZM: Myslíte si, že kdyby ty informace byly více dostupné, že by cizinci projevili větší zájem o účast ve volbách?
- A1: Ano. A ty informace by rozhodně měly být i v anglickém jazyce. Málo který cizinec mluví český když se sem přistěhuje.
- ZM: Jasný a nebo natolik, aby byl schopný porozumět tomu úřednímu jazyku.

Příloha č. 5: Přepis rozhovoru s respondentem A2

Přepis rozhovoru s respondentem A2

ZM: I am writing my final thesis and it's about the voting right of the foreigners in the localelections.

A2: I see, the council.

ZM: Yes and in my practical parts I should write about experience of the foreigners. Talk to them and find out what reasons do they have for their participation in the local elections. Most of the foreigners don't know that they have the right to vote in local elections and..

A2: I tell you, I voted once now. I started vere very late because I arrived here in 1993, its nearly 20 years.

ZM: Ok.

A2: It is very late to get involved, it should be after at least five years, they should vote for council. It is an important thing because when you live here you have a lot of problems around the house and it is good that you have a feeling that they take you serious.

ZM: That you can change something.

A2: I am very independent of course, I am very dependent on my wife cause she speaks czech and for communication of course you need czech.

ZM: Yes, especially in the small village.

A2: It is a pity that I came here quite late to new country. When you are younger it is much easier to learn their language. When you are younger, you have an ambition to get a job here or to have a business. But for me I came quite late and I had a carrier, I travelled a lot so I didn't see the purpose anymore to learn new language plus it is a country when they don't speak many foreing languages and if they see my face they go away.

ZM: Really?

A2: Yes, I have the experience cause they think oh, that si trouble.

ZM: Because you are foreigner

A2: Yeah, I travelled a lot and I lived in Australia by the way and of course Australia is an emigration country , you know, it is a young country. And there, it is a different thing completely different thing. And for me it was quite hard experience to see that people are not able to understand foreigners. That is what I can say, I am not blaming them cause I know the way they lived in communists regime. They are a little bit damaged.

ZM: They were forced to learn Russian.

A2: They are forced to much many things. I can say I am a hippy, and old hippy. When I was young I hitchhiked throug Europe. It is not very easy for me to live here, it is not only the language but the mentality. That is explanation you can use.

ZM: I can use everything what you tell me. Ok, so you have been living here for 20 years.

A2: And I have travelled here since 1982 so I know the old system very well and I have a hobby in history

ZM: Me too.

A2: Ok.

ZM: How long have you been living here in this village?

- A2: 20 years. It is my first stop. My wife's parents lived here, they died both, it is the reason. I live here without the church in the village, without the bank, without the supermarket. Do you understand, there is nothing. You need a real transport and I live here with one car for while and 10 years ago I was in depression. I need go out every day, so I travel to ..X.. every day. If I don't go I feel locked up, you know.
- ZM: It is normal, I guess.
- A2: Yes, I think so.
- ZM: How long have you had the permanent residence?
- A2: I married, when you get married you get straight the way the permanent residence.
- ZM: Really?
- A2: I have to ask my wife it is the normal way, when you married you get automatically the permanent citizenship. It took a little bit of a time, I don't remember.
- ZM: Ok, but it is not so difficult.
- A2: No.
- ZM: Are you only one foreigner here in the village?
- A2: There are people from Ukraine.
- ZM: But from the EU?
- A2: No. but I really understand how hard is for them to live in foreign country. The best is if you can live in the place where you are born. But for me, it gives me a lot of energy if I can experience new culture. I like history, What happened here was fascinating. The president Vaclav Havel was somebody for me.
- ZM: Yes, he was really somebody.
- ZM: Ok, do you still feel like Dutch?
- A2: I am very Dutch, I could take an Australian citizenship but I never did. I have never had the intention to give up my nationality. It is not in my way of thinking.
- ZM: So here, you are the only one foreigner? No more foreigners in the area around?
- A2: I know somebody in ..X.., I know ..X.. (respondentka A1). I see her on the top of the list. I admire her, she is an amazing. She has the right personality to create things. She had to tell you a lot of stories. When I see her I don't want to talk about the bureaucracy. I visit her to drink coffee.
- ZM: You like coffee, right?
- A2: It is a ritual. Drink coffee and see friends, it is part of my life. And I need a conversation. When I am in Thailand, in Australia I have a normal social life. Marriage is ok, but it is different thing. You need people outside your marriage and be a little bit crazy, sometimes.
- ZM: Sometimes it is good.
- ZM: When did you vote for the first time?
- A2: Last year. And I am paying the tax here too, that is important thing to say. I pay tax not in Holland but here.
- ZM: Why is that?
- A2: That is the agreement of EU.
- ZM: You have to pay tax at the country where you have the permanent residence?.
- A2: Yes, I think so I have my address here. They write me out in the Holland, I am out of the system. Not for everything. I am a permanent citizen here and I have to right to vote locally.
- ZM: And you can also vote for the European parliament.
- A2: Yes, but it is a Dutch site. And I am very angry about them, about EU.

- A2: In my opinion, you can use it for the future, I am very angry that they accepted the Romania and Bulgaria so easily. They were not in order. I know how much trouble the Czech Republic went through. They needed points, as you know, to collect points to be accepted. I have the feeling that they worked hard and reorganized many things. I know it caused my wife was involved in translation. But if I see how corrupted Romania and Bulgaria still is they should not give them money at all. The EU money is disappearing everywhere now. And the same is Greece. It is very stupid too. It is careless, it is stupid, even if it is your money. If you are working and this is your money and you buy a car or a bicycle, you look after it. But it was not money they earned themselves, they gave it away. They were not responsible enough to realize that it is the important thing because it is tax money.
- ZM: I think that they don't know how to be responsible.
- A2: No, they have different mentality.
- ZM: What was the reason why you voted in the election last year?
- A2: I wanted to be involved. I want to have the feeling, ehm, I am very Dutch, and it is a pity I don't speak Czech good enough to have a discussion. And I have been very frustrating about things that happened here. I had to push and tell my wife and of course she was fed up with that too, it is not pleasant, you know. But the Dutch are very straight forward, they can be very angry but very reasonable and at the end they want to make a deal. If I spoke Czech enough for good discussion I think starosta had very hard time.
- ZM: Yes?
- A2: Yeah, because he is not doing things he should do.
- ZM: The mayor is Mr. X?
- A2: I don't know his name by the way.
- ZM: How long has he been in the office?
- A2: Since I am here I have seen the same faces. He is educated, it is an important thing for him.
- A2: Not for me, because education is not to be in power. If you have a guy with good brain and logic opinion it can be OK too, practical man. I like changes, my opinion in politics after eight years they should move.
- ZM: Eight years?
- A2: Yeah, in politics, for every party, for everybody because otherwise it is not good, not healthy. You need in time a change, doesn't matter your party, you believe. I believe in opposition and I believe that opposition has a break to rule.
- ZM: To refresh it.
- A2: Yes, always, doesn't matter which party, we have democracy.
- ZM: Ok, so you were not satisfied with the representatives in your village?
- A2: No, you know, they can always use the excuse they have no money, do you understand?
- ZM: Yeah, we couldn't do it because we had no money.
- A2: Yes, sometimes they use it wrong, I cannot check but I have doubts, it is too easy. I know you can do a lot of things with low budget.
- ZM: If you want and if you know how to do it, you can do it.
- A2: You can always upgrade your communication, by the way. Go more to the people and talk to them.
- ZM: And they don't do it here?
- A2: Not enough, we have a problem, I show you, you can see it here. They ruined the whole road here and if there is a lot of rain and snow the water is coming

everywhere in the house too, now. That is a big problem because it is not in the house now but before it was everywhere and it is annoying. It is his job to stop the water from the „dent“. There is a system he can do without much money, he can stop the whole thing.

ZM: Ok, I see. So you wanted to be involved, change something.

A2: Yeah but I have one vote but still I am not a man who says I have no effect I don't vote, it is a very stupid way of thinking.

ZM: It is no argument.

A2: No, it is too easy. I always if I have a opportunity to vote in Holland and I am aware of everything there I do. You can't ignore politics because it makes the quality of life of people. It is a important thing.

ZM: You can't escape.

A2: There is no escape. To be honest there are some people I don't trust much out of experience. I don't trust politicians, bankers, real estate people. People who are in the politics, one day they say it is red the other day they say it is yellow. I don't admire them.

ZM: Most of the time they don't do the things which you should admire.

A2: It is a ritual to be voted, it is popular.

ZM: Ok, before you could vote you had to ask for the sign up for the voter register., list of the all foreign voters.

A2: I don't know that list.

ZM: But you voted and..

A2: I voted.

ZM: Yes.

A2: Yeah. They had to enlist me otherwise I couldn't vote, it's a system.

ZM: You had to ask for it, they didn't tell you?

A2: No, they sent me a letter, I think, that I can vote now. I need my wife to know how the order is, but I think it is not so. I think they sent me a letter that I could vote now, it was ok.

ZM: Do you remember if during the day of election there were any problems? Like with the way how to write your name down or something, It is not so common.

A2: They always have a problem. I always have to spell my name in English.

ZM: I know some stories that when they voted they didn't know which ID numbers they should write the down.

A2: I have this problem with my health card, it is different.

ZM: So during the election there were no big problem?

A2: No, but don't forget my wife is organizing a lot. And I am very happy with it.

A2: The service mentality is much higher in western Europe than here. Here after the communist system people need the education to know what it's to be friendly and giving the service.

ZM: Here, they have really big problem with it.

A2: I can understand it. If you come in Thailand, everybody is smiling and I tell you, that gives a lot of energy.

ZM: The smile doesn't cost anything.

A2: No. Do you know why people in service in USA are friendly, cause they are tipped. If you have a low salary and you can give more money by giving the service you are more friendlier. It helps.

ZM: Money always helps.

A2: Yeah, but I don't mind.

- A2: I was not here for career I was here to make my wife happy cause she looked after her parents.
- ZM: Ok, back to the election. So during the day of election your wife told you everything, how to vote, how it works, she explained you who is on the list etc.
- A2: Yes. We voted for the other starosta cause how I said before the eight year in the office is enough for everybody. We wanted the change, somebody from the village but he has so many strings to pull, he knows so much people so it is not hard for him to stay in the power. Because he is in the coopeation, he is traveling eveywhere, so he knows enough people to stay in power. I think it is not a good think to keep him in a power. There should be a rule that after eight years, they should be changed in the office. He shoudl help them to find another one too. I don't blame him, I blame the system. For healthy politics it would be better to have a rule that after eight years they should be removed.
- ZM: Do you know how old is the mayor?
- A2: He is younger than my wife, so I think that he is fifty five, I am not sure. In this types of organizations, villages, it is hard to get chance than it is in the bigger cities.
- ZM: Ok, what do you think that is the reason why other foreigners, who have the permanent residence, don't have the feeling to participate in local elections?
- A2: It depends how they married. I am married with Czech lady, but if you are two Dutch people you don't have the intention, I think.
- ZM: But your friend (respondentka A1) who introduced me to you, they are two Dutch.
- A2: Yeah, but they have business here, it is different. They have children here, they have intention to stay here. They are here in their full life. They are educated, it is important thing too. But the other Dutch people, the are here on their retirement, they have little bit of business, they camping etc. They have another intention. I have a children here, wife and we have a different Dutch attitude.
- ZM: Some of the Dutch people they stay here for their retirement, right?
- A2: Yes, or they are fed up with the Holland. It is a small country with too many people. Here, it is very relaxing, traffic, everything. They are careless.
- ZM: Do you think that the way how the foreigners are informed about their opportunity to vote can be the reason?
- A2: It is a bad information. I like to see it at least in English. To see what my rules are. There are not enough translations about official things.
- ZM: You are lucky that you have a Czech wife.
- A2: Yeah, of course. When the letter comes in Czech, my wife translates it for me, talks about it and organizes everything. I am lucky, but I should be more approached. General, if there is council election in English, separate from my wife and give the explanation in English or German, in two languages. It should be, for the approach, it gives good feeling too.
- ZM: So there should be made some changes, improvements in this?
- A2: I am sure. That is an important thing too, that is good for them too. So that they are somebody.
- ZM: And do you remember when you arrived if some officers informed you about your rights or something?
- A2: Of course, my wife is in the council she introduced me to the starosta. So my involvement is completely different. I said, go to the council, so we had a lot of experience. When new people come to the area we visit them together. I went with the notes around the houses and tell them about the things what happend in

the council. You need here a website of the council who tells in Czech and in Dutch and English and German what is going on. If there si something happend I cannot find the back in the news. So what is involvement? They have a public places close to the bus station, but you don't go to the bus station to read what is going on. It should be/can on the internet in the differemt languages. You can check on the people. It is not very hard to do something like this.

ZM: Do you know that you have also the right to stand as candidate?

A2: I know, it is European right.

ZM: Did you think about it?

A2: No, not at all.

ZM: Why?

A2: Imagine I sit there, I don't like meetings. I see myself talking English to Czech people, who don't understand English, that is not good thing for meeting. But I like the idea, I support but I am not able to get this type of involvement.

ZM: If they were able to speak English will you think about it?

A2: Yeah, I would think about it. I know a lot about councils. I had studied how it was working and I liked it. It is fantastic that you have a power to change things.

ZM: I am thinking If I have more questions. Have you ever thought about getting Czech citizenship?

A2: I don't see the purpose. I am happy that my children have two citizenships. And Dutch nationalities I think is one of the best nationality. The Swiss is good too. The Dutch have good name in the world. Little bit too much marihuana, but ok.

ZM: I was for half year in Holland."

A2: Yes, where?

ZM: In Maastricht.

A2: Nice. I like Maastricht, beautiful, nice pubs.

ZM: Yes, pubs everywhere.

A2: I like my country, I know it very well but i tis a country where you grow up, you have the education and then you have to go cause it is too small, no advanture. It is too over organized.

ZM: What about the gossips that Dutch people run away cause you will be drawn?

A2: If one nation knows about water, it is Holland. People are easily scared. But I like this joke.

ZM: Ok, so it is just a joke.

A2: Joke but I like it. Without jokes no fun.

ZM: Yeah.

A2: Come in! She has some questions on you too. I know that you are busy.

A2: I am happy that my children grew up here. That is important thing.

ZM: They speak Czech, right?

A2: Yes!

ZM: Ok, I think that I don't have more questions.

A2: Ok, are you happy? If I can help you with something else, let me know.

ZM: Thank you very much.

Příloha č. 7: Přepis rozhovoru s respondentkou A3

Přepis rozhovoru s respondentkou A3

- ZM: I am writing my final thesis and it is about the voting rights of the foreigners in the local elections here in Czech Republic because the foreigners who have the permanent residence here they have this right to vote.
- A3: Yes, I understand but I hope I can help you because we have the residence here for permanent but we didn't even know that we could vote.
- ZM: That is also important for me, to meet somebody who didn't know about this right.
- A3: I really didn't know that we have this possibility. We are really busy with our work and we all the time say we need to look on zprávy from Czech Republic because we have here only the Dutch TV. So it is also important for us and then we can know more about politics because we don't really know that much.
- ZM: The most of the Dutch people who I talked with still read more Dutch than Czech news, so it is normal.
- A3: Ok, yes, I know about politics in Holland but not about in Czech. I know just the basic information, like how the Czech president looks like or something like this but I don't know the details.
- ZM: Ok, so you have the permanent residence here?
- A3: Yes.
- ZM: And for how long? When did you get it?
- A3: We came to live here 7 years ago, then we got it for five years and I think that we have now for two years permanent stay. And we have here three children.
- ZM: For permanent residence you have to stay here for five years then you can ask for it.
- A3: Yeah.
- ZM: You could participate in the last election but you didn't know about it?
- A3: No. We have to know the details and we didn't know it. But we really would like to in the future, my son is going to school. We can understand when people are talking Czech but we can't read it and write it.
- ZM: I see.
- A3: So that is the first problem we have to take care of and then our son is going to school. We will take the lesson with him. And we would like to have the Czech TV. As I said last years we have been building our company so we were really busy.
- ZM: Can you remember the time when you were trying to get the permanent residence, if there were any problems? If everything was ok?
- A3: No, I don't remember.
- ZM: Did you know all details how to ask for the permanent residence?
- A3: First year we have an adviser here so he helped us with our permission for our first five years and after that I just had to fill in some papers to get the permanent residence.
- ZM: From where was the adviser?
- A3: ..X..
- ZM: So he/she came and helped you with everything?
- A3: We bought the house from him so he did everything for us.

- ZM: So you personally didn't have the problem with getting the permanent residence?
- A3: No.
- ZM: Ok, so you have been here for seven years.
- A3: Yes.
- ZM: When you were in Holland did you live in small village like this one?
- A3: We lived in a small village near a bigger village. It was small but it was not like here.
- ZM: So it is big change for you?
- A3: Yes, but we like it here very much. That's why we also decided to have our kids here because when we came here we didn't know if we would stay here, if everything is going ok. But company is going ok so that's why we stayed here and have three kids here.
- ZM: Yes, I saw some pictures on the internet.
- ZM: So, how many more foreigners live here? Are you only one here?
- A3: From our family yes.
- ZM: What about the other nationalities?
- A3: We are working for some people who have their houses here, but they live in Holland. So maybe you saw three new wooden houses, this is from Dutch people. They rent these houses and we help them with it. But there are also people who have the campsite in ..X.. and they live there. They are older so they are here for their retirement. When we came here they had the camp already but they didn't live there but now they live there.
- ZM: So not many foreigners live around here?
- A3: In ..X.. there is also one family with camp, they are also Dutch and I think that on the other side of our village there are also some foreigners who has the camp but they only came here in May until September so I don't really know if they live here.
- ZM: Ok, the reason why you didn't vote is because you didn't know about it, right?
- A3: Yes.
- ZM: If you have known about it, would you participate in the election?
- A3: How I said I don't know the details, I am not into it so what can I vote then. Maybe if we live here about ten years and we communicate more in Czech and understand it then yes because in Holland we used to vote.
- ZM: Do you still vote in Holland?
- A3: No, not anymore, why. But If, yes that is the if. Next time I think. We don't know about the situation here.
- ZM: For your business here it is good to have chance, to change something in the council.
- A3: That is true but we are satisfied with our mayor. He is really helping us so we don't have any problems. He is also doing a lot for tourists, they have new plan. They are working on new multifunctional field where you can play tennis etc. and he immediately contacted us if we were interested. So everything is ok, he is very good. So that's why I don't need to vote for someone else.
- ZM: You are satisfied with the way how he works for the village?
- A3: Yeah. They are doing a lot for tourists so. They repaired the whole road to the near lake and now it is very easy to reach the lake so.
- ZM: For your business it is good cause you know what you can offer your visitors.
- A3: Yes, I can put it on the internet.
- ZM: It is very good.

- A3: But it is also good that we can vote and have some influence but we are satisfied now.
- ZM: Ok, would you change, (hypothetically, the way how foreigners are informed about their voting rights? Do you think that the council should have told you that you have the right to vote? Do you think that it should work like this?
- A3: I didn't even think about it. No, I don't think so, maybe I have to find the informatin by myself, if I am interested. No I don't think they should do it, no.
- ZM: Ok, so you don't think that this is the problem.
- A3: No. What I didn't understand, the foreigners have only the possibility to vote in the local elections?
- ZM: Yes, only in local elections and European Parliament.
- A3: Ok, than it's how I said we are satisfied with this mayor but we don't know the others.
- ZM: The language can be the reason why you don't know the others.
- A3: Yeah, we can't read noviny from our village or something.
- ZM: I see. Are they able to speak English here in the village?
- A3: Tady ne, no.
- ZM: No? Not even the mayor?
- A3: No. But it was good for us that they can't speak English because we have to speak Czech.
- ZM: Yeah, you have the pressure to learn it.
- A3: Yeah.
- ZM: So what would be the reason why you would like to vote?
- A3: Little influence.
- ZM: What else can be the reason?
- A3: Maybe just this.
- ZM: You can also stand as the candidate.
- A3: But I am not interested in this.
- ZM: No?
- A3: Not in this.
- ZM: Would you think about getting the Czech citizenship?
- A3: Can you have both or not?
- ZM: I am not sure but I think that you can't have two citizenships here in Czech.
- A3: Can't have it?
- ZM: I think so.
- A3: I think so too but we didn't sort that out. Maybe there are some reasons that should be good for us but I don't know, we didn't sort it out. We don't know what the advantages are.
- ZM: Most of the Dutch people who I talked with they said that they still felt more Dutch than Czech. Is it the same with you?
- A3: I have children here, I don't know if they have the children here or how old are they. I was 25 when I came here and then we got the children here. Of course the language problem, we can't read and everything so we still have the feeling with Dutch but we also like it here. We have friends here so it is not that I am feeling more Dutch. We are really getting along with the people.
- ZM: Ok.
- A3: And the children they speak Czech very fluently.
- ZM: Yeah.
- A3: I hope that what I am saying will be usefull for you.
- ZM: Yes, don't worry about it. I am just thinking about more questions.

- ZM: So the council here, the officers they didn't informed you that you have the right to vote?
- A3: No, we didn't speak about it.
- ZM: When you arrived in Czech Republic di you have problems with the czech institutions, offices, foreign police?
- A3: Foreign police.
- ZM: Yeah, did you have any problems there or they were fine?
- A3: They were really nice what I remember.
- ZM: So you didn't have any problems?
- A3: No,maybe one. The last time I was there for the permanent residence they were really nice, they helped me with everything, with filling in the papers.
- ZM: Ok and they informed you about your rights you have here?
- A3: I don't remember.
- ZM: You don't remember?
- A3: No.
- ZM: I was talking to somebody from Ministry of the Interior and I asked them how they inform the foreigners about their rights and they wrote me that they put the information on the internet.
- A3: Yeah and they don't do it or?
- ZM: So when you arrived were you thinking that you can look on the internet and find the information there?
- A3: No.
- ZM: No, you didn't think about it?
- A3: No, because people don't know where to look or where they can find it.
- ZM: Yes, I have the same feeling.
- A3: And is it on their websites?
- ZM: Something is really there. And it is in Czech, English and Russian I think.
- A3: Ok, we didn't even look at it.
- ZM: You didn't think that you could have the voting right?
- A3: No.
- ZM: For me it looks like that they should tell the foreigners that they have to look on the website and if the foreigners are interested they will find the information there.
- A3: It is about communication.
- ZM: I know that in other countries of EU the conditions for the voting rights are not so hard like it is in Czech Republic.
- A3: What do you mean by hard?
- ZM: More difficult. Like here in Czech for permanent residence you have to stay here for five years and in other countries it is not so diffucult, just maybe two years. So could you think about it? If it is good, is the five years ok or if it should be less or more?
- A3: Are they doing that after five years? For me it was quick, after five years I got the permanent residence.
- ZM: For you it doesn't look hard.
- A3: No. Maybe I am wrong but..
- ZM: No, it is your opinion, it can't be wrong.
- A3: It is only the procedure and it doesn't matter if it is two years, three or five years I think.
- ZM: I see. Here in the village are there more than Dutch foreigners?
- A3: Yeah, Maďarsko, Slovenská.

- ZM: Ok. You don't have any dutch community here?
- A3: No, I don't like community. We are living here in Czech and we are living like Czech.
- ZM: I see.
- A3: We know people who have the house in ..X.. . If they are here they come by. We have normal contact but we don't want to have the community, to come together or something like this.
- ZM: Here in Czech we are saying that the Dutch people are leaving the country because you will be drawn. Is it true?
- A3: They are saying it, it was not our reason, I don't know the others' reasons. Maybe one day will be the part of Holland drawn but it takes some time.
- ZM: And I also heard that your government helps Dutch people to leave the country, is it true?
- A3: I really don't know. We didn't receive any of helps so. We don't know about it.
- ZM: Ok, I think that's it. I don't have more questions. Well, maybe, the next election will be in two/three years. Do you think, if everything will be ok, about your participation.
- A3: Yeah, maybe. But I don't think that the mayor can be still in the office, there must be some hranice?
- ZM: I think that there is no rule that he has to be changed in the office after some years.
- A3: So maybe I will vote. I am opened because it is important and it is small village so the influence can be big.
- ZM: So you don't use the arguments like the others that ..
- A3: It doesn't help?
- ZM: Yeah.
- A3: No, why?
- ZM: Ok, you are reasonable. Ok, I think that is all, thank you very much.
- A3: I hope it will help you.

Příloha č. 8: Přepis rozhovoru s respondentem A4

Přepis rozhovoru s respondentem A4

- ZM: Vy jste teda z Holandska.
- A4: No, jsem.
- ZM: Jak dlouho už tady žijete?
- A4: Čtyři roky. Čtyři a půl.
- ZM: Máte tedy povolení k trvalému pobytu?
- A4: Mám.
- ZM: Dobře a mohl byste si vzpomenout, není to tak dávno, jak to ve vašem případě probíhalo, když jste žádal o to povolení? Jestli vás provázely nějaké problémy?
- A4: Ne, fajn, byrokracii tady musíš dělat, to jsou povinnosti a já si myslím že to je dobrý, že se to musí dělat. To je pouze formální a šlo to dobře a rychle. Lidi byli ochotní, bylo to docela fajn takže neměl jsem žádný problém s tím, takže to šlo dobře. Nejdřív jsem se myslím hlásil u cizinecké policie, že jsem tady. Potřebovali ode mne pas a věci jako kde jsem se narodil atd. To si už nepamatuju jak dlouho to trvalo, ale šlo to rychle.
- ZM: Ano a když jste přijel do Čech, samozřejmě že takové věci, jako že se cizinec musí hlásit, to je jasný, ale znal jste všechny podrobnosti a náležitosti, které jste musel mít a splnit aby jste mohl o to povolení o trvalý pobyt zažádat předem nebo jste zažil tak trochu chaos, kdy jste si říkal, že chcete trvalý pobyt, ale nevíte jako ho získat? Máte pocit, že jste byl dostatečně informován?
- A4: Jsem do toho šel a postupně jsem byl chytřejší. Nebo dostanete postupem víc informací, takže, ale ne všechno najednou. Ale neměl jsme pocit, že mi něco chybí.
- ZM: Že byste nějak úplně tápal to se nestalo?
- A4: Ne, ne, netápal jsem, šlo to dobře. Byl jsem spokojený, akorát jsem musel třeba, teď jsem dostal nový pas, tak jsme to hlásil. To mi nikdo neřekl, ale samotného mě to napadlo.
- ZM: Od kdy tedy máte povolení k trvalému pobytu?
- A4: To šlo docela rychle. Myslím že během měsíce to bylo všechno hotové.
- ZM: Já jsem myslela, že je podmínka několika let pobytu aby cizinec získal trvalý pobyt.
- A4: Ne, já jsem tu měl hlášené bydliště, moje manželka je Češka.
- ZM: Aha, takže ten proces byl rychlejší.
- A4: Asi jo. A jsem samozřejmě z Evropské unie, takže to svým způsobem pomáhá. Nebyl jsem brán jako emigrant, že utíkám, takže.
- ZM: Podle mého názoru to, že vaše žena je Češka, muselo celý ten proces urychlit.
- A4: To asi neurychlilo ale zjednodušilo.
- ZM: Víte třeba kolik dalších cizinců žije tady v obci?
- A4: Já nevím, pět, tři, čtyři. Možná asi pět na trvalo.
- ZM: A jsou to cizinci spíše z Evropské unie?
- A4: Jsou tady ještě Ukrajinci a ty tady jsou asi na trvalo, protože tady žijou už dlouho.
- ZM: Rozhodně těch cizinců je tady tedy málo.
- A4: Málo. Já nemám moc kontaktů, vlastně nehledám kontakt s těmi lidmi.
- ZM: Věděl jste že máte volební právo, když jste získal ten trvalý pobyt?

- A4: Když má na to člověk právo tak dostane automaticky dopis, přihlášku nebo pozvánku, nevím co dostane, ale myslím, že jsem něco dostal. Protože když jsme bydleli v Holandsku tak moje žena tam měla také trvalé bydliště, neměla holandský pas, takže to měla stejné jako já teď a taky měla právo volit v komunálních volbách. A tak to je tady asi stejný, ale já jsem to moc nesledoval. A vlastně jsem ani nedostal pozvánku na to, myslím že.
- ZM: Byl jste tedy volit?
- A4: Ne, já jsem nevěděl jak to udělat. Jak moje žena dostala pozvánku, takový oznámení, že tady je ta volba, a já jsem to nedostal, tak jsem to bral normálně, že to asi pro mě neplatí. Ale možná, že jsem to dostal, nevím.
- ZM: Ono to funguje tak že právě cizinci se sami musejí na úřadě zaregistrovat. Musí sám projevit zájem a teprve na základě toho zapsání přijde ta informace o těch volbách. Tady je právě ten problém té neinformovanosti. Cizinci třeba nedojde, že by to právo mohl mít nebo dokonce má a že se do seznamu musí nechat zapsat sám.
- A4: To jsem si právě neuvědomil a ani nevím, kde bych to mohl hlásit, že mám zájem. To víš nebo?
- ZM: Stačí jen zajít na úřad, nejspíš za člověkem, co má na starosti evidenci obyvatel. Ve skutečnosti je to teda hrozně jednoduchý.
- A4: Aha.
- ZM: Takže jste nevěděl, že můžete volit. A kdyby jste o tom věděl, šel byste teoreticky volit? Chtěl byste se nějakým způsobem angažovat?
- A4: Tak asi jo, jako. Tak samozřejmě je to taky moje město, takže.
- ZM: A vaše žena byla volit?
- A4: Byla. Samozřejmě je to těžký, protože to je jenom jeden hlas. Na druhou stranu, kdyby každý takhle myslel tak nikdo nebude volit.
- ZM: Právě.
- A4: Jo, tak proč ne. Je to v mém zájmu, aby to tady bylo trošku hezčí.
- ZM: Ono se říká, že když člověk nejde volit, tak pak nemůže moc nadávat.
- A4: To já nedělám. Mám nápady, ale tohle nedělám.
- ZM: Vy osobně jste třeba spokojený se současným zastupitelstvem?
- A4: Oni moc aktivní nejsou, co se týče toho vymyslet nové věci. Docela dělají to, co mají dělat a asi to dělají dobře, ale jestli dělají dobré věci, tak to je další otázka. Naše město je přímo v horách, tak by tu měl být větší důraz na ten turistický ruch. Máme co nabízet, tak proč to tady nějak neoživit. Ten celý vzhled toho města si myslím není úplně ideální, není to moc pro turisty lákavé. Všechno tady je, ale aby to všechno vypadalo hezky, ale aby tu bylo něco navíc, co by ty turisty sem táhlo, tady moc nevidím, no. Ale nápady na to mám, ale standardně je odpověď že na to nemáme peníze, takže.
- ZM: Jasný, to tak bývá. Ty změny se tady nějakým způsobem dělají. Že by vám v tom zastupitelstvu někdo vyloženě vadil, to ne?
- A4: Ne, ne. To si zase myslím, že jsou všichni příjemní lidi, ale to nemá nic společného s tím, jestli je člověk schopný. To jsou odlišné věci, ale samozřejmě když vidíš náš dům, tak jsme do toho taky museli investovat, tak to samé platí na všechno. Nejdříve musíš do toho investovat a pak přijde výsledek. Oni se snaží, ale mohli by víc.
- ZM: Vždycky to jde víc.
- A4: Je to hodně i o tom získávání peněz z Evropské unie, zatáhnout do toho podnikatele, zapojit je, spojit se s jinými městy. Já rozsvítím, aby jsi viděla na ty otázky.

- ZM: Děkuju, já si je už stejně skoro všechny pamatuju.
- A4: Dobře, co máš dál? Už jsme u konce?
- ZM: Ne.
- A4: Já si dělám srandu.
- ZM: Je vám líto, vadí vám, že třeba ze strany vašeho úřadu nebo nějakých dalších institucí nefunguje větší informovanost o tom volebním právu? Že si řeknete: ty jo, kdyby to někde napsali, více o tom informovali, tak..
- A4: Tak možná obráceně. Proč o tom neinformují nebo proč to není nastavené automaticky. Ty úřady by měly mezi sebou více komunikovat nebo připojit ty databáze aby měly přístup k tomu, kdo tady je, kdo tady žije, kdo tady má právo. Tak samozřejmě když má člověk právo tak proč má ještě hlásit, že o tom má zájem. Moje žena také nemusí hlásit, že tady má zájem volit.
- ZM: Jasný, to rozhodnutí je pak jen na ní.
- A4: Tak a to si myslím, že by mělo být nastaveno automaticky.
- ZM: Takže si myslíte, že by tohle bylo potřeba změnit, udělat jinak?
- A4: Že by to mohli nastavit automaticky.
- ZM: Aby se tedy ty registry propojily a aby ti, co mají to právo o tom byli informováni automaticky?
- A4: Přesně tak, to je lepší. A ne informovat. Prostě hned, předpokládat, že ten člověk má zájem. Přeskočit ten krok, že nejdřív se musí na úřad a pak teprve dostane tu pozvánku k volbám. Hned dostat tu pozvánku.
- ZM: Jasný.
- A4: To by bylo lepší, že jo. Tím pádem nemusí informovat, protože to zapomínají, že jo.
- ZM: Myslíte si, že podmínky, jak jsou pro cizince nastaveny pro přiznání volebního práva, jsou obtížné? Ve vašem případě to bylo rychlejší, protože máte za ženu Češku, ale ostatní cizinci musí zpravidla splnit podmínku 5ti let pobytu a pak teprve můžou získat to povolení. Je to podle vás přísné pravidlo? V některých ostatních státech Unie je ta podmínka třeba jen dva roky.
- A4: To záleží, kdo tam je, jaký lidi přijdou, co tady dělají. Když člověk přijde, aby mohl přispět, aby celá společnost, celý stát prosperuje, tak nevidím důvod proč to omezit. Ale samozřejmě přijdou i lidi jen proto, aby něco získali. Takže musí být opatrnější aby to hned nedali na základě bydliště, ale záleží samozřejmě na dalších podmínkách. Trvalý pobyt určitě není jediná podmínka. Taky jsou další věci, jako když tady můžeš žít a podnikat, když tam není omezení, tak to je pouze formalita, tak to za rok nebo za pět obnovíš. Ale když hraješ tu hru správně tak není žádný zákaz, aby tady v Čechách mohl žít déle. To ale asi není na mě. Já ty podmínky netvořím, takže.
- ZM: Ale třeba jestli vám osobně těch pět let přijde jako dlouhá doba?
- A4: To si myslím, že ne. V Holandsku to je myslím taky pět let.
- ZM: Ano, máte to stejně. Ale jsou i státy, které mají délku pobytu kratší a pak se vedou diskuze, že to je zbytečně přísný, že cizinci prostě nemají zájem, protože musí dlouho čekat a tak podobně.
- A4: To je další věc, že nesmí být překážkou pro ty, kteří mají opravdu zájem to tady podpořit nebo studovat nebo cokoliv. Je to vždy o nějakém kompromisu.
- ZM: Co si myslíte že může být důvodem, proč cizinec nejde volit?
- A4: Proč by jako nešel?
- ZM: Ano.
- A4: Tak je asi divný, že by člověk chtěl mít trvalý pobyt jenom aby mohl volit. Ale tak většina lidí nemá tolik zájem o politiku. Když vidím, jak se momentálně

chovají ve vládě, tak se ani nedivím, protože to jsou opravdu banditi. Omlouvám se. Jsou samozřejmě taky seriózní lidí, ale jsou tam opravdu i takoví jako momentálně jeden za druhým.

ZM: Takže důvodem může být taková ta nechut' se na tom podílet?

A4: Když to člověk takhle vidí z dálky, tak by si to mohl myslet, no. Ale zase to je na celý ten stát, takže to jsou lidi docela daleko od nás, ale komunální volby jsou trochu blíž, takže to se cítí člověk skoro osobně. To by asi mohl být ten jeden případ a nebo nevím.

ZM: Jestli vás prostě jen něco napadne.

A4: Nemá čas, třeba, já nevím.

ZM: V Holandsku jste chodil k volbám?

A4: Vždycky.

ZM: A stále tam ještě můžete volit?

A4: Ano, ještě můžu na parlament, to můžu.

ZM: Volíte?

A4: To je ještě složitější, protože to musí člověk hlásit u ambasády Už to ale trochu zjednodušily, že se můžeš hlásit přes internet.

ZM: Máte i pasivní volební právo. Lákalo by vás se podílet na té správě obce?

A4: Ne, protože tam jsou hodně ty povinnosti. Třeba starosta, musí docela znát český zákony, komunikovat s různými odděleními, hasiči, policie, škola, školka.

ZM: Ten člověk musí mít prostě přehled.

A4: No, to není jen tak. I když to občas vypadá, že je to jen tak, ale opravdu to tak není, Ten člověk má s tím starosti a nejsem ten správný, si myslím. Za prvé neumím krásně česky a za druhé ty znalosti, jak tam jsou podmínkou, tak nemám.

ZM: Takže žádné takové ambice nemáte?

A4: Ne, ne. Kdyby mě všichni chtěli a přišli sem. Ne, ani bych na to neměl čas.

ZM: V Holandsku jste také bydleli v malém městě jako v Česku?

A4: Ne, tam jsme bydleli ve velkém městě.

ZM: Byla to velká změna?

A4: Je, obrovský skok, to jo, no.

ZM: A takové ty vtipy, že se říká, že Holanďané odcházejí kvůli tomu, že budete zaplavení?

A4: Ha, to jsem tady zažil víckrát než tam. Ne, to nehrozí, tolik. Samozřejmě celý svět má hrozbu že jednou skončí.

ZM: To jsou takové ty vtípky.

A4: Taky jsem slyšel, že jsem dostal příspěvek na odstěhování, to je další věc.

ZM: Ano, na to jsem se chtěla taky zeptat. Vy se teda máte.

A4: To taky není pravda.

ZM: Jsou ještě další vtipy který o vás kolují?

A4: Že jsme bohatí, to ale taky není pravda, člověk taky musí pracovat.

ZM: Mě napadla ještě jedna otázka. Možná že jsme na to už částečně odpověděli, ale jestli by vás napadly nějaké změny, které by bylo vhodné provést právě v souvislosti s tím volebním právem? Říkal jste o těch registrech a tak jestli by vás ještě něco napadlo?

A4: Tím pádem už ani nemůže, protože to už musí chodit volit a nebo nechodit. Člověk o tom asi neví. Za B, jaká je tam ta cesta, že jo. Myslím, že to všechno je zbytečné.

ZM: Jasný. Já teda moc děkuju, že jste mi věnoval čas.

A4: Jsem rád, že jsi přišla.

Příloha č. 9: Přepis rozhovoru se starostou obce B1

Přepis rozhovoru se starostou obce B1⁶³

- ZM: Zrovna před chvílí jsem byla za paní A1 a zjistila jsem, že ona s manželem tu jsou jediní cizinci.
- B1: Máme tady ještě chalupáře, ale jinak jich tu moc není. S mojí kolegyní jsme to řešili, protože ona dělá více tu evidenci než já. No a moc jsme se těch cizinců tady nedobrali.
- ZM: A teda jen paní A1 s manželem mají v obci trvalý pobyt, je to tak?
- C: No já nevím, jestli se tomu říká trvalý pobyt. Oni říkají, že u těch cizinců to jako není trvalý pobyt.
- B1: Ono se to nazývá trošku jinak, ale má to s tím bydlením tady. Ten chalupář ten ne, ten sem jezdí jenom na chalupu.
- ZM: Dobře, pokud ona je tady hlášena k trvalému pobytu, dejme tomu že to tak nazveme, je teda někde centrálně vedena, musí sama přijít na úřad a zaevidovat se a nebo se to děje automaticky?
- B1: Co se týká voleb?
- ZM: Teď to myslím v souvislosti s tím trvalým obytem.
- B1: Jak my tady máme vedenou paní A1? (pozn. ptá se starosta kolegyně).
- C: Údaje o paní A1 přišly z cizinecké policie. Přijde to jako v případě všech ostatních obyvatel. Ona je vedená jako z té cizinecké policie. Já nemůžu říci, že tady má trvalý pobyt.
- ZM: K vám tedy přijde ta informace, že má ten trvalý pobyt. Ona sama to nemusí nějak řešit.
- C: Ne, přesně tak. Od nich to k nám přijde. Já ten jejich postup nevím.
- B1: Ona je registrovaná na základě průkazu pobytu.
- ZM: Já to zase tak podrobně nepotřebuji, spíš mi jde o to, jestli...
- C: Já si myslím, že ona se nahlásí na té cizinecké policii, že teda tady bydlí, v obci B1, číslo popisné. Oni ji tam vystaví nějaký průkaz nebo něco a nám to přijde jako hlášení. Já to hlášení zaregistruji, že teda ona je tady. Ale nedá se říci, že to je trvalý pobyt.
- B1: Ona to má jako povolení k pobytu. Na základě průkazu o povolení k pobytu.
- C: My když tady dáváme hlášení, kolik tady máme obyvatel, tak tihle cizinci se do toho neuvádějí.
- ZM: Ty se teda uvádějí zvlášť?
- C: Zrovna tak, když se jí narodily děti. Nám automaticky z toho registru přišlo, že se jí narodilo dítě tam a tam. My ho zapíšeme, ale nevedeme ho jako trvalým obytem.
- ZM: Dobře. V souvislosti s volbami, když paní A1 projevila zájem se voleb účastnit, tak musela zajít na městský úřad a nechat se zapsat do dodatku ke stálému seznamu voličů, je to tak?
- C: No, ona pak nakonec nevolila.
- B1: Ona projevila zájem, ale pak nepřišla.
- C: Já nevím, jestli někam neodjela nebo něco. Pak se musí zapsat do toho dodatku, a to je vlastně jenom když se jedná o volby do Evropského parlamentu.

⁶³ Tomuto rozhovoru byla přítomna další pracovnice obecního úřadu. V přepisu bude vystupovat pod písmenem C.

- ZM: Ne, ona může právě volit i v komunálních volbách.
- C: No, tak to já jsem si myslela, že do obcí volit nemůže.
- B1: Ne, ona může právě taky volit v obcích.
- ZM: Může volit do Evropského parlamentu a v obecních volbách.
- B1: Ona právě v loňském roce projevila ten zájem o volby, ale nevím, jestli nebyla nějak pryč, protože říkala, že příští volby určitě přijde.
- C: Ona musí být teda vedena v nějakém zvláštním seznamu, protože ona nemůže být v normálním seznamu, protože ona tam není. Ona není v seznamu voličů, který mi vyjíždíme na volby, takže musí být v nějakým zvláštní seznam pro cizince, kteří volí zastupitelstvo v obcích.
- ZM: Paní A1 mi ale tvrdila, že u voleb byla.
- C: Já si myslím, že nebyla. Já jsem teda u volební komise nebyla, ale ... Koukám, že pan starosta už hledá volby. Ježíši, teď a bych vám neříkala nějaký nesmysly.
- B1: Jak my to teda máme s tím pobytem paní A1?
- C: Přejížděný pobyt občana EU. Ze Dvora chodí hlášení a je to jako přechodný pobyt. V žádném případě teda ona nemůže volit, pokud se vám teda jedná o ty volby.
- B1: Ano jedná, slečna píše o volebním právu cizinců.
- C: Není v seznamu trvalých pobytů občanů.
- B1: Ona by musela mít vyloženě klasifikováno jako trvalý pobyt
- C: No a to ona nemá, to cizinci nemají. A pokud by teda ona chtěla volit, tak by musela být v nějakém mimořádném volebním seznamu.
- ZM: Ano, to se jmenuje dodatek stálého seznamu voličů.
- C: Ano, v nějakém takovém seznamu, který ta volební komise vystaví a ona na základě toho průkazu, který má tak vlastně volí. Já třeba vůbec nevěděla, že může volit i do zastupitelstva. V tom normálním seznamu, který vyjíždím já, tak ona není.
- B1: Ne, ne, může. Vyplývá to ze zákona.
- ZM: Paní A1 i s manželem říkala, že byla u voleb.
- C: Já bych tvrdila že ne. Ale vždyť to vlastně najdeš. Já bych ale na sto procent tvrdila, že u voleb nebyla. To by holky říkaly.
- B1: Ona se u nás přihlašovala i s manželem. Já tu mám od ní i žádost.
- ZM: Tu žádost může podávat ústně i písemně?
- B1: To musí být písemně. Teď vám ukazují vlastně ten výpis z dodatku ke stálému seznamu.
- ZM: Takže u voleb byli jen dva cizí státní příslušníci?
- B1: Ano
- ZM: Na tu žádost o zápis do dodatku stálého seznamu voličů je nějaký formulář?
- B1: Žádost si může napsat sama. Ale ve skutečnosti to proběhlo tak, že já jsem jim to sepsal a oni přišli a podepsali to. Ty základní údaje jsem od nich získal a obsah té žádosti jsem pak sepsal tak, aby to bylo v souladu se zákonem.
- ZM: Vypracování té žádosti byla teda iniciativa od vás? Paní A1 by si ji mohla sepsat sama?
- B1: Pro to usnadnění jsem to udělal za ni. Samozřejmě to takhle nedělám jenom pro ni, dělám to i pro spoustu dalších lidí. Některé ty žádosti lidem takhle připravím a oni je pak jen přijdou schválit a podepsat. Omlouvám se, že vás nechávám čekat, že ty věci dohledávám, že to nesypu z rukávu, ale od voleb už to je nějaký čas a tak než se do toho člověk zase dostane.
- ZM: Nic se neděje.
- B1: Tahle ten záznam o jejich účasti v den voleb vypadá.

- ZM: Vaše obec má tedy z loňských voleb první zkušenosti s účastí cizinců. Vyskytly se během voleb nějaké formální, procesní problémy?
- B1: Nebyly žádné problémy. Přišli a odvolili.
- ZM: Jakým způsobem se v den voleb prokazovali volební komisi?
- B1: Musí se samozřejmě prokázat průkazem. Tím, co jsem citoval, o tom pobytu.
- B1: Já tady mám ten výpis z volebního seznamu. Jsou tady odškrtnutí, takže se voleb zúčastnili.
- ZM: Proběhla ze strany úřadu obce nějaká iniciativa informovat cizí státní příslušníky o jejich volebním právu? Pokud se nepletu, tak tu žijí už více jak 15 let a u voleb byli jen jednou?
- B1: Paní A1 je natolik vzdělaná, že to ví. A vzhledem k tomu, že tady žije a podniká, tak tyhle věci vědět musí. My v kontaktu jsme. Cokoliv ona by potřebovala, potřebuje, tak samozřejmě není žádný problém. My spolu vycházíme velmi dobře. V jejím podnikání se jí snažím být nápomocný, protože přece jenom je součástí obce a je to další vizitka obce.
- ZM: Napadají Vás třeba nějaké změny systému formálního charakteru, které by bylo vhodné udělat v souvislosti se zapojováním cizinců do té správy věcí veřejných?
- B1: Nevím, jak to funguje někde jinde. My jsme v úzkém kontaktu s paní A1, ale ze své pozice to budu asi těžko posuzovat. V tom celostátním měřítku, jakým způsobem to udělat jinak, to já nevím, nemáme tolik zkušeností. Já mám jen místní zkušenosti, kde to funguje. Dochází ke komunikaci mezi lidmi, ve vši slušnosti a ne s averzí vůči cizímu státnímu příslušníku nemít snahu je informovat. Samozřejmě pokud sami zájem nemají, tak to je o ničem. Vždy to je ale o tom, že tuhle možnost máte. To se pominout nesmí. Pak už to je na každém jednotlivci.
- ZM: Co si myslíte, že je hlavním důvodem, proč cizinci u nás nemají zájem o účast ve volbách? Často padají názory, že lidé nejsou informováni, souhlasíte s tím?
- B1: S tím bych nesouhlasil. Dobře víte, jak ta kampaň před volbami vždy vypadá. Půl roku před volbami už je v médiích patrné, že se blíží. I když do těch obecních zastupitelstvech to tak velké není, ale ví se o tom. Cizinec, který k nám vstupuje se to musí dozvědět. Neznalost věcí není taková, že by někdo mohl říci, že ty informace nemá. Kdybych tu v obci měl deset cizinců, kteří to právo mají a kdybychom nebyli v nějakém dobrém kontaktu, tak bych měl určitě snahu, aby se o tom dozvěděli. Podle mě není problém, aby cizinci obecně zjistili, že tohle právo mají. Navíc, pokud by někdo měl zájem, tak sem vstoupí a ptá se. Když mají to právo, já jim nemohu říci že nemůžou, když můžou.
- ZM: Ano. Určitě je to věcí zájmu, ale někdy přístup k informacím rozhodne o vůli se voleb účastnit či nikoliv.
- B1: Samozřejmě v době voleb je celá obec tak nějak informována a oslovena. Každý z těch jednotlivých občanů. Nevím, jak to dělají jinde, ale u nás to je tak, že každý v tom domě ví, že ty volby jsou a že je žádoucí, aby k těm volbám přišli.
- ZM: A je tedy jen na člověku, jak se rozhodne.
- B1: Ano. Tady vidíte, že spousta lidí se voleb vůbec neúčastnila. Ví, že spousta lidí po chuti nejsem a nejedná se jen o mě. Ale vše je o přístupu k volbám a nejedná se jen o ty komunální, ale i o ty parlamentní. Lidi k volbám nejdou a pak nadávají. Nejdete, tak samozřejmě nadávejte sami sobě, protože tím pádem dáváte hlas té straně, které nechcete. U těch cizinců, to vidím takhle. Nevím, jakým ještě dalším způsobem je informovat. Nemůžete na hranicích každého cizince oslovovat. Ze své zkušenosti vím, že to je o komunikaci. Každý, i ten poslední, kterého v obci rád nemám, tak musí být informován. Z mé pozice by to

bylo špatné, kdybych to dělal jinak. Co se týká těch cizinců, řešením je jedině asi ta komunikace, jinak nevím.

ZM: Koukám, že tady na stole máte zpravodaje obce. Zveřejňujete v něm před volbami informaci, že se budou konat volby?

B1: Nám začal zpravodaj vycházet až po volbách. Ale samozřejmě tam by tomu byl věnován prostor.

Příloha č. 10: Emailová odpověď starosty obce B2**Emailová odpověď starosty obce B2**

- ZM: Jakým způsobem proběhl u vás v obci zápis aktivních cizinců do dodatku ke stálému seznamu voličů. Písemně, ústně, kolik dní před volbami bylo o zápis zažádáno?
- B2: Zápis po zveřejnění voleb do seznamu voličů na vlastní žádost
- ZM: Nastaly v den voleb nějaké formální problémy při jejich evidenci ve volební místnosti?
- B2: V den voleb žádné problémy nebyly.
- ZM: Čím si třeba vy sám vysvětlujete skutečnost, že k první účasti cizince došlo až při komunálních volbách v roce 2010, přestože byly jeho osobou podmínky splněny již před několika lety?
- B2: Mohl volit dříve kdyby se přihlásil.
- ZM: Myslíte si, že jsou v České republice podmínky pro účast cizinců v komunálních volbách přísné? V jiných státech EU mohou cizinci například volit už po 2 letech, u nás je to až po 5 letech nepřetržitého pobytu.
- B2: Myslím, že 5 let je dostatečná doba aby volič poznal místní podmínky.
- ZM: Navrhoval byste třeba nějaké změny v souvislosti s evidencí cizinců na úřadech, s jejich zapisováním do dodatku ke stálému seznamu voličů?
- B2: Žádné změny bych nenavrhoval.
- ZM: Informujete cizince ze strany MÚ o jejich možnosti účastnit se místních voleb?
- B2: Vzhledem k tomu, že tu máme jednoho cizince a ten má velice aktivní rodinu, se informují sami a spíše informují nás.
- ZM: Myslíte si, že cizinci obecně jsou dostatečně informovaní o svém aktivním i pasivním volebním právu v místních volbách?
- B2: Jak jsou cizinci informováni? o tom nemám přehled, my jsme malinkatá obec a tak nějak to jde mimo nás, ale pokud mají zájem je na obecních úřadech dostatek informací.

Příloha č. 11: Přepis rozhovoru se starostou obce B4

Přepis rozhovoru se starostou obce B4

- B4: Ptal jsem se na podatelně, cizince tady máme. Je jich tady pár desítek, ale neevidujeme je. Eviduje je cizinecká policie. Jedná se o Ukrajince, Vietnamce. Myslím, že tady máme jednoho Ira, který podniká v ..X.. . Víc toho asi vědět nebudu. Každopádně vy jste se ptala na volby, pokud se nepletu.
- ZM: Ano, mé téma se týká volebního práva cizinců v komunálních volbách.
- B4: Na to jsem se ptal taky, jestli u nás v obci někdo projevil zájem. Ale nikdo takový tady nebyl, že by přišel a chtěl volit. Ukrajinci a Vietnamci vlastně u nás nemůžou volit. No a nikdy jiný nepřišel.
- ZM: Nějací cizinci tedy v obci žijí, ale nikdo z nich neprojevil zájem o účast ve volbách?
- B4: Nikdo zájem neprojevil. I když tady bydlí, dokonce dcera jednoho Ukrajince chodí do školy s mojí dcerou.
- ZM: Volební právo mají jen cizinci z Evropské unie. Občané z jiných států nemůžou, ty by museli získat jediné české občanství.
- B4: Ano, to si taky myslím. Rozhodně to není jen tak jednoduchá věc. Každopádně jsem se ptal a nikdo kromě Čechů nebyl volit.
- ZM: Co si myslíte, že může být důvodem, proč cizinci neprojevují zájem o účast ve volbách? Jak jste sám říkal, většina tady podniká a podle mého názoru je určitě pro tyto podnikatele dobré, pokud mohou svůj názor vyjádřit ve volbách?
- B4: Určitě. Já bych to naopak vítal, protože to jsou lidé, kteří ty hodnoty tady vytvářejí. Jelikož tady mají nějaké povinnosti, třeba odvádět daně, tak to sebou nese i tu druhou stránku a nějaké ty výhody. Já jsem samozřejmě pro, ale myslím si, že tyhle věci jdou mimo ty cizince. Já jsem žil pět let v Rakousku a taky jsem tyhle věci neřešil. Byl jsem na tom úplně stejně. Mají tu svojí komunitu, ale do těchto věcí moc nezasahují. Samozřejmě se s nimi známe, to soužití je dobré.
- ZM: Nemají tedy podle vás ten pocit, že by sem patřili, že by se integrovali?
- B4: To je můj názor.
- ZM: Ano, já jsem tady kvůli vašemu názoru.
- B4: Je pravda, že jsem se nikdy nad takovými otázkami nezamýšlel a to je možná škoda. Za prvé naše obec je malá, jsou nás tady dva tisíce, takže každá hlava je dobrá a je škoda se neúčastnit.
- ZM: Ano. Cizinci z EU mají i pasivní volební právo, mohou tedy i do zastupitelstva kandidovat. Myslíte si, že by přítomnost cizince v zastupitelstvu byla pro obec přínosná?
- B4: Určitě.
- ZM: Podle vás by to tedy v zastupitelstvu nedělalo nějakou neplechou?
- B4: Vše je o kontaktu, o tom jiném pohledu na věc, samozřejmě. Myslím si, že by to všichni uvítali.
- ZM: Existuje povinnost městského úřadu, aby informoval cizince o jejich volebním právu? Samozřejmě že informují občany obecně o bližících se volbách, ale funguje něco i pro ty cizince? Mnohdy jsem se při rozhovoru s cizincem setkala s názorem, že o svém volebním právu ani nevěděli.
- B4: Nevím o tom, ale jelikož úřad cizince neeviduje, tak vlastně nemá ani koho informovat. A jinak samozřejmě úřední deska města, web. Kdo chce, ten se k těm informacím dostane. Povinnost je informovat není.

- ZM: A není právě podle vás ten problém to, že ty registry jednotlivých institucí nejsou propojeny a že by bylo užitečné, kdyby měla obec přehled o cizincích a následně měla jasno o tom, koho může případně na volební právo upozornit?
- B4: To je problematika celé naší republiky. Všechno je strašně složité. My třeba o těch cizincích víme, chodíme denně kolem jejich podniků, ale tohle musí vyřešit stát. Samozřejmě by to nebylo marné. Čím jednodušší bude přístup, tím lepe. A i to jejich rychlejší včlenění do společnosti. Já si myslím, že to je všechno na dlouhé lokte. Oni musejí splnit nějaké ty požadavky a to pak spoustu lidí i odradí. Rozhodně ale cizinci vnímají jiné výhody. Ono jim nejde zase tolik o to, aby volili. Takové podněty v této chvíli rozhodně od nich nemám. Oni jsou spokojeni, že si tu mohou koupit pozemek, nemovitost, že děti mohou jít do školy, že jsou nějak začlenění do společnosti. Pokud jde o volby, tak si myslím, že to přijde až s tou jejich další generací.
- ZM: Myslíte si, že jsou u nás pro cizince ty podmínky, v souvislosti s nabýváním volebního práva, nastaveny přísně? V ČR může cizinec volit jakmile získá povolení k trvalému pobytu. Standardně je požadavek pět let, pokud se cizinec do ČR například nepřiznává a nebo nepřivádá. V jiných státech Unie je často stanoven nižší počet let.
- B4: Myslím si, že by ten systém mohl být rychlejší. Na druhou stranu vidíte, co za problémy to nese třeba ve Francii. Jak to ale chcete hlídat, to se hlídat nedá. Spíš by ten stát měl poskytnout co největší zapojení do společnosti. A pak jak říkám, každá chytrá hlava dobrá.
- ZM: Podle vás by teda ty podmínky mohly být trochu jednodušeji nastaveny, celkově ten systém více přehledný a zjednodušený?
- B4: Určitě. Ale jak to vylepšit, to vám nepovím.
- ZM: To je škoda. Pokud jde o ten systém evidence cizinců a jejich zápisu do dodatku ke stálému seznamu voličů, myslíte si, že i v tomto případě by bylo dobré provést nějaké změny? Cizinci, se kterými jsem mluvila mnohdy ani nevěděli, že se musí jít někam zaregistrovat.
- B4: To je podle mě volba toho člověka. Když má zájem tak ví. To už tady bylo za komunistů, že jsme se strašně starali o občany. Naopak, já bych to směřoval tak, aby si každý sám ty informace získával sám za sebe. Podle mě takové lidi potřebuje stát, samostatné, chytré a kteří si jsou schopni ty informace obstarat. Podle mě ty informace jsou, v tom není ten problém, Když chci volit, tak si to zjistím.
- ZM: Hypoteticky. Kdyby jste věděl, že tady máte více cizinců, kteří mají volební právo, inicioval byste, aby byli informováni o té jejich možnosti účastnit se voleb?
- B4: Určitě by se to nějakým článkem zveřejnilo. Ta možnost tady je, i pro české občany. Vždy se před volbami vypisuje datum konání voleb, jak volit atd. Takže pokud by tady byla možnost aby volil někdo z ciziny, tak by určitě ta informace tam byla.
- ZM: Dobře, tak já vám moc děkuji za váš čas.
- B4: Nemáte zač.

Příloha č. 12: Přepis rozhovoru s pracovníky MÚ v místě bydliště autorky

Přepis rozhovoru s pracovníky MÚ v místě bydliště autorky⁶⁴

- ZM: Je informace kolik je v obci cizinců veřejná?
 C: Obec jako taková nevede počet cizinců, to si vede cizinecká policie. Někjaké informace máme a rozhodně je to informace, která se může sdělovat.
 ZM: Víte tedy aktuální stav?
 D: K 1. lednu máme aktuální výsledky.
 C: Máme nějaké výsledky, ale netvrdila bych, že jsou směrodatné. Jsou to evidence cizinecké policie.
 ZM: Cizinecká policie vám poskytuje informace o počtu cizinců?
 C: Oni poskytují informace, ale jen sporadicky, jenom nějaké změny, ale žádné seznamy nebo pohyby cizinců že by jsme od nich pravidelně dostávali, tak to ne.
 ZM: Evidujete kolik cizinců má jakou státní příslušnost, kolik jich má TP a tak podobně?
 C: Ne, tohle neevidujeme. Pokud máme nějakou informaci o cizinci, tak většinou je uvedena informace o jeho státním občanství.
 ZM: Když se cizinec přestěhuje do obce, má povinnost se registrovat na úřadě?
 C: U nás na úřadě ne, to řeší cizinecká policie.
 ZM: Takže pokud bude u nás v obci stavět dům, tak nemá žádnou povinnost se na úřadě hlásit. Je hlášen v rámci ČR, v rámci cizinecké policie a to stačí?
 C: Z hlediska města je to věc jiná, týkají se toho ty poplatky.
 ZM: V případě voleb, jaká je praxe?
 C: Zveřejní se, že budou volby. Ti má na starosty paní tajemnice.
 D: Ano, cizinci podle zákona o volbách mají možnost nechat se zapsat do dodatku ke stálému seznamu voličů. Do nějakého data můžou přijít sem, což dělá kolegyňe, a kde vlastně oni projeví tu vůli a dají se zapsat.
 C: Když se jednou takto zapíší, tak se to počítá. I kdyby se jednou přestěhovali, tak jsou k těm volbám přihlášení.
 ZM: Jednou projevíli vůli, takže už jsou automaticky hlášeni v dodatku seznamu voličů? Co vše musí o sobě cizinec uvést v dodatku?
 C: Je to dané zákonem. Cizinec může podat žádost o zapsání do dodatku písemně nebo osobně. Uvede příjmení, jméno, datum narození, státní příslušnost, pohlaví, adresu trvalého pobytu.
 ZM: Pro zápis do dodatku je daná lhůta, takže není možné aby se cizinec účastnil voleb, pokud není v dodatku nebo aby se dopsal v den voleb?
 D: Ne, je daná lhůta a v den voleb to už není možné.
 C: Seznamy voličů/dodatky se musí ověřovat nebo někam posílat? Ověřují se i normální seznamy a nebo jen dodatky seznamů?
 D: Lhůta, do kdy je možné se dopisovat vychází ze zákona, je před volbami stanovena. Cizinci mají dáno, od kdy do kdy se mohou přihlašovat. Do uzavření seznamu voličů.
 ZM: Čím se v den voleb cizinec prokazuje?
 C: Průkazem totožnosti.
 ZM: Máte osobní zkušenosti s účastí cizinců ve volbách?
 C: Minimální.

⁶⁴ V přepisu rozhovoru budou zástupci městského úřadu vystupovat pod písmeny C a D.

- D: Vůbec zájem voličů o volby je minimální a to o jakékoliv volby. Největší je zájem o obecní volby, ale o ty ostatní ještě menší.
- ZM: Cizinci tedy nejeví zájem?
- C: Cizinci nejeví moc zájem. Ono to je možná také tím, že dřív to právo neměli.
- ZM: Myslíte se, že to je tím, že o svém volební právu cizinci třeba ani nevědí?
- D: Oni jsou informovaní, my přece píšeme i do místních novin. Dostatečně včas před volbami píšeme takovou informaci, pro všechny občany, takže vlastně i pro cizince. My jim zveřejníme článek, ale samozřejmě nezaručíme, že si to přečtou. Za ruku je nepovedeme.
- C: Ty informace neprobíhají jenom v místních novinách, ale i v bohemia denících.
- D: Media útočí ze všech stran a všemi možnými způsoby takže si myslím. Konkrétně u nás žije několik Poláků. Žijí tu dlouho, ale když prostě nechtějí, tak nechtějí a to je to samé pro české občany.
- D: Před volbami my zveřejňujeme informaci, že budou volby. To je myslím nadstandardní věc, která je úplně mimo úroveň zákona, která není povinná ale děláme to. Nadstandardně označujeme obálky. Kam mají jít volit, k jaké volební komisi. Děláme to pro všechny volby.
- ZM: Konkrétněji k dodatku seznamu voličů. Je veřejnou informací kdo je zapsán?
- D: Není to veřejná informace, ale každý člověk se může přijít zeptat, jestli je zapsaný. Ale netýká se cizince, ten přijde, že chce být vedený.
- C: Když se jednou cizinec zapíše, tak se podle mě může přijít zeptat, třeba právě v případě, když se stěhuje, tak jestli je stále zapsaný.
- D: Ano, ale může se stát, dojde k nějaké chybě. Pokud se ale českému občanu stane, že třeba nebude zapsaný, ale přijde v den voleb a prokáže se občankou. Prokáže, že má vlastně právo volit, tak je dopsaný. Ale cizinec nemůže, ten musí být před volbami v dodatku.
- ZM: Zajímají se voliči o to, jestli jsou v seznamu vedení?
- C: Nestalo se mi, že by se někdo přišel informovat. Spíše to berou jako automatické. Asi se nám ani nikdy nestalo, že by někdo přišel k volbám a nebyl by zapsaný. Před volbami probíhá kontrola z centrální evidence.
- ZM: Pokud se cizinec zapíše do dodatku a pak se přestěhuje, tak je i v té jiné obci hlášen k volbám?
- C: Mělo by to tak být, ty seznamy se pak opět kontrolují cizineckou policií. Zatím se nám to nestalo, já tu praxi nevím, ale mělo by to tak fungovat.
- ZM: Myslíte si, že jsou v České republice podmínky pro přiznání volebního práva cizincům nastaveny přísně?
- C: Nezpochybňujeme zákony. Nezmírňovala bych ty podmínky. Ten člověk by tady měl něco odžít.
- D: Nezmírňovala bych ty podmínky. To hodně souvisí i s tím občanstvím. Člověk musí prokázat nějakou příslušnost ke státu, a ne že tu bude na dva roky a pak se zase odvalí. My ty zkušenosti tady zase takové nemáme, takže nás to nějak nesměruje.
- ZM: Nenapadají vás nějaké návrhy na změny, i přesto, že zkušenosti s účastí cizinců moc nemáte?
- C: Ten seznam není podle mě problém. Pokud jde o ten úřednický akt toho zapsání, tak by asi nebyl jiný lepší způsob.
- D: Ten zápis je jednoduchý.
- ZM: Cizinci mohou mít jazykovou bariéru. Je třeba v praxi posílán k volbám nějaký tlumočnick?

- D: S tím souvisí ta povinnost pěti let, co by ti cizinci tu měli strávit, aby mohli k volbám. Pokud tady někdo pět let žije, zajímá se, tak by to pro něj neměl být problém. Neslyšeli jsme, že by byla nějaká taková to možnost, že by někoho posílali. Kdyby to existovalo, tak by to bylo povinné a hlavně by jsme o tom slyšeli.
- C: Je to jeho svobodná volba. Samozřejmě by nikdo nevyhodil tlumočníka. Za plentu by jsme ho nepustili, ale nevyhodili by jsme ho.

Příloha č. 13: Přepis rozhovoru s pracovníci MÚ městské části Prahy

Přepis rozhovoru s pracovníci MÚ městské části Prahy⁶⁵

- C: My tady máme celkem přihlášený asi jen čtyři cizince.
- ZM: Ano?
- C: Je tu asi jen patnáct tisíc obyvatel. Celá městská část s dalšími částmi má asi dvacet dva tisíc obyvatel, ale ty si volby dělají samy. A ty pod nás nespádají v tomto ohledu.
- ZM: To vůbec nevadí, čtyři cizinci jsou stále více než jsem měla v ostatních obcích.
- C: Oni mají teda právo volit. Pokud je jim více jak osmnáct let. U nás jsou vždy volby dva dny a tak musí splnit podmínku, že nejpozději druhý den voleb jim musí být osmnáct. Že jsou v obci nebo městské části přihlášení k trvalému pobytu a jsou státním občanem našeho státu a nebo jiného státu, se kterým máme úmluvu. Což pro nás znamená, že to je jen Evropská unie. Pak musí splnit podmínku, že nesmí mít překážku ve výkonu volebního práva a mohou být voleni. Členem zastupitelstva může opět být ten , který je alespoň v den voleb přihlášen v naší městské části.
- ZM: Cizinci z EU nejsou vyloučeni z kandidatury na nějakou funkci v zastupitelstvu, je to tak?
- C: Ne, ne. Jakmile jsou zvoleni, my máme dvacet jedna zastupitelů a ti pak volí mezi sebou další funkce. Pokud je cizinec mezi nimi, není to problém.
- ZM: U vás jsou teda přihlášení čtyři cizinci?
- C: Ano.
- ZM: A mají trvalý pobyt?
- C: Mají trvalý pobyt. A to se musí vždy zkontrolovat před těmi volbami. A oni pokud se nepřihlásí, tak nemůžou volit.
- ZM: Ano, k tomu se chci dostat. Ale nejdříve co se týče evidence cizince po jeho příjezdu do ČR. Je cizinec evidován na MÚ?
- C: Ne, cizince eviduje cizinecká policie. Podle zákona o evidenci obyvatel my můžeme přihlásit pouze občana České republiky. On se tedy na cizinecké policii přihlásí k trvalému pobytu a k nám pak už jde vlastně s tím nějakým svým dokladem k trvalému pobytu, který nám předloží ke kontrole. Každý úřad si pak sestaví svůj dodatek, žádný formulář na to není , jméno, příjmení, datum a podepíše že teda chce volit. Pokud on se nepřihlásí, tak my ho nemůžeme do seznamu voličů zapsat a pak když přijde v den voleb, tak ho komise musí bohužel vyhodit. Taky jsme už měli tento případ.
- ZM: Ano?
- ZM: Cizinec teda musí sám projevit zájem o účast ve volbách.
- C: Přesně tak
- ZM: Jak jste říkala, neexistuje na to žádný formulář. Projevit svůj zájem může tedy písemně i ústně?
- C: Ano.
- ZM: Cizinec tedy přijde, že se chce účastnit voleb, vy si ho zapíšete. Přihlašují se k volbám spíše písemně a nebo ústně?
- C: Spíše ústně chodí. A tady mi vyplní nějaký formulářík, který já mám připravený. Sepíšu si to co musí být v tom seznamu, což je datum narození, jméno příjmení,

⁶⁵ V přepisu rozhovoru bude pracovnice městského úřadu vystupovat pod písmenem C.

občanství, trvalý pobyt. Podle trvalého pobytu my ho začleňujeme do volebních okrsků.

ZM: Jasně. Máte tedy ten dodatek ke stálému seznamu voličů a ten musíte před volbami předat volební komisi a nebo ho případně ještě někam poslat ke schválení?

C: Ten seznam?

ZM: Ano.

C: Ne, ne, ten já uzavírám dva dny před zahájením voleb. To znamená, že vždycky v pátek jsou volby, takže ve středu ve čtyři odpoledne se uzavírá seznam a vlastně výpisy se dávají do těch komisí.

ZM: Takže nikam výš to neputuje?

C: Ne, ne. Samozřejmě může kdykoliv z magistrátu nebo ministerstva vnitra přijít kontrola. Měli jsme vlastně tady kontrolu při posledních volbách.

ZM: Ano?

C: Byli přímo v komisích se podívat jak to funguje, takže tohle máme zkontrolovaný.

ZM: Dobře. Vy jste teda říkala, že tu máte čtyři cizince. Účastní se všichni voleb?

C: Většinou ty, co se zapíší tak se zúčastní. Já to s těmi zapisovatelkami mám domluvený tak, protože většinou to magistrát nebo vnitro chce vědět. Když ví, že tam mají cizince nebo já jim dám avízo, tak říkám, chci zpětně odezvu, protože já pak bych musela ten seznam projet. Ale takhle ony mi zavolají. Takže čtyři se přihlásili, čtyři odvolili.

ZM: Já jsem se třeba seznámila s cizinci, kteří tady například žijí dvacet ale, ale volit byli až během posledních voleb. Chodí u vás třeba ti cizinci volit častěji?

C: Víte co, ten zákon není zas tak dlouho, od té doby co jsme vstoupili do EU, takže od té doby proběhly jedny nebo dvojce volby. Jo, takže oni předtím tu šanci ani neměli.

ZM: Rozumím. Vy jste zmiňovala situaci, kdy v den voleb přišel cizinec, který chtěl volit, ale nemohl, protože nebyl zapsaný a tak jste ho museli poslat pryč. Tak vzpomenete si na nějaké další takové situace, které nastaly?

C: Tahle jediná. To bylo totiž při těch prvních volbách. Cizinec podal kandidaturu, takže on kandidoval, ale bohužel nemohl odvolit, protože se nezapsal do toho seznamu voličů. Jeho strana nám tady volila, všechno. Ptala jsem se ho, když teda zná zákon, že může kandidovat, tak snad jste si ho měl pročíst do konce, že se teda musí k těm volbám přihlásit.

ZM: A jiné situace teda nenastaly? Uplatňování volebního práva cizinců je u nás nová věc a tak s tím nejsou takové zkušenosti, takže neobjevily se ještě nějaké další problémy?

C: Ne. Tohle bylo jediný, co mi utkvělo v paměti. My jsme teda udělali to, že já mám ty čtyři cizince napsané a oni se musejí ke každým volbám znova hlásit, jestli opravdu chtějí. Takže my už jsme si vytvořili dopis a posílám jim, že mají šanci volit a že se teda musí přihlásit. Víceméně jim to připomínáme, ale je to naše dobrá vůle.

ZM: A ono to teda není automatické, pokud se jednou k volbám přihlásí?

C: To je pro Evropský parlament. Mě navíc nechodí odhlášky cizince, takže já netuším, jestli se odhlásili a přihlásili jinde.

ZM: Aha. Já jsem se právě domnívala, že je to automatické, že když už se jednou zapíší tak už jsou vedení.

C: To je třeba ve zvláštním seznamu, když jste na zastupitelském úřadě. Pokud se zapíšete kdekoli na zastupitelském úřadě do zvláštního seznamu, tak nám přijde

avízo a my vás tady musíme ze stálého seznamu vyškrtnout. Ale pak když v den voleb přijдете sem a budete chtít tady odvolit, tak vás nenecháme, protože jste v tom zvláštním na zastupitelským. Musela byste si ze zastupitelského úřadu přinést doklad, že oni vás tam vyškrtly ze zvláštního seznamu. A pak teprve my se na základě toho dokladu, nebo když přijde před uzavřením seznamu, my vás zapíšeme zpátky.

ZM: Říkala jste tedy, že z vlastní iniciativy připomínáte zapsaným cizincům jejich možnost volit?

C: Ono to bylo hlavně kvůli tomu, že jsme věděli, že dva z nich byli zapsaní pro volby do Evropského parlamentu, ale musejí se přihlásit i do toho seznamu pro obecní volby a tak proto jsme je informovali tím dopisem, že víme, že jsou zapsaní pro volby do EP, ale jestli nemají zájem volit i do zastupitelstva obce. Aby pak prostě nenastal ten problém. A je pravda, že ty dva přišli a řekli, že je to vůbec nenapadlo.

ZM: Díky tomu, že jste se ozvali, tak oni mohli k volbám. Je to tedy od vás nadstandardní přístup. Děláte ještě třeba něco jiného, například že před volbami zveřejňujete, že volební právo mají cizinci nebo něco podobného?

C: To už zase postupujeme přesně podle zákona, co máme povinnost kde zveřejnit.

ZM: A ještě něco nadstandardního?

C: To mě už asi nic nenapadá.

ZM: Zveřejňujete ty informace třeba na stránkách, případně v místním oběžníku?

C: Je to na webovkách, dáváme to do místních listů, a je to na úředních deskách. Hlavní úřední deska tady před budovou, ale pak máme po celé městské části devět nástěnek. Dávají se tam ulice, které patří do jakých okrsku, všechno.

ZM: Jak se teď probírám těmi různými státy Evropy, tak jsem se dost setkala s názorem, že u nás jsou ty podmínky pro cizince nastaveny přísně, třeba ta podmínka pěti let na získání trvalého pobytu. Ve spoustě evropských států je ta doba i mnohem kratší.

C: To já zase tolik nevím. Víím, že do Evropského parlamentu je doba přihlášení čtyřicet pět dnů. Tady to je uvedené v zákoně, že musí dovéřít 18 ti let, musí být z členského státu a po dobu nejméně čtyřiceti pěti dnů je vedený v evidenci obyvatel na cizinecké policii.

ZM: Mně jde spíše o váš osobní názor. Jestli si myslíte, že ty podmínky jsou nastaveny přísně nebo jestli to je spíše o tom zájmu?

C: Spíš to je o tom zájmu vůbec tady volit. Nechtěj volit ani Češi natož cizinci. Málo procent bylo pro ten Evropský parlament, možná ještě to zastupitelstvo do obcí má větší účast. Celkově bych řekla, že ta účast je mizivá.

ZM: Podle vás tedy takové argumenty, že nejdu volit, protože to je obtížné, nejsou argumentem?

C: To určitě ne. Kdo má zájem, tak se může zeptat tady u nás. A kdo je Čech, tam je jediná podmínka, nesmí mít zákaz volebního práva a musí splnit podmínku osmnácti let. Volební lístky dostanou až do kaslíku. Pokud je ztratí, dostanou nové ve volební místnosti. Takže si myslím, že to jsou spíš výmluvy, je to v naší lenosti.

ZM: A souhlasíte s názorem, že podmínka pěti let není zase tak dlouhá? Pokud se chce cizinec účastnit voleb, měl by podle vás rozumět jazyku a tomu, jak to u nás funguje?

C: Ano, to je logické. Musí se s naším prostředím sžít a vědět, jak to tady funguje.

ZM: Máte mnoholeté zkušenosti, navrhovala byste vy osobně nějaké změny v souvislosti s formálními stránkami účasti cizinců ve volbách, s jejich zápisem

do dodatků, jejich evidencí? Nebo máte pocit, že je všechno nastaveno správně, že to je logické?

C: Tím že to dělám, tak mi to přijde logický.

ZM: Nesetkala jste se s něčím, u čeho by jste si řekla: jéžiš, to je postavený na hlavu.

C: Asi ne. Tam vlastně něčím prokážete že jste cizinec. Ne, nevím, nepřijde mi, že by tam bylo něco nelogického. Možná že až zase do toho volebního koloběhu vpadneme, tak mi to vplyne, ale mě nic nenapadá.

ZM: Je pravda, že v tom systému, jak je nastavený děláte spoustu let, takže vám to asi už ani nepřijde.

C: No, naopak se děšíme toho, že chtějí novelu zákona o volbách, toho co nastane.

ZM: To máte pravdu.

C: Oni chtějí, aby bylo třeba i elektronické hlasování, ale to je hudba budoucnosti. To teprve uvidíme co vymyslí.

ZM: Možná se teď zeptám úplně nesmyslně, ale cizinci mohou mít ještě určitou dobu po příjezdu do Čech jazykovou bariéru. Přistupují třeba členové volební komise k těmto cizincům, kteří se voleb účastní, nějak jinak, aby jim pomohli?

C: Na tohle vám nemůžu odpovědět, protože za prvé do komisí nechodím, ale fakt je, že my tady co máme ty čtyři cizince, co jsou přihlášení, tak jsou to Slováci.

ZM: Jsou to Slováci?

C: Ano, takže tam jazyková bariéra není a jiné nemáme. Takže to nedokážu posoudit. Asi by se snažili s nimi domluvit.

ZM: A třeba nevíte jestli třeba do okolních částí Prahy neposílají někoho z ministerstva, kdo by jim tam při volbách s těmi cizinci pomáhal, aby byli dostatečně informováni a věděli co a jak?

C: To určitě ne. Komisi stanovujeme my tady. Tam je zapisovatel a členové komise, předseda a nikdo jiný nemá právo do té komise vstupovat a mluvit. Když se uzavrou místnosti tak tam má vstup jenom ministerstvo vnitra, volení komise a případně my, kdo máme zkoušky.

ZM: Je pravda, že ta jazyková bariéra souvisí s tou podmínkou pěti let, kterou musí cizinec splnit. Takže by měl být schopný nějakým způsobem rozumět.

C: Přesně tak.

ZM: Navíc na volebních lístcích není uvedeno zase tolik údajů, které by jim mohly dělat problémy.

ZM: My jsme ty mé okruhy otázek prolítli docela šmahem. Ještě abych v tom měla jasno. Hlášení o trvalém pobytu cizince přijde ze shora a vy si ho tady zaevidujete v nějakém seznamu těch trvale hlášených?

C: Jen cizinců. Ale jen pokud oni přijdou a chtějí volit. Jinak my cizince vůbec neevidujeme.

ZM: Takže vám jen přijde avízo, že tady má ten cizinec ten trvalý pobyt?

C: Ne, nám vůbec nechodí tohle. To si řeší cizinecká policie. My na ně najedeme třeba náhodou, když se řeší sňatek a vyjede nám, že ten druhý je cizinec. Ale my cizince podle zákona vůbec neevidujeme, my neposkytujeme údaje, my s cizincem nemáme nic společného. To vše dělá cizinecká policie. Já o tom cizinci vím až tehdy, když on přijde a chce se nahlásit k těm volbám.

ZM: Aha.

C: My třeba uvádíme, co já mám tady svoji evidenci, nějakých patnáct tisíc. Ale když si najedete na stránky Ministerstva vnitra, tak k 1.1.2011 jsme jich tady měli nějakých sedmnáct tisíc, tak je jasné, že tady máme zhruba dva tisíce cizinců. Ale já o nich nevím. Oni v tom systému jsou, ale já musím zdůvodnit

náhled případně, takže tam nechodíme, protože pak ochrana osobních údajů apod. takže bych to nezdůvodnila.

ZM: A myslíte si, že je špatně nastavené to, že nevíte o těch cizincích v obci? Nebylo by lepší, kdyby jste o nich měli přehled?

C: Já nevím. My pro ně neděláme doklady, my prostě s nimi nemáme nic společného, takže já nevidím důvod. Možná pro živnostenský úřad apod. ale ty mají zase své evidence a tam je zřejmě mají. Ale pro nás, co se týče evidence obyvatel, občanky, pasy, pro nás to je zbytečné.

ZM: Napadá vás třeba ještě něco, co by mi pomohlo při psaní práce?

C: Já vůbec netuším. Kdyby vás ještě něco napadlo, tak můžete zavolat.

ZM: Dobře, já vám teda moc děkuju, že jste si na mě udělala čas.

C: Za málo.

Příloha č. 14: Odpověď zástupců Odboru všeobecné správy

 MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY	
	MVCRX00VLHSS prvotní identifikátor
odbor všeobecné správy náměstí Hrdinů 1634/3 140 21 Praha 4	
Č. j. MV- 8325-2/VS-2012	Praha 26.ledna 2012 Počet listů: 2
Vážená paní Zuzana Machová zuzana_machova@centrum.cz	
<u>Volby do zastupitelstev obcí – volební právo cizinců</u>	
<p>K Vaším dotazům, jež se týkají volebního práva cizinců ve vztahu k volbám do zastupitelstev obcí (cizinci – státní občané některého z členských států Evropské unie mohou na území České republiky realizovat své aktivní a pasivní volební právo pouze ve volbách do zastupitelstev obcí a ve volbách do Evropského parlamentu), sdělujeme následující:</p>	
<p>Agenda cizinců je v gesci Ministerstva vnitra, konkrétně odboru azylové a migrační politiky; tel. 974 832 495, 974 832 502, e-mail: opu@mvor.cz.</p>	
<p>Volební orgány, jež v rámci volebního procesu plní své úkoly jsou jmenovány v § 6 a násl. zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Centrální roli je pak možno připsat Ministerstvu vnitra a Státní volební komisi (jež je stálým volebním orgánem na úseku voleb), vytvořené podle zvláštního právního předpisu - zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (viz § 7 posledně citovaného právního předpisu).</p>	
1	

V rámci Ministerstva vnitra je zajištění řádného průběhu voleb do zastupitelstev obcí ve věcné působnosti odboru všeobecné správy. Působnost odboru všeobecné správy včetně oddělení voleb lze najít na internetových stránkách Ministerstva vnitra a v příslušném zákoně o volbách do zastupitelstev obcí a k němu vydaných prováděcích předpisech.

Ministerstvo vnitra poskytuje informace voličům – cizincům ve věci výkonu aktivního i pasivního volebního práva prostřednictvím webových stránek a též prostřednictvím písemných stanovisek a odpovědí na telefonické dotazy.

Vybrané statistické údaje z voleb zpracovává Český statistický úřad.

JUDr. Václav Henych
ředitel odboru

Vytiskuje: Mgr. Simona Šmídová
tel. č.: 974 617 361, 377, 378
e-mail: volby@mvcv.cz

**Příloha č. 15: Žádost o zapsání do dodatku stálého seznamu voličů vedeného ÚMČ
Praha 6**

č.okrsku/**/..... ..

ŽÁDOST O ZAPSÁNÍ DO DODATKU

STÁLÉHO SEZNAMU VOLIČŮ VEDENÉHO ÚMČ PRAHA 6

podle § 4 odst. 1 a § 28 odst. 1 zák.č. 491/2001 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí a dle §3 odst. 3 vyhl. 59/2002 Sb. vyhlášky MV

o provedení některých ustanovení zák. č. 491/2001 Sb., v platném znění

Pan / paní

jméno/a

.....

příjmení

.....

narozen dne

**žádá tímto o zápis do dodatku stálého seznamu voličů vedeného Úřadem m. č.
Praha 6**

.....
podpis

státní občan země EU /*

trvale bytem: Praha 6,

.....

*(jen na území Městské části Praha 6, nikoli Praha 6 - Suchdol, Nebušice, Přední Kopanina, Lysolaje,
Řepy – tam je nutno podat žádost na jejich úřadě, kde vedou své voličské seznamy)*

/* Belgie, Bulharsko, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta,
Německo, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, Švédsko, Velká
Británie

/**

Totožnost ověřena z dokladu:

č.....vydán dne

Státní občanství státu EU prokázáno

a) dokladem:č.vydán dne
nebo

b) výpisem z Evidence obyvatel dne

--

Trvalý pobyt prokázán

a) dokladem:	č.	vydán dne
nebo		
b) výpisem z Evidence obyvatel		dne

/* * vyplní ÚMČ

Žádost přijal a údaje ověřil:

.....

Příloha č. 16: Žádost respondentky A1 o zápis do dodatku stálého seznamu voličů

Ž á d o s t	
o zápis do dodatku stálého seznamu voličů dle § 28, odst.1 zákona 491/2001 Sb. pro volby do zastupitelstva obce ve dnech 15.-16.10. 2010	
Jméno	:
Příjmení	:
Povolený trvalý pobyt	:
Číslo průkazu o povolení k pobytu :	
dne :	podpis
Zapsán do dodatkového seznamu dne : <u>16.10.2010</u>	